

ГАРРИЕТ БИЧЕР-СТОУ

VAIMONI JA MINÄ ELI
HARRY HENDERSONIN
ELÄMÄKERTA

Гарриет Бичер-Стоу

**Vaimoni ja minä eli Harry
Hendersonin elämäkerta**

«Public Domain»

Бичер-Стоу Г.

Vaimoni ja minä eli Harry Hendersonin elämäkerta / Г. Бичер-Стоу — «Public Domain»,

Содержание

ENSIMMÄINEN LUKU	5
TOINEN LUKU	7
KOLMAS LUKU	13
NELJÄS LUKU	20
VIIDES LUKU	25
KUUDES LUKU	30
SEITSEMÄS LUKU	37
KAHDEKSAS LUKU	42
YHDEKSÄS LUKU	44
KYMMENES LUKU	49
Конец ознакомительного фрагмента.	53

Harriet Beecher Stowe

Vaimoni ja minä eli Harry Hendersonin elämäkerta

ENSIMMÄINEN LUKU

Kertoja esitteleikse.

Näyttääpä siltä kuin koko maailma olisi jällensä muuttunut lapseksi, joka juoksentelee ympäri, kuin hullu, saadaksensa kuulla kertomuksia – kertomuksia! kertomuksia! kertomuksia! huudetaan kaikkialta. Kertomuksia löytyy joka paperi-palalla, joka seinällä, joka ra'ossa ja joka lomassa. Kertomuksia valuu kynästä viljavammin kuin syksyllä puista putoavia lehtiä, yhtämonella eri värillä ja varjolla. Kertomukset puhaltavat ylitsemme kuin vihuri-tuuli, tulevat kaikista maista ja mukaellaan kaikille kielille. Löytyy kertomus-sarjoja täysi-kasvuisille, nuorille, ja ehk'eipä meidän tarvitse kauan odottaakaan ennenkuin sanomalehdissä ilmestyy kertomus-sarjoja, jotka sopivat lapsikamarille. Pian ehkä saamme nähdä ihastuttavia kuvallisia sanomalehtiä, nimillä: "Kehto", "Lapsen kalistin", "Ensi hammas" y.m.m., joissa on kertomuksia, niin pitkiä, että niitä kestää neljäänkolmatta tahi kahdeksaanviidettä vihkoon. Monestipa olen arvellut itsekseni: mitähän Salomo ajattelisi jos hän eläisi tähän aikaan. Tuo miesparka, joka jo kyllästyi aikakautensa kirjallisuuteen, sanoi liiallisen lukemisen rasittavan lihaa – ja kuitenkin oli kirjapaino silloin vielä tuntematon ja kirjat "präntättiin" noilla nelisnurkkaisilla heprealaisilla kirjaimilla, joista kukin oli yhtäsuuri taideteos, kuin moni nykyajan hautakivi. Kuitenki sanoo Salomo: "Ei tuolla ijankaikkisella kirjojen kirjoittamisella rajaa olekaan!" Mitähän miesparka sanoisi, jos näkisi jonkun nykyajan kirjanpainattajan kirja-luettelon!

Nyky aikaan ei mikään sanomalehti kelpaa, joll'ei siinä ole kertomus-sarjoja, joiden kehkeytymiseksi monta tuhatta tapausten ratasta tarvitsee olla liikkeellä. Joka tahtoo yleisöä miellyttää ja tuoda esiin jonkin uuden teorian, hänen täytyy kirjoittaa kertomus-sarjoja ja niissä esitellä mietteensä. Kuritus-vankilasta, kauppa-vapaudesta, työstä ja rahasta, naisen oikeuksista – niistäkin puhutaan kertomus-sarjoissa. Katolisuus, protestanttisuus, ylä- ja ala-kirkko ja kirkottomuus taistelevat keskenänsä – myöskin kertomus-sarjoissa, joissa yksi uskollinen saapi toisen hylkäämään uskonsa ja rupeamaan siihen uskoon, jota kertomuksen tekijä kokee edistää.

Piakkoin täytynee papinkin, jos hän tahtoo kuulijoitansa miellyttää, saarnastuolista esittää uskontonsa kertomus-sarjoissa, joissa hän aina sen mukaan mitä käsitystä hän tahtoo edistää, esittää kristityn velvollisuudet, koetukset ja kiusaukset, tahi protestanttisen uskon eri suunnat; tahi todistaa hän että kukin asia on, monessa suhteessa, jonkun toisen asian kaltainen; että kutakin asiaa seuraa joku toinen asia; että kukin asia jollakin tavalla loppuu, ja että sentähden on tarpeellista kaikkia suositella ja käyttää tätä maailmaa hyväksensä niin paljon kuin mahdollista. Loppu-seurauksena kaikesta tästä on, että se systeemi, joka käskää opettaa vertauksilla ja puhua epäselvillä ennustuksilla, saapi täydellisen muodostuksensa. "Kristityn matka" katoaa tykkänään ja matka taivaalliseen kaupunkiin on sitte kunkin mielestä yhtä helppo kuin matka Newyorkin leveintä katua pitkin – mutta paljoa hupaisampi!

Vieläpä kaikki tieteet ja taiteetkin ovat selitettävät kertomus-sarjain kautta, kunnes vihdoin koko nykyinen ja tuleva elämä on ainoana suurena romaanina.

Kuitenkin olen minäkin kirjoittanut kertomuksen, johon olen valinnut sellaisen aineen, joka elää kunkin ihmisen mielessä, josta puhutaan joka seurassa, joka kajahtaa jokaisen huulilta ja joka tunkeikse kaikkiin miehen toimiin, nimittäin:

"Vaimoni ja minä."

Toivon nykyajan kaikkien ennustajattarien huomaavan tämän nimityksen sopivaisuuden. Huomaatten kai, ett'en ole kirjoittanut: "*minä ja vaimoni*" ei suinkaan! vaan "*vaimoni ja minä*." Ken olen minä ja missä on minun kotini, joka oikeuttaisi minua asettamaan itseni vaimoni edelle?

Mutta miksikä juuri tämä nimitys? kuulen kysyttävän.

Onhan syy aivan selvä. Eikö se yhtiö ihmiskunnassa, joka on tunnettu nimellä "*vaimoni ja minä*", ole vanhin ja kunnioitettavin. Löytyykö mitään parempaa, suloisempaa, herttaisempaa ja yleisempää yhtiötä? kysyn suurella syyllä.

Tosin kyllä on aikoja löytynyt, jolloin on tahdottu väittää, että tämä vanha, kunniata ansaitseva yhtiö on yli-ikäinen ja himmeä, ja sentähden esitelty tuon entisen nimen sijaan monta uutta nimitystä. Myöskin on muistutettu, että nimellä "*vaimoni ja minä*" tarkoitetaan itsekkäistä, pientä yhtiötä, jota ei kaikki voi suosia; ettei tuossa tuhat-vuotisessa valtakunnassa minulla ole suurempata oikeutta vaimooni eikä vaimollani minuun, kuin jollakin muulla noista tuhansista ihmissuvun veljistä ja sisarista; ja vihdoinkin että "*vaimoni ja minä*" ei ole mikään purkamaton yhtiö, vaan että me olemme asioimis-kumppanukset, jotka kolmen kuukauden ylössanomisen jälkeen voimme erkaantua ja muodostaa uuden yhtiön.

Minulla ei ole samaa käsitystä asiasta; päinvastoin käsitän nimen "*vaimoni ja minä*" symbolina, vertauskuvana jostakin, tätä maallista yhdistystä korkeammasta yhtiöstä – pidän sen pyhänä kuin uskontoni, jakamattomana kuin sielun ja loppumattomana kuin ijankaikkisuuden – vertaus-kuvana, kaikkivaltiaan rakkauden ijankaikkisesta yhdistyksestä ihmis-sielun kanssa.

Jokaisen koti-lieden luota valuu ijankaikkisen nuoruuden lähde, ja kullakin ihmisellä, joka todellisesti on lempinyt, on ollut romaaninsa ja runollisuutensa elämässä.

Kun minä nyt lähetän kertomukseni ulos maailmaan, en toivokaan muuta huvia siitä kuin äsken mainitun. Älkää, hyvät lukijani, odottako tässä löytävänne mitään salaisia murhapaikkoja, vaarallisia kapinan hankkeita, murhia tahi ilmi saamattomia rikoksia – ei mitään tällaista löydy tässä kertomuksessa. Tämä on vaan tuo vanha tarina yksinäisestä ja hyljätystä Aatamista, joka on Evaansa vailla. Kun tarkemmin mietin asiaa, niin melkeenpä uskallan väittää, että tämä on pää-sisältö kaikissa tähän saakka kirjoitetuissa kertomuksissa, mutta niin kauan kuin löytyy joku uusi Aatami ja uusi Eva, ei tällaisen tarun kertojalta puutu uteliaita korvia.

No nyt minä siis alan kertomukseni, minä Harry Henderson – rehellinen Yankeepoika, New Hampshires'in vuorimaasta ja nykyään porvari Newyorkissa. —

Kolme vaihetta on ollut minun elämässäni.

Ensimmäinen vaihe: lapsuuteni morsian.

Toinen vaihe: Utu-morsiameni eli tulevaisuuteni uni-maailma.

Kolmas vaihe: minun todellinen morsiameni, minun puolisoni, kuinka minä häntä ha'in ja hänet löysin.

Muistuu mieleeni muuan lause, jonka kuulin eräältä kunnioitettavalta henkilöltä hänen kokemuksestansa eräässä hienossa Euroopalaisessa perheessä; puhuessaan asemastansa tässä perheessä lausui hän: "paikka oli varsin edullinen, ei niin paljon palkan tähden, vaan enemmän niiden monien hyvien ja hyödyllisten oppien vuoksi, joita minä siellä olin tilaisuudessa saada." Niinpä nykyaikaankin ei panna niin suurta arvoa itse tarinan muodolle, vaan enemmän sille, mitä kirjoittaja on tilaisuudessa kertomuksissansa esiin tuoda. Kertomus nuoren Amerikalaisen pyrinnoista tullaksensa toimeen elämässä ja voidaksensa tuoda puolison omaan kotiinsa, antaa kertojalle tilaisuuden puhua päivän tärkeimmistä kysymyksistä, joiden kautta kaikki miehiä ja naisia koskevat asiat joutuvat keskustelun ottelu-kentälle. Puhuessani omasta kokemuksestani, ko'en siis myös pysyä nykyajan käsitystavan rinnalla.

TOINEN LUKU

Lapsuuteni morsian.

"Ei ole hyvä ihmisen yksinänsä olla", on totuus, joka erinomaisella voimalla syntyi sielussani, jo niin nuorena, kuin suinkin voin muistaa. Seitsemän vuoden ijällä olin jo valinnut itselleni morsiamen ja pyytänyt vanhempaini suostumusta meidän yhdistykseemme.

Minä olin pieni, varsin yksinäinen poika-parka, kuuluva noiden onnettomien lapsien joukkoon, jotka syntyvät sellaisella ajalla, jolloin niitä ei tarvita eikä kaivata. Isäni oli köyhä maapappi New Hampshires'sä, noin kuudensadan dollarin palkalla ja yhdeksällä lapsella; minä olin kymmenes. Aivan odottamattomana synnyin maailmaan; nuorin siskoni oli viittä vuotta minua vanhempi, ja seudun rouvat olivat jo onnitelleet äitiäni, että ensi osa hänen äitillisistä toimistansa oli lopussa.

Kaikki lapsen-vaatteet olivat jo poislahjoitetut ja kätkyet viedyt ullakkoon. Äidillääni ei ollut enään mitään syytä jäädä pois "äiti-yhtiön" kuukautisista kokouksista, eikä hän enään saanut olla käymättä seurakunnan rouvia tervehtimässä, niinkuin oikean papin rouvan sopiikin.

Ei epäilty koskaan kaikkialle pyytää äitini apua, tahi poistaa hänet monista kotoisista toimistansa, jotka isäni vähän sisääntulojen tähden olivat varsin raskaat ja vaikeat. Isäni kuusisataa dollaria oli kuitenkin seurakuntalaisien mielestä oikein ruhtinaallinen palkka, joka varmaan ei olisi ollut niinkään suuri, joll'ei seurakuntalaiset olisi pitäneet isääni koko maakunnan taitavimpana miehenä.

Äitini oli yksi noita hiljaisia, lempeitä olennoita, jotka öljyn tavalla tunkeuvat elämän suhteisin ja tekevät sen nivelet notkeiksi.

Askeleilla kuulumattomilla ja keveänä kuin henki liikkui hän ja joutui aina joka paikkaan. Hänen kotinsa oli järjestyksen ja somuuden esikuvana: kaikki hänen eri-ikäiset ja eri-suuruiset lapsensa olivat hänen välittömän tarkastuksensa alla, ja kaikki nuot monenlaiset askareet, joita suuressa perheessä löytyy, toimitti hän keveästi; kaikki kävi kuin lumouksen kautta.

Äitillääni oli luotettava taika-keino hartaassa Jumalanpelvossansa. Hänellä oli pieni, oma huoneensa, jossa suuri perhe-raamattu aina oli pöydällä auki. Kun surut hänen mieltänsä masensivat ja lapset olivat uppiniskaiset, kun tauti uhkasi tahi elämän vyyhti kovin sotkeutui ja tuntui vaikealta, silloin vetäytyi äitini tähän hiljaiseen huoneesensa, jossa hän, polvillansa raamatun edessä, sai uutta voimaa ja virkeyttä tuolta näkymättömältä kädeltä, joka väärän oikoo ja tasoittaa epätasaisen.

"Rouva Henderson-parka, vielä yksi poika lisää!" päivittelivät kielittelijä-naiset sinä päivänä, kun minä synnyin. "Kuinka harmillista! vaimo parka! Onnea minä toki toivon hänelle!"

Mutta äitini painoi minua lämpimälle rinnallensa ja rukoili minulle Jumalan siunausta. Kaikki mitä Jumala hänelle antoi oli hänelle aarre.

"Ei tiedä", sanoi hän isälleni, "vaikka tästä pojasta tulisi hyvinkin oiva mies".

"Jumala häntä siunatkoon", sanoi isäni ja suuteli meitä kumpaakin; tämän tehtyä jatkoi hän saarnaansa jonka valmistamisen minun syntymiseni hetkeksi oli lakkauttanut, todistaen siinä, että Jumalan päätökset ja ihmisen vapaa tahto aina ovat sopusoinnussa keskenänsä. Tämä saarna oli, niinkuin minä sitte sain kuulla syvästi liikuttanut kuulijoita ja vaikuttanut sen, etteivät he enään hetkeäkään epäilleet tämän vaikean kysymyksen ratkaisemista.

Mitä minun tavarastooni, tähän maailmaan syntyessäni, tulee, oli se varsin vähäinen. Pari kellastunutta villa-riepua ja pari ryysyä, jätteitä vanhempien sisarieni valkoisista hameista, pidettiin jo kyllällisenä tällaiselle poikä-kakaralle.

Ensimmäinen lapsi kussakin perheessä on runo, se on jotakin varsin outoa; me notkistamme polviamme tuon nuoren muukalaisen edessä ja lahjoitamme hänelle "kultaa, pyhää savua ja myrhaa". Mutta kymmenes lapsi köyhässä perheessä on puhdasta proosaa ja saapi ainoastaan sen, mitä hän

välttämättömästi tarvitsee. Kymmenennen kehdon ympärillä ei löydy mitään liiallisuutta, ei mitään joutavia koristeita eikä sitä liioin ihastellakaan.

Kasvaessani huomasin, että olin pieni, yksinäinen poika-parka tuossa suuressa kodissa, täynnä vanhempia siskoja, jotka jo ennen olivat elämän näyttelöllä ilmaantuneet ja siinä perehtyneet, ja joilla oli niin paljon omia toimia ja tuumia, ett'eivät he joutuneet minusta vähintäkään huolta pitämään.

Kaikki kävi kyllä hyvin, niin kauan kuin olin pieni. Minua hyväiltiin ja vakuutettiin, että olin kaunein kaikista äitini lapsista, joten jouduin siskojeni hemmitellyksi lemmikiksi. He kähäröitsivät hiukseni, neuloivat minulle kauniita vaatteita ja ottivat minut mukaansa, muille näyttääksensä; mutta kun kasvoin suuremmaksi, kun kultakutriseni kerittiin pois ja niiden sijaan kasvoi karkeat, suorat hiukset, kun minulle neulottiin housut ja nuttu veljeni vanhoista vaatteista, sanalla sanoen, kun astuin ulos lapsi-kamarista, itse kamppaillakseni elämän taistelossa, silloin muuttuivat olot. Ensimmäinen lapsuus oli nyt ohi, enkä vielä ollut miehen ikään päässyt; – jouduin poika-vuosiin ja sen taisteluihin.

Veljeni ja sisareni olivat tosin hyvin ystävälliset minulle, mutta ei heidän hemmittelynsä toki liiallisuuksiin mennyt, sillä, niinkuin jo mainitsin, oli kullakin omat askareensa toimitettavina. Vanhin veljeni oli ylioppilas ja hänen jälkeisensä valmistelihe ylioppilas-tutkintoon. Yksi vanhemmista sisaristani oli naitu; kaksi hänen likeisintä oli kauniita, iloisia tyttöjä, joiden ympärillä liehakoitsi suuri joukko keikareita, joiden kanssa sisariltani meni paljon aikaa. Minua lähin sisareni oli viittä vuotta vanhempi ja piti sentähden minut niin pienenä poika-nalikkana, ett'ei hän katsonut arvonsa mukaiseksi seurustella kanssani. – Kun joitakuuta lörpötteleviä tyttöjä tuli hänen luoksensa seurustelemaan nukkeinsa ja nukki-kaappeinsa kanssa, olin aina heidän tiellänsä. – He nauroivat kömpelyydelleni, tekivät aivan suoraan pilkkaa nenästäni, tukastani ja silmistäni, tuolla naisellisella vapaudella, jota heikompi sukupuoli, voiton puolella ollessansa, mielellään käyttää. Tavallisesti vetäyin pois heidän seurastansa, sydämessäni turhaan raivoten vihasta liiallisen muistutuksiansa tähden. Väliin huudahdin harmistuneena: "minä en viitsi leikitellä teidän kanssanne", mutta sain silloin vastaukseksi: "kukapa sinua kaipaakaan, olemmekin jo kauan toivoneet että menisit tiehesi".

Minä olin rivakka poika, ja pääsinkin sentähden väliin vanhempien siskojeni suosioon, kun toimitin sellaisia askareita, jotka eivät heille sopineet. Minut lähettivät he ruokapuotiin, kun tuuli vinkui ja pakkanen paukkui, jolloin siskoni mieluummin viruivat lämpöisissä huoneissa. "Poika-nulikka kyllä saattaa sinne mennä, tehdä sitä tahi sitä, eli voipi hän odottaakin", oli siskojeni tavallinen tuomio.

Minun omia askareitani ja omia mielipiteitäni ei koskaan otettu lukuun. He vaativat, että aina olisin valmis jättämään omat työni ja oitis tottelisin puolta tusinaa käskeviä siskoja. "Juoksepas, Harry, kellarista noutamaan pari omenaa", huusi veljeni, juuri kun pieni linnani oli valmistumaisillaan. "Menepäs noutamaan kirja, joka unohtui vuoteelle kamariin"; – "Harry, viepäs tämä ullakkoon"; "Harry, mene aittaan ja tuo sitä tahi sitä"; näin kaikui alituisesti kaikkialta ja siten tulin aina estetyksi pikku-toimissani, niinkuin pytinkien, myllysulkujen ja siltojen rakentamisessa tahi kuormaa tehdessäni ja hevosta leikitellessäni.

Tuskinpa löytynee missään sellaista ihmistä, joka kärsivällisyydellä heittäytyisi tällöisen komennon alle ja alituisesti antaisi, suuttumatta, häiritä itseään toimissansa, niinkuin minun, poika-paran, täytyi tehdä.

Sitä paitsi täytyi minun monesti kärsiä kauheita nöyryytyksiä ja olla tyytyväinen, ehkä usein katkerasti petyinkin. Kun nim. tuli vieraita ja koko perhe kokoontui ruokapöydän ympärille, kun leivoksia, kakkuja, hilloja ja muita herkku-ruokia asetettiin pöydälle, ja kun iloiset keskustelut saivat sydämeni sykkimään halusta saada ottaa osaa iloon ja kestitykseen, sain aina kuulla: "Harry ei tarvitse nyt ruokaa, hän saattaa odottaa siksi kuin muut ovat syöneet". "Ja sitte ei saada mitään", lisäsin minä hiljaa itseseni. Vanhempana on minun kyllä monta kertaa täytynyt olla ilman sitä, mitä olen halunnut, mutta en muista kertaakaan sittemmin tunteneeni samoja katkeria tunteita, joita tunsin silloin, kun kuulin tuollaisen poiskäskemisen-tuomion. Ja kun sisareni ihailija, Sam Richards, tuli luoksemme, kun vierashuone valaistiin ja kaikki oli niin puhdistettua ja piukeata, voi kuinka silloin

halusin saada valvoa, kuullakseni hänen lystillisiä kertomuksiansa! Lymysin pimeimpään nurkkaan ja pistäyin siimekseen, toivoen olevani piilossa ja siten pääseväni perhe-poliisin valppaudesta, mutta turhat olivat kokeeni! "Äiti, eikö Harryn jo ole aika mennä levolle?" kysyi siskoni, joka toivoi saada olla yksin ihailijansa kanssa.

Kaikesta tästä huomaa, että, ehk'en kärsinyt mitään ruumiillista puutetta, olin kuitenkin, niinkuin jo sanoin, varsin yksinäinen ja muilta hyljätty. Tässä vilkkaassa ja iloisessa kodissa ei minulla ollut ainoatakaan, jonka kanssa olisin saattanut leikitellä.

"Luulenpa, että meidän täytyy panna Harry kouluun", lausui eräänä päivänä äiti isälleni, kun olin hänelle puhunut siitä ikävyydestä, jonka yksinäisyys minulle saattoi. "Poika parka on niin yksin täällä täysikasvuisten joukossa".

Minä menin siis kouluun, puhdas esiliina rinnoillani, rihveli-taulu kainalossa ja pieni koppa käsivarrella, jossa oli aamiaiseni. Punastuen ja vavisten läksin matkalle, sillä minä pelkäsin kovin noita suuria poikia, joilta pian voisin saada selkäsaunan; mutta onnetar oli varsin suotuista jo heti ensi päivänä, sillä oitis kouluun tultuani tapasin lapsuuteni morsiamen Susie Morril'in.

Ah! miten soma tyttö hän oli! Kun hänet ensin huomasin seisoi hän koulusalin ovella. Hänen poskensa ja kaulansa olivat valkoiset kuin vaha, hänen silmänsä olivat heleän siniset, ja kun hän hymyili, muodostui pullokkaille poskillensa kaksi pientä kuoppaa, niinkuin pyörteet välkkyvän puron pinnalla.

Hän oli puettuna haaleanpunaiseen hameeseen ja valkoinen esiliina oli köytettynä pyöreän kaulansa ympärille. Hänen äitinsä, jonka ainoa tytär Susie oli, puki hänet aina varsin siististi ja somasti.

"Ah, Susie kulta", sanoi äitini, joka talutti minua kädestä, "tässä on minulla pieni poikanen, joka tulee käymään tässä koulussa, ja josta siis saat leikkitoverin".

Varsin suloinen oli tuo pieni Evan tytär! Hän hymyili, oli kohtelias ja miellyttävän ystävällinen pienelle, kömpelölle ja pörröpäiselle Aatamin pojalle. Hän käski minut istumaan vierellensä penkille, laski pienen, valkoisen kätensä kaulalleni ja avasi aapeluksen eteeni.

"Minä jo taidan tavata; kuinka pitkälle sinä olet tullut?" kysyi hän.

Kun osaamme tavata, niin olemme jo kappale matkaa kirjallisella alalla; – tavaaminen on juurikuin ensimmäinen virstantukki lapsen opin-tiellä. Äitini oli ollut uutera ja hyvä opettajatar ja minä puolestani ahkera oppilas; luonnollisesti pikku sydämeni nyt paisui ilosta, kun ilmoitin, että jo kau'an sitte olin päässyt kukkoon saakka aapeluksessa. Hänen heleän-siniset silmänsä ilmoittivat hämmästystä yhdessä kunnioituksen kanssa, kun hän lausui:

"Kuulitteko tytöt? Hän on jo lopettanut aapelus lukunsa ja lukee sisältä puhtaasti". Nuot sanat vaikuttivat sen, että arvoni nousi, itse mielestäni kumminkin, varsin paljon ja että pari kolme noista nuorista tytöistä katseli minua huomattavalla kunnioituksella.

"Etkö tahdo istua meidän vieressämme", kysyi Susie. "Minä pyydän neiti Bessie'ltä, että saat istua täällä, sillä nuot suuret pojat ovat pienemmille aina niin ilkeitä".

Susie oli opettajattaren kaunopuhelias lemmikki, jonka tähden neiti Bessie myöntyikin hänen pyyntöönsä ja minä sain siis istua kauniin ystäväni vieressä kovalla koulupenkillä. Siinä istuin nyt, roikuttaen jalkojani, pienen, pörhöisen linnunpojan kaltaisena, joka vasta on pesänsä jättänyt ja istuu, silmät selällänsä, levottomasti katsellen ulos maailmaan. Nuo suuremmat pojat irvistelivät niin ilkeästi minulle kirjainsa takaa ja tuo ilkiö Tom Halliday heitti minua paperipallolla, joka tarttui seinään, juuri pääni yläpuolelle. Minä katsahdin Susie'n ja olin varsin urhea. Enpä ollut koskaan nähnyt suloisempaa olentoa kuin Susie oli; en väsynyt katsella hänen tuuheita kultakutrisia, haalean punertavaa hamettansa, hienoa valkoista esiliinaansa ja pieniä, somia, punaisia kenkiänsä. Hänellä oli käsityksi pieni pyyhlinä päärmättävänä ja minä katselin ihastuneena tuota välkkyvää neulaa, hienoa lankaa ja hänen pieniä valkoisia sormiansa, sekä messinkisormustansa. Minun silmissäni oli messinki kultaa ja Susie itse pieni keijukainen. Väliin katsahti hän suurilla sini-silmillensä minuun,

hymyili ja nyökkäsi päätänsä, ikääskuin tahtoisi hän kehoittaa minua olemaan hyvällä tuulella. Silloin tunsin aina väristyksen sydämessäni, joka ihastuneena tykytti kirjavan puuvilla esiliinani alla.

"Rakas neiti Bessie kulta", sanoi Susie, "eikö Harry saa leikitellä tyttöjen kanssa? Nuot suuret pojat ovat niin ylen vallattomia ja pahankurisia".

Neiti Bessie hymyili myöntäväisesti ja siitä hetkestä olin minä onnellisin pieni poika koko maailmassa.

Aluksi leikimme "leskisillä", "haukka ja kyyhkys", "kettu ja kanat", ynnä muita leikkiä, joissa tarvittiin nopeutta ja vikkelyyttä; siinä tytöt, etenkin Susie olivat minua etevämmät. Mutta kun tarvittiin suurempaa rohkeutta, tahi voiman osoituksia, silloin oli minun vuoroni kunnostaa itseäni. Minä uskalsin hypätä alas korkeammalta aidalta kuin Susie; suurimman kunnian hankin itselleni siten, että kiipesin ylös viisi kaiteiselle veräjälle ja hyppäsin alas sieltä. Kun lehmä sattui tulemaan kouluhuoneen luona olevalle nurmikolle, menin minä rohkeilla askeleilla, keppi kädessä, karkoittamaan sen niin etäälle, ett'ei sitä enään näkynyt; tätä pidettiin varsin suurena urho-työnä, ja siitä sainkin sankarin nimen. Tuollaiset voimain osoitukset hankkivat minulle Susie'n kunnioituksen ja luottamuksen. Minä taisin lukea selvästi kirjasta, uskalsin hypätä alas korkeammalta aidalta, enkä pelännyt lehmä; olihan siinä kyllin miehuuden osoituksia!

Koulu oli kaukana kodistani, jonkatähden sain päivällis-ruokani mukaani kouluun. Susie'llä oli myöskin ruokaa mukanaan, senpätähden yhdistimme taloutemme. Asuntomme asetimme suuren, varjoisan vahterin alle, ja pöytänä oli meillä suuri kivi, jota kantaessani melkeen olin taikka selkäni; tälle kivelle levitti Susie pienen liinansa ja valmisti sille päivällisemme. Hänen johdon alla lisäänty talomme vähitellen kyökilläkin; siellä pesimme lautasemme, joksi käytimme vahterin suuria lehtiä. Ruokahuoneena oli meillä loukko kahden kiven välillä; sinne piiloitimme ne pähkinät, omenat ja piparkakut, jotka jäivät yli päivällisistämme. Susie toi sinne nukkensakin, jolle minä valmistin soman vuoteen pehmeistä niitty-villakoista. Kun lupahetki loppui, piiloitimme me nukan varsin huolellisesti, peläten, että nuot ilkeät pojat löytäisivät sen ja turmelisivat edenimme.

"Onpa oikein oiva asia, että Harry on kaiken päivää koulussa", kuulin yhtenä päivänä erään siskoistani lausuvan toiselle. "Hän oli aina tiellä ja sekoittui joka asiaan. Lapsilla on varsin tarkka kuulo ja Harry kuunteli aina kaikkia, mitä puhelimme keskenämme".

"Hänkin on paljoa onnellisempi nyt", sanoi äitini, "sillä hänellä on leikkiveri".

Ja niinpä todella olinkin.

Lauvantaisin, jalestä puolen päivän, pyysin äidiltäni luvan saada mennä Susie'ta tervehtimään. Siskoni, jotka eivät koskaan sitä vastustaneet, kampasivat hiukseni ja asettivat puhtaan esiliinan rinnoilleni. Täten somistettuna riensin Susie'n luoksi, onnellisimpana kaikista nuorista rakastajista.

Valoisalta ja ihanalta tuntui elämä näinä lauantaihtoina, kun auringon säteet aitauksen lomien läpi kuvasivat kullankarvaisia juovia pelloille ja niityille, kun tuuli hiljaa huuhahteli puiden oksissa, kuiskaten kummallisia sanoja, noukkiessani käteni täyteen kukkasia, joilla kaunistin pientä kotiamme, tuuhean vahterin alla!

Usein leikimme myös eräässä heinäladossa. Väliin taas etsimme linnun pesiä; silloin minä ryömin pimeimpään soppeen ladon alla, jonne Susie ei uskaltanut seurata, ja kiipesin korkealle heinäsuovalle, josta hän pelkäsi putoavani, mutta josta tavallisesti toin runsaan sadon, jonka laskin Susie'n valkoiseen esiliinaan.

Mikä minua enin kummastutti oli, että hänen hameensa aina oli puhdas ja siisti, vaikka hän olikin jokapaikassa mukana leikeissämme. Minulla tosin oli karkeat, paksut vaatteet ja kirjava esiliina, mutta alituisesti oli minulla reikiä kyynärpäillä ja polvillani, – jos nim. saan uskoa mitä sisareni, jotka vaatteitani paikkailivat, kertoivat. Mutta pikku Susie'n vaatteet olivat aina puhtaat ja eheät, eikä hän liannut edes käsiänsäkään. Hänen kultakähäränsä olivat aina ikääskuin olisivat olleet vasta silitetyt, ja vaikka hän kiipesi ja juoksenteli, tahi oli mukana karja-pihassa, lammikoissa ja soilla, palasi hän toki aina vaatteitansa repimättä ja likaamatta.

Yhtäsuuresti kuin minä ihmettelin häntä tässä suhteessa, ihmetteli hän puolestansa minun voimiani ja miehuuttani; sillä kun häntä piti puolustamani, olin oikea jättiläinen. Muistanpa varsin hyvin vielä, että meidän, tullaksemme latoon, oli kuljettava erään mäkitörmän yli, jossa ankarasti kotkottava, äkäinen kalkkuna-kukko pöyhistelihe Susie'n suureksi kauhuksi. Susie kertoi, että hän useasti oli koettanut mennä mäen yli, mutta aina oli kalkkuna hyökännyt hänen päällensä, räpytellyt siipiänsä ja, kaataen hänet kumoon, kovin säikäyttänyt häntä. Kun kalkkuna ensikerran alkoi tehdä minulle samanlaisen kolttoisen, tartuin minä rivakkaasti toisella kädelläni hänen punaiseen leuka-helhtaansa, kiedoin toisen käteni hänen siipiensä ympäri ja passitin hänet siten pois mäeltä, kalkkunan suureksi harmiksi ja häpeäksi.

Silloin säteilivät Susie'n silmät, ja, rohkeudesta paisuvalla rinnalla, lupasin minä varjella ja suojella häntä kaikissa vaaroissa.

Susie ilmoitti, kaikessa salaisuudessa, kauheasti pelkäävänsä karhuja, jolloin kerroin hänelle miten tekisin, jos karhu todella karkaisi hänen päällensä. Minä lainaisin isältäni pyssyn ja ampuisin pedon armotta kuoliaaksi; Susie kuunteli ja uskoi minua kuin pappia. Minä samalla myös käytin tilaisuutta selittääkseni hänelle, miten tekisin, jos rosvot yö-aikaan murtaisivat itsensä kotiini. Minä oitis nousisin ylös, ottaisin lapiollisen hehkuvia hiiliä ja pudottaisin ne heidän niskoihinsa, jolloin he varmaankin pötkisivät tiehensä. Kun tältä kannalta vaaroja katselimme olimme molemmat varsin rauhallisia.

Mitä itse karhuihin ja rosvoihin tulee, niin täytyy minun kumminkin myöntää, ett'emme varmaan tietäneet mimmoisia olennoita ne oikeastaan olivat; mutta kuitenkin oli erittäin hupaista ajatella kuinka väkevä ja miehekäs minä olisin, jos tapaisin jonkun tuollaisen elukan.

Väliin pääsi Susie'kin lauantai ehtoina minua tervehtimään. Silloin minä aina menin häntä noutamaan ja rukoilin hänen äitiänsä, että Susie saisi tulla. Pestyänsä ja siistittyänsä Susie'n antoi äitinsä hänet minun huostaani, varoittaen Susie'ta pitämään vaatteensa puhtaina ja palaamaan kotiin puoli tiimaa ennen auringon laskua. Susie piti tarkan vaarin ajan kulusta, mutta emme koskaan olleet yksimieliset kuinka kauan aurinko vielä viipyisi laskuunsa; sillä, vaikka minä vakuutin, että vielä on tunti auringon laskuun, kääntyi Susie jo paluumatkalle kotiinsa. Kun Susie oli meillä, hyväilivät sisareni häntä, ja kietoivat hänen kultakahäriänsä sormiensa ympärille. He kysyivät häneltä naureskellen, tahtoisiko hän tulla minun vaimokseni, johon hän aina suurimmalla totuudella vastasi: "tahdon."

Niin, hänen piti tulla vaimokseni, se oli jo päätetty meidän välillämme. Mutta koska? Minä en voinut käsittää, miksi meidän oli odottaminen, kunnes kasvaisimme suuriksi. Hänellä oli ikävä, kun minä tulin hänen luotansa ja minulle taas tuntui elämä niin kauheasti kolkolta ja ikävältä, kun hän ei ollut luonani. Miksi en naisi nyt oitis, saadakseni aina olla hänen parissansa? Minä kysyin mitä Susie asiasta arveli, ja sain vastimeksi: ett'ei hänellä puolestansa olisi mitään tuota vastaan, mutta ett'ei äitinsä varmaankaan laskisi häntä luotansa. Minä kerroin hänelle, että oli aikomukseni tästä asiasta puhua äitilleni ja melkeenpä olin varma, ett'ei äitini sitä vastustaisi, kun isäni oli seurakunnan pappi!

Tätä asiata minä mietin ja aprikoitsin joka suunnalta; vihdoinkin päätin kuin päätinkin, siitä äitilleni puhua, niin pian kuin saisin tilaisuuden kahden kesken hänen kanssansa haastella. Niinpä eräänä iltana, istuessani pienellä tuolillani äitini vieressä, aloin: "Äiti, sanopas miksi ihmiset niin paljon vastustavat nuorena naimista?"

"Nuorena naimista!" kysyi äitini, hetkeksi antaen sukka-kuteensa levähtää, ja hieno hymy lensi huulillensa. "Mitä mietit, lapseni?"

"Mietin miksi Susie ja minä emme voi oitis mennä naimisiin? Minulla on aina niin ikävä kun olemme erossa. Täällä kotona ei kenkään viitsi leikitellä kanssani; mutta jos Susie olisi täällä, niin emme koskaan luopuisi toisistamme."

Isäni heräsi syvistä mietteistänsä ja katseli hymyellen äitiäni, joka nauroi oikein makeasti.

"Rakas poikani", lausui äitini, "tiedäthän, että isäsi on köyhä ja saapi kyllin tehdä työtä, voidaksensa elättää omat lapsensa; kuinka siis luulet, että hänen varansa kannattaisivat elättää pientä tyttöä vielä lisäksi?"

Minä huokasin raskaasti. Varain puute, joka on ollut esteenä niin monen lempijä-kurjan toivojen toteuttamiselle, oli minunkin edessäni jo heti elämäni kynnyksellä.

"Kuules äiti", sanoin hetken surullisesti mietittyäni, "minä en söisi silloin kuin puolet siitä, mitä nyt syön, enkä enään kuluttaisi näin pian vaatteitani rikki."

Äitini silmät säteilivät. Kyynleet ja hymy taistelivat niissä hetkisen, aivan samoin kuin auringonsäteet välkkyvät sadepisaroiden läpi. Hiljaa nosti hän minut polvellensa ja painoi minua hellästi rintaansa vasten.

"Kerran, kun, pikku poikani, olet suureksi kasvanut, toivon että Taivahinen suopi sinulle vaimon, jota saat lempiä. Kodon ja tavaran saamme vanhemmiltamme, mutta hyvän vaimon suopi meille Jumala."

"Se on toden totta", vakuutti isäni hellästi, "eikä kenkään lie sitä paremmin kokenut kuin minä."

Äitini keijutteli minua hiljaa polvillansa illan hämärtäessä ja viihdytti pikku sydämeni lepoon, puhuen tulevaisuudesta, jolloin minä, suureksi kasvaneena ja, niinkuin äitini toivoi, pappina saisin nauttia todellista perhe-onnea pienessä, rakkaassa, omassa kodissani.

"Tuleeko Susie sinne myöskin?"

"Toivokaamme, että niin käypi", vastasi äitini, "edeltäpäin sitä ei kenkään voi tietää."

"Mutta, äiti kulta, etkö tiedä sitä varmaan? Sano, sano onko se varma?"

"Rakas lapseni, ainoastaan taivaallinen isämme sen tietää", vastasi äitini. "Mutta nyt sinun täytyy lukea ahkeraan ja tehdä lujasti työtä, tullaksesi vahvaksi ja miehekkääksi, niin että kerran voit elättää pienen vaimosi."

KOLMAS LUKU

Lapsuutemme onnela.

Äitini sanat herättivät eloon kaikki voimani. Nyt oli minulla silmämäärä pyrinnöilleni ja maatessani en enään muuta uneksunut kuin tulevaisuudestani. Tästä saakka mietin aina, miten vaan pikemmin kasvaisin suureksi ja väkeväksi. Olin lukenut kertomuksen Simsonista. Miten hän niin väkeväksi oli kasvanut? Varmaanpa hänkin kerran oli yhtä pieni ja heikko kuin minä. "Mahtoiko hän uskaltaa", ajattelin itsekseni, "ajaa lehmät kotia; mahtoiko hän jaksaa au'aista raskaita veräjiä, kun hänen kätensä vielä olivat pienet ja heikot; mahtoiko hän osata ratsastaa satulatta, silloin kun hänen säärensä vielä olivat aivan lyhyet?" Tällaisissa urotöissä olin minä oikea sankari ja päätin vielä enemmän karkaista itseäni, nostamalla raskaita vesiammeita, kiipeämällä ylös heinäsuoville, heittämällä sieltä sylen täydeltä heiniä, sekä täten kaikin tavoin saattaa itseni suureksi ja väkeväksi.

Seuraava päivä, tämän keskustelun jälkeen äitini kanssa, oli lauantai, ja minä sain luvan mennä Susie'n luoksi.

Hänen äitinsä talon luona oli laaja niitty, jonka viheriäisellä nurmikolla kasvoi suuri joukko punaisia apilaita ja keltaisia voikukkia. Mutta enin meitä siellä miellytti nuot suuret, mehuisat mansikat, jotka kasvoivat ruohojen ja mättäiden välillä pitkissä varsissa. Sanomattoman sulosta oli Susie'n seurassa viettää kokonainen lauantai ehtoopuoli tällä niityllä! Kun muistelen tuota ihanaa aikaa, niin huomaan, että se ilo, jonka silloin lauantai päivän lähestyessä tunsin, oli paljon suurempi kuin se, jonka nyt tunnen, lähtiessäni kolmen viikon kesäiselle huvimatkalle.

Me olimme sanomattoman onnelliset täällä luonnon vapaudessa; hellästi autoin minä Susie'tä sammaltuneiden kivien yli, vattu-pensaikkojen ja kanervikkojen läpi, sekä nostin häntä aina, kun kiipesimme korkean aitauksen yli, joka niittyä ympäröi. Väliin kumarruimme alas ruohostoon, ikääskuin pieni lintu-pari lehtien joukkoon, ja iloitsimme, kun ei kukaan meitä nähnyt. Peippois-pari, joka oli pesänsä laatinut suureen, niityllä seisovaan puuhun, ihastutti meitä laulullansa ja oli ilomme ainoana todistajana. Varmaankin he ymmärsivät ilomme, ja olimmepa varmat, ett'eivät he ilmoittaisi kellenkään piilopaikkaamme.

Monta ja tärkeää salaisuutta ilmaisimme toisillemme, niinkuin esim. missä kauneimmat kukat kasvoivat, missä parhaimmat mansikka-paikat olivat, ja lupasimme olla kenellekään muulle niistä mitään virkkamatta.

Eräänä päivänä löysimme pienen linnun pesän kanervikossa. Kuiskaten luimme siinä kolme pientä sinisen kirjavaa munaa, pyöreätä, hienoa ja kiiltävää, jotka olivat silmissämme kalliita kiviä arvoisammat. Itse pesäkin oli oikea taideteos.

Ystävällisesti puhuttelimme lintuja. "Älkää peljätkö, pikku linnut" sanoimme me; "tästä ei kenkään muu saa tietää"; ja sitte päätimme olla siitä puhumatta Tom Halliday'lle ja Jim Fellows'ille, sillä he varmaankin sarkisivat ja hävittäisivät tuon kauniin pesän. Rintamme oikein paisui ilosta, kun meillä oli tällainen salaisuus vartioittavana, ja koko seuraavan viikon oli meillä sanomattoman vaikea olla tuosta puhumatta jokaiselle vastaan tulevalle. Me sanoimme koulutovereillemme, että tiesimme jotakin vallan kummallista, – jotakin, josta emme tahdo kellenkään virkkoa sanaakaan, sillä se olisi väärin tehty, – niin oli äitini sanonut; – me olimme luonnollisesti äideillemme ilmoittaneet mitä olimme löytäneet ja heiltä saaneet tarkimmat varoitukset velvollisuudestamme pitää lintujen salaisuutta omana salaisuutenamme.

Täällä meidän ihanalla niityllä kasvoi myöskin suuria, keltaisia liljoja, jotka loistivat niin kauniisti auringonpaisteessa ja joiden kukat nuokkuivat kuusi, seitsemän ryhmässä, korkeilla, kauneilla varsilla, ikääskuin kellotorni keijukaisien maailmassa. Ne kohosivat korkealle apilaiden ja voikukkain yli, ulottuen väliin meidänkin päittemme yli, ja me kurkistelimme kummallisella, salaisella ilolla niiden kultaisiin, mustankirjaviin kupuihin.

"Älä taita niitä, ne ovat niin kauniita", sanoi Susie minulle kerran, kun ojensin käteni taittaakseni liljan. "Anna niiden olla rauhassa, niin saamme katsella niitä jälleen, kun toiste tulemme tänne. Varsin hupaistahan on nähdä niiden nyökkäävän ja huiskaavan tuulussa".

Minä annoin suurempien olla rauhassa, mutta sain luvan poimia niitä, jotka kasvoivat yksitellen varressa. Läpi niityn kulki pieni puro, välkkyen ja hypellen monivärisien kivien yli, siellä täällä muodostaen pienen putouksen, veden taistuessa jonkun kallionlohkareen yli. Silmissämme olivat nämät pienet kosket yhtä merkillisiä, kuin Niagara ja kaikki muut suuret vesiputoukset, joille täysikasvuinen, hieno maailma nykyaikaan vaeltaa. Mutta tämä puro ja tämä koski olivat toki meille kaikkein rakkahimmat, sillä *tämä* puro oli *meidän* puromme ja *nämät* kosket *meidän* koskemme; me olimme nämät löytäneet ja olimme aivan vakuutetut, ett'ei kenkään muu tietäisi näistä mitään.

Erään tällaisen kosken luona, joiksi me näitä putouksia nimitimme, ja joka oli noin puolitoista jalkaa korkea, istuimme, mansikoitamme järjestellen täysinäisiin vakkoihimme, kun minä Susie'lle kerroin, mitä olin äitini kanssa puhellut edellisenä iltana.

Vieläkin muistan aivan selvään kuinka tuo pieni keijukainen nauroi minulle. "Minulle se on aivan yhdentekevää; eihän minulla ole mitään kiirettä, ja maltanhan odottaa kunnes kasvat suureksi ja tulet mieheksi. Saammehan aina olla yhdessä koulussa ja sitä paitsi, saammehan käyttää lauantai ehtoon miten halajamme", lausui hän. "Älä ole pahoillasi, Hazy", lisäsi hän, istautuen viereeni ja kietoen hennon käsivartensa hyväellen kaulani ympäri, "me lemmimme toisiamme, ja onhan se yhtä hupaista nyt, kuin jos olisimme naineet". Mistähän sekin tulee, että ensimmäinen toimi, jonka hellempi tunne saattaa meidät tekemään, on lemmittymme nimen muuttaminen ja muodostaminen. Löytyykö ainoatakaan lasta, jonka nimestä, olkoonpa se kuinkakin lyhyt ja kaunis, lapsen äiti ei muodostaisi uutta lemmikki-nimeä? Kun Susie tahtoi olla oikein hellä ja ystävällinen minua kohtaan, kutsui hän minua "Hazy'ksi", jolle me aina nauroimme, sillä hän oli ainoa, joka minua puhutteli tällä nimellä. Samoin kutsuin minä häntä "Lempikukakseni", syistä varsin luonnollisista.

"Tiedätkös, Lempikukkani, sanoin minä, tiedätkös mitä minä nyt olen hankkeissa tehdä? Minä opettelen itseäni väkeväksi, kuin Simson".

"Mutta miten se käypi laatuun", kysyi hän hämmästyneenä.

"Minä juoksen, hyppään, kiipeän, kannan suuria vesisankoja, ratsastan myllyyn ja juoksen alituisesti muiden asioilla; nyt minusta pian tulee oikea miehen mies ja oitis kun olen mieheksi päässyt, rakennan minä talon sinulle ja minulle, johon laadin vierashuoneen, salin, keittolan, ruokahuoneen ja —"

"Ja pieniä vaatekammioita, joihin saamme ripustaa vaatteemme", keskeytti tuo pieni Evan tytär.

"Toden totta; minä laitan niin monta, kuin vaan tahdot ja juuri sille paikalle, johon itse ne haluat", vakuutin minä erinomaisella vapaamielisyydellä. "Sinua minä sitten suojaan ja karkoitan pois kaikki leijonat, karhut ja pantterit. Jos karhu tulisi sinua vastaan, Lempikukkani, niin repisin minä sen kahtia, juuri niinkuin Simson ennen teki leijonan kanssa".

Näin puhuessani siirtyi "Lempikukkani" aivan minun rinnalleni ja hänen katsantonsa kävi varsin totiseksi ja syvämietteiseksi.

"Mutta emmehan jätä äiti-parkaani yksin?" kysyi hän.

"Ei suinkaan! hänen täytyy tulla asumaan luoksemme", vastasin varsin jalomielisesti. "Minä rakennan hänellekin pienen, soman huoneen, ja minunkin äitini pitää tuleman luoksemme asumaan".

"Mutta eihän äitisi voi jättää isääsi".

"Ei; isäni tulee myöskin, kun hän vanhenee, eikä jaksa saarnata enään.

Kyllä minä pidän huolta heistä kaikista".

Pikku "Lempikukkani" katseli minuun luottavaisesti ja vakuutti, että olen kunnon poika; linnutkin visertelivät ikääskuin hyväksyen tuumani ja lentelivät iloisina ympärillämme niityllä. Hetken kuluttua meni aurinkokin majoillensa, vaipuen puiden taakse suuren, punertavan pallon

muotoisena: silloin mekin, kädet täynnä liljoja ja vakkaset täynnä mansikoita, kiipesimme vanhan aidan yli ja tepastelimme kotiimme.

Monta hupaista hetkeä oli minulla sittemminkin, samana kesänä; se olikin onnellisin kaikista suvista koko iässäni. Syksyn tultua samosimme pensastoissa kooten suuria varastoja maukkaita, ruskeita pähkinöitä. Hupaista oli istuskella noissa kuivissa lehdissä, jotka maahan olivat kokoontuneet, ja jotka pyrynä lentelivät jalkojemme edestä.

Huomattuani oikein oivallisen pähkinäpuun, kiipesin minä nopsaan ylös sen korkeimpiin oksiin, puistelin niitä niin lujasti, että nuot kauniit pähkinät tippuivat alas maahan, josta Susie poimi ne vasuihin, ylistäen minun nopeuttani ja voimaani. Tom Halliday oli paljon suurempi poika kuin minä, mutta ei hän ollut niin vikkellä puuhun kiipeämään, kuin minä olin; mitä taas tuohon suureen, kömpelöön Jim Fellows'iin tuli, niin ei Susie voinut olla nauramatta, ajatellessansa kuinka lystillisen näköinen Jim olisi, jos hän kiipeäisi noille hienoille oksille, joilta hän varmaankin putoaisi maahan kuin vanha säkki. Kun Susie oikein elävästi kuvaeli noiden suurien poikien kömpelyyttä, saimme väliin nauraa niin makeasti, että vesikarpat valuivat poskillemme. Olenpa huomannut sukupuoleni heikkoudeksi senkin, että suurella mielihyvällä otamme osaa siihen nauruun, jota lempimämme naiset herättävät ivatessansa muita miehiä. Vanha Aatamimme pakoitti meidät ajatuksissamme repimään ja raatelemaan Jim'in ja Tom'in pyhitettyjä muistoja, ja se oli mielestämme varsin hupaista – sillä ymmärrettävästi siinä ei ollut mitään ilkeyttä ja olivathan Jim ja Tom kyllä hyviä poikia.

Joka päivä huomasimme aina paremmin, että me sovimme vallan hyvin pariskunnaksi, etenkin siinä, mitä talvivarastojen keräämiseen tuli. Meillä oli oikein oivallinen kellari, – pieni kuoppa, jonka minä olin kaivanut ja kivillä varustanut; siellä meillä oli koko talvivarastomme pähkinöitä, joita kootessa olimme saaneet monta kertaa vakavasti tuumiskella. Sitte tuli tuo ihana aika, jolloin isäni omenaviini oli valmistettava. Me kiipesimme silloin orsille, viini ammeiden yläpuolella, ja pujoitimme pitkät olki-putket viiniin, jota me niiden läpi imimme. Minä aina likasin vaatteeni, jota Susie ei koskaan tehnyt. Silloin hän aina nauroi minulle ja puhdisteli vaatteitani, niinkuin hän parhaiten taisi.

"Miten sinä aina saatkaan itsesi tuon näköiseksi", sanoi hän silloin äidillisesti nuhtelevalla äänellä.

"Kuinka sinä sitte taidat pitää itsesi aina noin puhtaana?" kysyin minä puolestani ja silloin hän aina nauroi, kutsuen minua likaiseksi pojaksensa.

Tuo pieni keijukainen nauroi usein minulle ja teki minusta hienosti ivaakin, mutta samalla kun hän huomasi, että veri nousi kasvoilleni, hyvitteli hän minua taas kiitoksillansa, aivan niinkuin oikean Evan tyttären sopii.

Väliin hän nuhtelikin minua oikein äidillisesti. Ollen äitinsä ainoa lapsi, oli hän tottunut aina olemaan rehellinen, ja hänen omatuntonsa olikin yhtä turmeltumatoin, kuin hänen pukunsakin. Minä taas olin varsin kiivas luonteeltani ja väliin olin niin vähällä kirotta, kuin papin poika voi olla. Kun nuot suuremmat pojat löysivät meidän piilopaikkamme ja särkivät meidän pienet rakennuksemme, silloin tapahtui väliin, että kiljasin vihastuneena: "hitto teidät periköön", sellaisella voimalla, että itsekin hämmästyin.

Silloin Susie aina seisoj kalpeana ja pelästyneenä; sittenkuin minä olin hieman rauhoittunut, nuhteli hän minua äidillisesti ja koetti saattaa minut hyveen polulle, neuvoen minulle kaikki hyvät opetukset, joita äiti oli hänen sydämeensä istuttanut.

Selvään muistan vieläkin, miten hän seisoj edessäni, lempeänä ja vakavana, saattaen minut sen kautta hartaasti kuuntelemaan hänen opetuksiansa.

Susie oli opetettu tarkasti pyhittämään lepopäivää, josta muut lapset yleensä pitivät varsin vähän väliä. Joka pyhä-päivä kävi hän kirkossa ja kehoitti minuakin ahkeraan siellä käymään. Ensialussa menin minä sinne ainoastaan sentähden, että toivoin saavani nähdä *hänet* siellä, ja kuta suuremmaksi kasvoin, sitä huolellisemmaksi kävin minä juhlavaatteistani, josta siskoni naureskellen minua huomauttivat. Kirkossa olivat meidän penkkimme aivan vierekkäin ja suurin iloni oli ristikon

läpi, joka penkit eroitti toisistansa, salaa katsella Susie'tä. Hän oli viehättävän suloinen, puettuna sinisillä nauhoilla päärmättöyn, valkoiseen hameesensa; päässä oli hänellä pieni olkihattu, jonka alta tuuheat kähärät valuivat hänen hartioillensa; hameen alta näkyivät pienet siniset kengät – ja somatpa ne olivatkin!

Hän sanoi minulle, että pienet tytöt eivät koskaan saa kirkossa ajatella pukuansa; senpätähden Susie'kin koetti kääntää mielensä kaikesta turhuudesta ja hartaasti hän kuuntelikin saarnaa, tietämättä, että aivan likellä häntä oli silmäpari, joka uteliaasti ja yhtämittaa seurasi hänen pienintäkin liikkettänsä.

Ihmisluonto on toki sitä laatua, että se ainoastaan osaksi voi tulla täydelliseksi; tämä tapahtuu yhtähyvin pienien kuin suurienkin pyhyyksien kanssa; huomasiinpa siis väliin, että kun Susie'kin – varmaankin aivan sattumalta – loi sini-silmänsä minuun, vetäisi hänen suunsa hymyyn ja eipä paljo puuttunut syntisestä naurustakaan. Mutta, niinkuin tarkkatuntoinen nainen ainakin, huomasi hän oitis minkä vian hän oli tekemäisillensä, ja silloin katsahti hän hartaasti pappiin, jonka saarnasta hän ei ymmärtänyt rahtuakaan, ja kuunteli hartaasti, kunnes nukku-matti hänet petti; silloin ummistuivat hänen kauniit silmänsä, ikääskuin kellokukka rankkasateessa; hänen niskansa kävi voimattomaksi ja hänen päänsä vaipui alas; hellästi laittoi hänen äitinsä mukavan sijan polvellensa, jolla Susie lepäsi levollisesti, kunnes saarna oli loppunut.

Talven tullessa pyysin minä veljeni laittamaan kelkan itselleni. Nykyaikaan ostetaan kauniiksi maalatuista kelkkoja puodeista, mutta minun kotiseudullani oli sellainen ylöllisyys tuntematon; me valmistimme siis itse kelkkamme niin hyvin kuin asian haarat sen sallivat. Veljeni kysyi jos Susie'nkin piti lasketteleman tällä kelkalla, ja kun minä, kummastellen tuollaista kysymystä, vastasin: "tottakaiketi!" maalaili hän sen varsin somaksi. Sydän-käpyni oikein hempahteli, kun ensikerran lähdin noutamaan Susie'ta, tällä kauniilla kelkallani. Soma ja näppärä Susie olikin talvi-puvussansa ja hansikkaissa! Kireä talvipakkanen sai ruusut nousemaan hänen poskillensa, joiden ympärillä kiharat liehuivat. Matkalla kouluun oli pieni mäen-törmä; siinä istahdin Susie'n taakse kelkkaani ja sittenköks mentiin aika kieroja, nauraen ja iloiten. Tänä talvena olimme varsin usein kelkkamaässä; vaikka poskemme kävivätkin tuli-punaisiksi ja nenämmeikin sai saman värin ja varpaita paleli, niin oli ilo kuitenkin sanomattoman suuri. Äitinsä johdannon alla kutoi Susie minulle pienet lapaset, jotka lämmittivät sekä käsiä että sydäntä, ja joiden katseleminen oli oikea nautinto silmillenikin. Päätökseni kasvaa suureksi ja voimakkaaksi oli aina mielessäni; senpätähden pinosin minä puita ja kannoin vettä äidilleni. Suurella säästäväisyydellä sain viimein kokoon melkoisen summan rahaa, jolla ostin sokerista valmistetun sydämen, yhtä suuren kuin kumpaisetkin kämmeni; sen toiselle kyljelle oli maalattu kaksi pientä kyyhkyläistä, joita sininen nauha yhdisti ja toiselle kyljelle kaksi punaista, saman nuolen lävistämää sydäntä.

Eipä mikään taideteos olisi Susie'lle tuottanut suurempaa, todellisempaa iloa, kuin tämä. Sillä kaunisti Susie nyt nukkikaappinsa, jossa sille annettiin paras paikka ja vaikkapa aivan vähäinen imeminen yhdestä kulmasta ilmoitti, että se maistui sangen makealta, voitti taiteellinen aisti kuitenkin vatsan halun ja sokerisydäntä säilytettiin ainoastaan ihanneltavaksi.

Susie'n äiti oli varsin hyvä ystävä minun äitini kanssa; ensin mainittu olikin uskollisin lammas isäni laumassa. Kaikki mikä koski pastoria ja hänen perhettänsä, oli hänelle varsin suuresta tärkeydestä. Äitini oli hänelle kertonut minun naimis-tuumani; ja ehkä he olivat sille sydämellisesti nauraneet, olivat he kuitenkin lisänneet, että kummempiakin oli nähty. Olihan Susie'nkin äiti oppinut tuntemaan miehensä jo hänen poikana ollessa; eihän löytynyt mitään tuiki mahdotointa tässä vaihtelevassa, epävakaisessa maailmassa, ja emmehän edeltäkäs tiedä, mitä huominen päivä kantaa helmassansa.

Vanhemmat siskoni suosittelivat meidän pientä eidylliä, sillä Susie oli nyt heidän lemmikkinsä ja leikinukkensa; tosin he väliin hymyilivät yksivakaisuudelle ja totuudelle, jolla me olimme toisiimme kiinitetyt. Ah, suloiset viattomuuden päivät, kallis lapsuutemme onnena, miksi te niin pian poistuitte!

Ja liian pianpa ne poistuivatkin. Pian katosi tämä suloinen aika, pian kuin kesälinnun viserrys, kuin liljain ja lemmenkukkain kauneus. Mutta minun pieni "lempikukkani" oli liian puhdas ja hyvä kukoistamaan tässä matalassa maailmassa.

Talvi kului ja kevät joutui jälleen; taas me poimimme sinikelloja ja orvokkia ja kävimme yhdessä koulua, kunnes kesä tuli kauniimmallensa.

Silloin alkoi kauhea tuli-rokko raivota seudulla ja minun pikku "Lempikukka"-parkanikin sairastui siihen.

Minä muistan vieläkin aivan selvään viimeisen illan, jonka vietimme tuolla suloisella niityllä, jossa me edellisenä suvena olimme mansikoita poimineet. Varsin iloisina, oikein vallattomina, riensimme sinne ja löysimme runsaasti marjoja. Puhellen ja naureskellen juoksimme leikkiä lyöden sinne tänne, kunnes Susie äkkiä valitti päätänsä kivistävän ja kaulaansa kipeäksi. Minä pyysin häntä istautumaan puron rannalle, jossa sitten haudoin hänen päätänsä vedellä ja vaadin häntä odottamaan paikallansa, sillä aikaa kuin minä poimin hänelle mansikoita. Mutta pianpa hän huusi minut luoksensa, itki ja vaikeroitsi ja pyysi vihdoinkin, että veisin hänet kotiin äitinsä luokse. Minäkin peljästyin ja kävin varsin surulliseksi; vihdoinkin en voinut pidättää itkunikaan, ja kuu tulimme veräjälle itkimme kumpaisetkin. Kun Susie'n äiti tuli meitä vastaan, pidätti Susie hetkiseksi kyynelensä, kietoi pienet kätensä kaulani ympäri ja suuteli minua hellästi.

"Älä itke enään, Hazy; tapaammehan toisemme vielä kerran", sanoi hän.

Äitinsä nosti hänet käsivarrellensa ja kantoi hänet sisään; sitten en enään nähnyt lapsuuteni morsianta tässä maailmassa. Emme enään tavanneet toisiamme siellä, missä lemmen-kukat kukkivat ja tuuli tuuditteli kullankeltaisia liljoja. Hänen sulo äänensä ei enään kajahtellut muiden koululasten joukosta; hän ei enään istunut suuressa kirkonpenkissä — — — en koskaan, en koskaan saanut enään nähdä tuota pientä, hentoa olentoa, kullankeltaisilla kähäröillä ja taivaan siintävillä silmillä!

Eipä paljoa puuttunut ett'ei pikku "Lempikukkani" viime-suutelo ollut minullekin jäähyväissuutelo maailmasta. Siitä hetkestä muistan ainoastaan epäselvästi, kuinka itkien palasin kotiini, kuinka ei ruoka sinä iltana maittanut ja kuinka kivistäväällä päällä, kuumeen ahdistamana menin levolle.

Seuraavana päivänä sanoi koti-lääkärimme, että minussakin oli tuli-rokko, joka niin monta lasta jo oli tappanut.

Sekanaikana en ennäkönä en muista nyt enään muuta kuin, että päätäni kovin kivisti, ja että kauhea, polttava jano vaivasi minua, ehk'en sen sammuttamiseksi saanut pisaratakaan kylmää vettä, niinkuin sen ajan oivallinen lääke-tiede määräsi. Utukuvan kaltaisina näin ihmisiä hyöriävän vuoteeni ympäri, vuoroon valvoen luonani ja antaen pahan-makuista lääkettä juodakseni. Päivä vierii päivän perään; hitaasti kului aika; voimattomana lepäsin minä vielä vuoteellani, tuijoittaen noita liikkuvia varjoja, joita akkunoiden ulkopuolella seisovien puiden lehdet muodostivat vuoteeni vastapäätä olevalle seinälle.

Eräänä iltana, kun makasin liikkumattomana, puoleksi uneksien, vuoteellani, kuulin kirkonkellojen kajahtavan kuusi kertaa. Värehtelevät äänet aaltoilivat hiljaisen avaruuden läpi juhlallisina ja harvaan. Ne ilmoittivat, että minun pieni kuusivuotias "Lempikukkani" oli muuttanut tuonne, jossa aikaa ei lasketa päivän ja yön mukaan, jossa yötä ei enään löydy.

Kun minä paranin kertoi äitini, että pikku Susie nyt oli taivaassa. Synkkä, kylmä väristys kävi läpi ruumiini ja ihmeekseni en saattanut itkeä.

Kun katsahdan takaisin tuohon aikaan, kun muistelen mimmoinen pikku sydämeni silloin oli, niin muistan, että sydämeni sisimmässä tunsin katkeran surun ja kaipauksen, ehkä ulkoa päin olinkin kuin ennen.

Eräänä päivänä kuulin sisarieni keskenänsä miettivän, josko todella olin paljon pitänyt Susie'sta ja arvelivat jos minä surin häntä nyt.

"Niin, lapset ovat kuin pikku-eläimet; ne unohtavat kaikki, mitä ne eivät näe", sanoi toinen.

Mutta minä en ollut unohtanut. Minä en voinut enään mennä niitylle, jossa olimme yhdessä mansikoita poimineet, enkä pähkinäpuun luo, josta olin Susie-vainajalle pähkinöitä puistellut; väliin, sekä työssä että leikissä, tunsin äkkiä, että olin kadottanut jotakin, joka ei enään palaisi.

Kun lapsi kasvaa vanhempien siskosten parissa, joutuu hän varsin sivulle, ja omien puuhainsa tähden unohtavat he, että lapsi löytyy heidän joukossa; sillä tavalla syntyy lapsessa ujous ja kykenemättömyys selittämään tunteensa, jotka usein saattavat olla sekä syvälliset että voimakkaat. Lapsi ei voi käyttää kieltä mielensä mukaan ja sen sanavarasto ei riitä sisällisien tunteiden selittämiseksi.

Katkeria, tuskallinen suru valtasi minut, kun muistin kadotettua ystävääni ja leikkikumppalani; mutta ainoastaan äitini silmä oli kyllin tarkka huomaamaan, mitkä tunteet rinnassani valtasivat.

"Eipä tiedä; ehkä juuri tämä ystävänsä kadottaminen onkin viittaus hänelle korkeudesta", sanoi äitini. Eräänä iltana istautui hän vuoteeni laidalle ja puhui minulle taivaasta, sen ihanuudesta ja suloudesta, lisäten, että pieni Susie'kin nyt oli puhdas ja kirkas enkeli tuolla ylhäällä. Minä muistan, kuinka silloin puhkesin itkuun ja kovasti nyhkien huudahdin:

"Minä *tahdon*, että hänen pitää tulla *tänne*; minä tahdon nähdä hänet vielä kerran!"

Äitini koetteli kaikin tavoin lohduttaa minua, mutta se oli turhaa; minä itkin vaan ankarammin.

"Äiti, äiti! enkö enään koskaan saa nähdä häntä?" Sinä yönä itkin kunnes nukuin, ja silloin olin unissani olevinani tuolla tutulla, rakkaaksi käyneellä niityllä, mutta nyt siinä kasvoi paljon enemmän ja paljon ihanampia kukkia, kuin koskaan ennen. Aurinko loisti kirkkahasti tumman siintävältä taivaalta ja nuot tutut keltaiset liljat kohosivat ylenluonnollisessa loistossa ja ihanuudessa kohti korkeutta – mutta minä kuljin yksin. Äkkiä näin pikku "Lempikukkani", joka kiiruhti vastaanani. "Susie, Susie, minun oma armas Lempikukkani!" huudahdin minä ja riensin häntä kohti; "eläthän sinä vielä, vaikka minulle ovat luuloitelleet, että olisit tuonen tuville muuttanut". – "Rakas Hazzyni, älä uskokaan että olen kuollut; en ole, en". Ja minä tunsin kuinka hänen pehmeät pienet käsivartensa kietoutuivat kaulani ympäri. – "Sanoinhan erotessamme, että me vielä tapaamme toisemme". "Mutta kaikki ihmiset sanovat, että sinä olet kuollut", sanoi minä, ja katselin häntä tarkasti. Hän nauroi minulle samalla tavalla kuin hän niin usein ennen oli tehnyt; mutta hänen silmissänsä loisti kummallinen liekki, joka tuntui tunkeutuvan sydämeni sisimpään. – "Minä en ole kuollut, rakas Hazzyni", sanoi hän; "siellä jossa minä nyt olen, ei löydy kuolemaa nimeksikään; aina, aina tahdon sinua lempiä". – Tässä uneni himmentyi, aivan samalla tapaa kuin selkeässä vedessä kuva tahtuu tuhansiin kiemuroihin, kunnes se kokonaan katoaa.

Luulin kuulevani suloisen soitannon viehkeitä säveleitä ja luulin tuntevani pehmeiden käsivarsien syleilyksiä; vihdoin heräsin, tuntien että olin lemmitty; – se minua taas rohkaisi ja lohdutti.

En voi koskaan unohtaa kuinka elävänä, kuinka todellisesti tapahtuneena tämä uni painui mieleeni. Se antoi uutta virkeyttä koko olenolleni ja tuntuipa juurikuin se olisi antanut takaisin sydämelleni sen osan, joka niin äkillisesti siitä oli temmattu. Nyt en enään, niinkuin ennen, väistellyt niittyä, vaan päinvastoin oli suurin huvini kävellä siellä yksin, poimia mansikoita ja varjella pikkulinna pesää. Väliin heittäyin seljälleni nurmikolle ja loin silmäni siintävään korkeuteen; silloin tuntui juuri kuin olisi minulla kumppali, oli juurikuin pikku Susie olisi istunut vieressäni.

Ja eikö niin ollutkin?

Ehkäpä tämän epävakaisen, näkyvän, maallisen elämän rinnalla on tuonelan vihertävä laakso ja hiljainen vesi likempänä, kuin aavistammekaan, ja ehkäpä manalan majoille muuttaneet, jotka tietävät paljon enemmän meistä kuin me heistä, joskus saavat astua tuon pienen juovan ylikin, jota me kuolemaksi nimitämme, tullaksensa meitä lohduttamaan!

Tahi mikä voisi olla tarkoitus noiden pienien lapsi-enkelitten tänne lähettämisellä? Sanomattoman ilon meille valmistettuaan temmata he luotamme, jättäen jälkeensä katkeran kaipauksen! Jos uskomme, että kaikkivaltias rakkaus löytyy, täytynee meidän myöskin otaksua, että näiden pienokaisien toimenä on vuodattaa armahtavaa laupeutta maallisiin sydämihimme.

Eihän liene väärin toivoa, että nuot armaat pienokaiset, niillä lemmenkahleilla, joilla me heihin olemme sidotut, vetävät meidät jäljessänsä valon maailmaan, jonne he itse muuttavat; sillä eihän löydy puhtaampaa, rehellisempää lempeä, kuin se, jonka me heille omistamme.

Väliin ajattelen, ett'en olisikaan toivonut "Lempikukkaani" kauemmin eläväksi. Lapsi kuolee samalla kuin nainen muodostuu ja useimmiten ei nainen ole likikään niin viehättävä, kuin tuo pieni lapsi oli ollut. Lemmittävä ja lempivä lapsuus, vilpittömyydellään, luottavaisuudellaan, puhtaalla ja rehellisellä lemmellään on mielestäni niin suloinen ja pyhä aika, että se paremmin sopii olemaan taivaassa, – lapsuus, tuo viatoin, suloinen, aina tuoksuva kevätukukka valon valtakunnassa. Ehkäpä olivatkin ne juuri tällaisia hänen taivaallisessa valtakunnassansa löytyviä pienokaisia, joita Vapahtajamme muisteli ottaessaan lapset syliinsä ja siunatessaan heitä, kun hän sanoi: "sellaisien on taivaan valtakunta".

NELJÄS LUKU

Utu-morsiameni.

Utumorsiameni? Löytyykö utu-kuvassakin jotakin todellisuutta? Niin, miksikä ei! Haahmo, läsnäoleva henkinen olento, voipi seurata meitä sinne, johon kuolevaisen jalka ei voi astua, se voi seurata meitä keskellä tohuisan kaupungin melskettä, se voi puhua meidän kanssamme kovaäänisen puheen kohinassa, se voipi tulla luoksemme lukittujen ovien läpi, kun istumme yksin räiskyvän tulennoksen edessä, se voi meitä neuvoa, elähyttää ja innostuttaa. Vaikk'ei tätä olentoa voi sulkea ihmisellisiin käsivarsiin, ja vaikkapa sen kasvot ovatkin verhotut, on tällä utu-morsiamella kuitenkin erinomainen voima elähyttää, onnistuttaa ja lohduttaa. Niinpä teki minunkin utu-morsiameni.

Mistä se tuli? Valkoisena, puhtaana sumuna kohosi se tuosta pienestä haudasta; ensi-kyyneleiden kasteesta syntyi tämä utu-morsiameni.

Nähdessämme kuinka surut ovat epätasaisesti jaetut ihmislasten välillä, voisimme epäillä isällisen hyvyyden löytyvän, jollemme taas toiselta puolen huomaaisi, että ne surut, jotka rakkaus synnyttää, aina ovat välikappaleina meidän kehittämiseemme ja jalostamiseemme. Ilman suuria vaikeuksia ei synny mitään suurta ja jaloa, ja kuta enemmän luontomme jalot ominaisuudet kehkeytyvät, sitä paremmin voimme kohtaloltamme kärsiä. Tuo hiljainen, katkera ja sammuttamaton suru lapsuuteni ystävän kadottamisesta, sai henkisen ihmiseni hereille. Tuo pieni olento, joka, jos se olisi saanut kasvaa suureksi, ehkä olisi muodostunut aivan tavalliseksi naiseksi, oli nyt loistavana tähtenä minun ihanne-taivahallani, joka aina veti silmäyksen korkeuteen. Hänen muistonsa oli läpi koko ikäni sydämeni puhdistuksen ja tuntoni hienoutumisen lähteenä. Silloin en minä vielä taitanut kynää käyttää, mutta sieluni tulvaili surusta ja kaipauksesta; se pyrki päästä valumaan ulos. Minä opettelin sentähden kirjoittamaan painetuiden kirjaimien mukaan. Ostin itselleni kirjan paperia ja tali-kynttilän, jonka sytytin salaa iltasilla vuoteelle päästyäni; istuen yöpuvussani kirjoittelin muistojani hänestä, "Lempikukastani". En olisi millään ehdolla tahtonut pyytää äitiltäni lupaa kynttilän polttamiseen huoneessani jälkeen kello kahdeksan; ja ennenpä olisin henkeni menettänyt, kuin ilmaissut mihin tarpeesen kynttilää käytin. Minä kirjoittelin muistojani hänestä; kuvasin minkälainen hän oli seisoessansa lemmikki-kukkien ja liljojen keskellä. Minä kirjoittelin muistiin hänen teeskentelemättömät lauseensa, hänen lapsellisen viisautensa ja yksivakaiset varoituksensa; tämä kaikki tapahtui niin omituisilla kirjaimilla, sanoilla ja lauseilla, että käsikirjoitukseni tulkitseminen olisi Itämaan viisaillekin antanut aprikoitsemista. Siinä oli lukemattomia tavausvirheitä ja lauseet olivat yhtä järjestämättömät ja huolimattomasti lausutut, kuin jokapäiväinen puhe; ainoastaan se, joka samoin kuin minä on etsinyt ja löytänyt lohdutuksen tällaisessa toimessa, voipi ymmärtää kuinka nämä muistiinkirjoitukset minua lohduttivat ja käsittää sen innostuksen, jolla minä kirjoitin. Pieni sydämeni oli aivan kuin Kaspian- tahi joku muu meri, josta olin lukenut, että se maanalaista uraa myöten voipi vuodattaa pois vetensä. Joka ilta, kun lopetin kirjoittamiseni, sammutin kynttilän ja pistin sen olki-matrassiin, jonka toisessa päässä oli napeilla suljettava aukko, josta olkia pudisteltiin. Levollisena makasin aarteeni päällä ja näin usein ihania unia kukkaisista niityistä, joilla näin pikku "Lempikukkani" leikittelevän lasten kanssa, jotka olivat kauniit, kuin vesililjat siintävän lammin rannalla. Ehkäpä ulkomuodoltani olinkin aivan muiden poikien kaltainen, ja vaikka kaikki luulivat, ett'en ajatellut muuta kuin kelkkaani ja palloani, muodostin kumminkin salaa itselleni aate-maailman, jossa taisin ajatuksissani kuleksia ympäri, nauttien suurempaa onnellisuutta, kuin mitä tämä näkyväinen maailma voi tarjotakaan. Mutta eräänä iltana, kun vanhin sisareni valmisti minulle vuodetta ja erinomaisella huolella myllisteli matrassiani, löysi hän minun paksun käsikirjoitukseni ja puoleksi palaneen kynttilän.

Emännyydessä ei löydy vähintäkään runollisuutta ja sisareni katseli sentähden oitis asiaa emännyyden kannalta.

"Tuon pojan vehkeillä ei olekaan loppua!" huudahti hän. "Olisihan hän voinut sytyttää koko talon tuleen ja paistaa meidät kaikki elävinä vuoteissamme".

Tämä ei olisikaan ollut juuri mahdotointa, sillä tavallisesti kun istuin kirjallisissa toimissani, istuin minä vuoteellani, kynttilä sängyn-laidalla.

Äitini otti nyt teokseni takavarikkoon. Kaikeksi onneksi satuin minä silloin olemaan koulussa.

"Kuulkaa, tyttöseni", sanoi hän, "älkää virkkako kellekään mitään koko asiasta, – varsinkaan poikanulikalle; minä tahdon itse siitä hänelle puhua".

Seuraavana iltana, kun menin levolle, tulikin äiti luokseni, istautui vuoteeni laidalle ja kertoi suuren keksintönsä. Ujona ja nöyryytettynä pistin pääni peitteen alle; mutta äidillänipä olikin runsain määrin tuota ymmärrystä ja taitoa, jota tarvittiin minun lohduttamiseksi. Vihdoin veti hän peitteen pois kasvoiltani — ja samalla hunnun, joka sieluani verhoitsi – ja minä kerroin hänelle koko tarinani.

"Rakas poikani", sanoi hän, "sinun pitää nyt oppiman oikein kirjoittamaan, eikä sinun enään tarvitse itse ostaa kynttilöitä. Kaunista kyllä oli, että koettelit omin voimin oppia kirjoittamaan; mutta ehkäpä se kuitenkin käy helpommin jos minä sinua opetan".

Tosin olin koulussa alkanut kirjoittaa; mutta siihen aikaan pidettiin välttämättömänä ensin alkaa "suorilla viivoilla"; minäkin olin täyttänyt monta vihkoa *m* ja *n* kirjaimilla, suurilla ja vahvoilla, aavistamatta, että näillä voisi millään tavalla ilmaista niitä tunteita ja ajatuksia, jotka rinnassani ja aivoissani vallitsivat ja jotka pyrkivät ulos; sitä vastoin oli minun huonot kokeeni, matkia painetuita kirjaimia, suuresti keventäneet sydäntäni. Nyt sain istua äitini vieressä, rihvelillä ja taululla varustettuna, ja hänen johtonsa alla tein pieniä kokeita käytännöllisemmässä kirjoitus-tavassa; täten pelastuin tuosta synkeämielisestä herkkätuntoisuudesta, johon varmaankin olisin vaipunut haaveksimiseni kautta. "Ukko armas", lausui äiti eräänä päivänä isälleni, "enkös minä ennustanut, että tästä pojasta tulee etevin kaikista lapsistamme; luulenpa että hänestä tulee kirjailija".

"Ole varova hänen kanssansa", sanoi isäni, niinkuin hänen tapansa oli, kun joku vaikeampi suhde lasten kanssa oli tunnollisesti suoritettava.

Äitini oli noita naisia, joiden valta maan päällä on sitä suurempi, kuta salaisemmin he vaikuttavat. Tuollaisien naisien valta miesten yli on samanlainen kuin sielun valta ruumiin yli. Ruumis on näkyväinen, voimakas, vaativainen ja oikeuttansa puolustava; sielu on näkymätöin, hieno, ja elonvirkeyttä täynnä, joka alituisesti valtaansa levittää ja säilyttää kaiken sen, mitä se kerran on voittanut.

Isäni oli luonteeltaan kiivas – mutta jalomielinen, hän oli äreä, mutta tarkkatuntoinen. Äitini sitävastoin oli varsin tunnollinen ja tyyni; – tämä tyyneys oli seuraus hänen alituisesta yhteydestänsä kaiken tyyneyden lähteen kanssa, lähteen, josta ihmiskäsitystä suurempi rauhakin valuu; henkisen voimansa ja sielunsa tyyneyden kautta joutui hän vähitellen isänikin johtajaksi ja oppaaksi. Pitäen äitiäni kädestä katsahti isäni hänen silmiinsä turvallisella luottamuksella, joka eneni vuosi vuodelta.

"Missä äiti on?" oli aina hänen lempeä kysymyksensä, kun hän palasi pitkiltä virkamatkoiltaan, joilla hän opetti ja neuvoi. Usein tuli hän työhuoneestansa näyttämään äidilleni saarnan tahi jonkun kirjeen, kuullaksensa hänen lausuntoansa siitä. Puheitansa valmistellessa neuvotteli hän aina äitini kanssa, ja äitini neuvon mukaan muutti ja paransi hän niitä paljon.

Äitini lempeys ja tyyneys muutti varsin paljon isäni luonnonlaatua. Uusi, hienompi hellyys ja pyhyys tunki hänen luonteensa läpi, joka ilmautui etenkin hänen virkansa toimittamisessa.

Isäni kyllä hyvin huomasi tämän ja sanoikin eräänä päivänä minulle, että äitini on aivan muuttanut hänen luonteensa.

Nyky aikaan surkutellaan suuren onnettomuuden uhrina niitä vaimoja, jotka vähillä varoilla kasvattavat monta lasta. Tämäpä juuri synnyttääkin tuon materialismin, joka ei luule todellisen onnen löytyvän ilman rikkauden mukavuuksia ja ilman ylellisyyttä.

Vanhemmillani tosin kyllä oli vähät tulot, mutta eivät he kuitenkaan koskaan olleet aivan köyhiä. Silloin vasta on köyhyys onnettomuus, kun se hävittää kaiken aatteellisen elämän, kun se ryöstää elämältämme kaiken runollisuuden ja muuttaa sen kuivaksi proosaksi; mutta niin ei tapahtunut minun vanhemmilleni. Isäni rakasti virkaansa niinkuin maalari penseliänsä ja

kuvanveistäjä talttaansa. Kun teemme työtä, jota rakastamme, tyydymme vähempäänkin palkkaan, koska olisimme valmiit tekemään sitä palkattakin. Papinvirka oli isälleni ikääskuin vastustamaton aistin, välttämätöin hänen olemuksellensa. Syvän, henkisen luonteensa kautta oli äitini sieluna isäni työssä. Siveellisen organisminsa kautta oli äitini taivasta lähempänä, kuin isäni, ja silmäillen sinne sisään, ilmoitti hän isälleni mitä hän siellä näki. Pitäen äitiäni kädestä, sai hän tämän välittäjän kautta taivaallisia sähkö-kipinöitä. Elämän prosa on sellaisille naisille tuntematon; kaikki näyttäytyy heidän silmissänsä taivaallisessa valossa ja sillä tiellä, jolla eivät muut huomaa kuin vaivoja ja vastoinikäymisiä, kasvaa heille paratiisin ihanimpia kukkia. En nähnyt kodissani koskaan mitään, joka olisi muistuttanut, että me olimme köyhiä siinä merkityksessä, että köyhyys olisi pahe. Meidän pienet varamme vaativat kuitenkin alituista varovaisuutta, tarkkuutta vähimmässäkin, tottumusta kohtuullisuuteen ja ankaraan työhön, sekä taitavuutta auttamaan itseämme ja muita; mutta tämäpä olikin ainoa, joka muistutti köyhyydestä; se ei kuitenkaan koskaan käynyt rasittavaksi, eikä myöskään estänyt sydämellistä vierasvaraisuutta.

Siihen aikaan oli pappila kotina kaikille papeille ja heidän perheille, jotka saivat sivu matkaamaan; eikä meidän pienistä huoneista koskaan puuttunut vieraita, jotka viipyivät pitemmän tahi lyhyemmän ajan; itse henki kodissamme oli sellainen, että kaikki olivat tervetulleet. Kolme tahi neljä kertaa vuodessa pidettiin noita tavallisia kirkon- ja pappein-kokouksia. Silloin tulvaili vieraita meidän kotiimme; luonnollisesti tarvittiin heidän ravitsemiseksi paljon ruoka-tavaraa ja suurta toimeliaisuutta kotomme nais-henkilöiltä, mutta en kuullut koskaan ainoatakaan tuskallista tahi kiukkuista sanaa, joka olisi antanut aiheutta uskomaan, että tuo vierasvaraisuus olisi heille rasittavainen. Äitini kasvoilla oli aina ystävällinen "tervetullut!" Senpätähden viihtyivätkin vieraat varsin hyvin hänen seurassansa.

Äitini oli johtajattarena meidän lukuisassa perheessämme, jossa löytyi niin monta eri ikää ja eri luonnetta. Hänen päätettäväksensä jätettiin useimiten kaikki tärkeimmät asiat, ja lapsellisella luottamuksella olimme aina vakuutetut, että hänen tuomionsa oli oikea. Hän käsitti kaikkien luonteet, tutki tarkasti ristiriitaisuudet ja taisi viisaasti johdatella eri mieliä. Perheessä, jossa on monta lasta, löytyy varsin erinlaisia luonteita, kullakin on eri tunteensa ja eri mielenlaatuja, senpätähden tarvitaankin tulkitsija, joka ymmärtää sielun kaikki eri kielet – joka taitaa yhteisellä lemмен kielellä selittää kaikki murteet. —

Kun muistan millä tavalla äitini johti meidän perhettämme, olen usein ajatellut: eiköhän tuollaisella äidillisellä vaikutuksella pitäisi oleman jotakin toimitettavana valtio-elämässä ja valtion yleisessä talouden hoitamisessa.

Eihän valtio ole muuta kuin yhtiö perheistä.

Nykyisinä levottomina aikoina tarvitsisi valtio rauhoittavan ja lepyttävän vaikuttimen, sellaisen kuin äitini oli meidän monilukuisessa, kasvavassa perheessämme – rauhoittavan, järjestystä rakastavan ja yhdistelevän vaikuttimen, joka taitaisi oikein käyttää pieniä varoja, vaikuttimen, joka olisi täynnä herkkä-tuntoisuutta riitelevien puolueiden sovittamiseksi. Valtio tarvitsee kasvattajan nuorelle suvullensa, lempeän, lohduttavan käden, joka avun tielle voisi saattaa sen langenneet, rikokselliset lapset.

Äitini oli niitä vaimoja, jotka kammoavat kaikkia toimia, mitkä herättävät yleisempää huomiota. Hänen herkkä-tuntoisuutensa esti hänet käyttämästä voimiansa julkisiin toimiin. Tällaiset vaimot kammoavat julkisuutta, kokouksia ja rettelöltä, yleensä kaikkia, joka vetää heidät pois kodon rauhallisesta piiristä.

Kekseliäs taru kertoo, että jumalatar Egeria keisari Numalle saneli ne lait, joita tämä on laatinut. Ei mikään kuolevainen silmä nähnyt häntä; ei hän näyttänyt Forumilla eikä senatissa; hän ei riidellyt, eikä hän kiljunut kaduilla, ja kuitenkin laati hän ne lait, joilla Rooma hallitsi maailmaa. Toivokaamme, että kerran ilmaantuu, ei Egeria, vaan Maria, kristillisen äidin-hellyyden esikuva, joka vaikuttaa kansallisiin lakeihin ja säädäntöihin.

Aina siitä pitäin, kun äitini oli minun käsikirjoitukseni löytänyt, jouduimme uuteen, likempään suhteeseen toisihimme. Minä lopetin koulussa käyntini ja äitini opetti minua niinä hetkinä, joina hän oli taloustoimistansa vapaana. Minusta tuli n.k. "mamman-poika", ja äitini opetti minulle monta koto-askareta, joita tytöt tavallisesti toimittavat. Kaksi vanhempaa sisartani lähtivät nyt kotoa, liki seudulla perustaaksensa koulun, ja heitä seurasi myöskin siskoni, joka oli minua lähin ijässä, heiltä oppia nauttiaksensa; senpätähden äitini pilallisesti sanoikin, että hänen täytyi muodostaa minut tytöksi. Jokapäiväinen yhteys näin oivallisen naisen kanssa ja se naisellinen järjestys, johon minä totuin, vaikuttivat suuresti minun ensi kasvatukseeni. Eihän löydy minkäänlaista syytä miksi miehen, ollaksensa miehekäs, pitää olla kömpelö ja tottumaton kotielämän pieniin askareihin; ja monestipa voi tapahtua, että miehinä vielä kerran kiitollisuudella muistelemme äitiämme, jos hän, samoin kuin minun äitini, on meille lapsuudessamme opettanut koto-askareita ja tuon salaisuuden, miten kotimme tehdään onnelliseksi.

Tämä ei toki ollut ainoa kohta, jossa huomasin kuinka paljon hyvää äitini minuun vaikutti. Suurin hyvätyö, jonka nämät naiset tekevät meille sen voiman kautta, joka heillä on ylitsemme, on idealimme muodostaminen. Äitini johdolla muodostui minunkin ihanne-varjelushenkeni, minun utu-morsiameni, joka uskollisesti seurasi minua nuoruuteni ijässä.

Äitini piti pienen lapsi-eidyllini luonteeni avaimena, jota hän sentähden hellästi suosi ja ennusti minun miehuuteni ijässä löytävän yhtä kalliin ystävän, kuin "Lempikukkani" oli ollut lapsuudessani.

Usein hän puheli tästä tulevaisuuteni morsiamesta ja sanoi, että minun, hänet ansaitakseni, pitäisi olla ahkera, kokea tehdä luonteeni lujaksi ja, ennen kaikkia, olla puhdas ajatuksissa, puheissa ja töissä.

Uuden Englannin kylmä vuori-ilma ja sen yksinkertaiset tavat ovat tosin voimakkaat vastustamaan julkista siveettömyyttä, mutta pojalla ja nuorukaisella on toinenkin kiusaus, jota vastaan naisellinen ihanne, ideali, on paras kilpi – tarkoitan kiusausta muuttua raa'aksi ja törkeäksi.

Äitini opetusta ja hoitoa tulee minun kiittää siitä, että inhosin kaikkea, joka olisi voinut saada viattoman naisen punastumaan. Hänen ansionsa on sekin, että nyt vihaan monta teosta, jota ennen pidin klassilliseen kirjallisuuteen kuuluvana. Muistanpa kuinka kerrankin 12 tahi 13 vuoden ikäisenä sain käsiini yhden noista kertomuksista, jotka näyttävät olevan kirjoitetut nuorison turmelemiseksi, jotka kiihoittavat kokemattoman nuorukaisen kuvitusvoimaa ja vuodattavat hänen suoniinsa epäsideellisuuden myrkkyä.

Kuinka moni nuorukainen eikö olisi ijäksi turmeltunut sekä ruumiin että sielun puolesta juuri tämän ympäri hiipivän, siveettömän kärkeensikiön kautta, joll'ei hänellä olisi ollut viisas, varovainen ja aina valpas äiti, jolle hän vilpistelemättä uskoutuu.

Muistan vielä millä pelolla ja kauhulla äitini otti tämän kirjan käsistäni; se vaikutti suuresti minuun. Hämärän tultua istautui hän viereeni ja sanoi, että tuollaisien kirjojen lukeminen ja tuollaisien aatteiden hengittäminen voisi tehdä minut arvottomaksi saamaan sen morsiamen, sen puolison, jonka hän toivoi kerran saavani.

Myötätuntoisuus, sympatia, äitini ja minun välillä ja hänen jalo luonteensa, vaikuttivat minuun enemmän kuin hänen sanansa ja herättivät minussa halun pitää aatteeni puhtaina.

Paljon puhutaan nykyaikaan välttämättömyydestä kasvattaa tytöt hyviksi vaimoiksi, mutta eiköhän ole yhtä tärkeätä kasvattaa miehet arvollisiksi puolisoiksi? Tahi valmistaako tuo rajatoin vapaus puheissa ja töissä, joka miehelle vastustamattomana myönnetään, miehen nuhteettoman vaimon uskotuksi seurakumppaliksi läpi elämän? Kuinka monta miespolvea eikö tuo mielipide ole ollut vallan päällä, että kun vaimo ja mies liittyvät yhteen avioliitossa, pitää edellisen olla puhdas kuin kristalli ja jälkimäinen saapi olla jos kuinkakin virheellinen? Jos mies on vaimon pää, niinkuin Kristus on seurakunnan pää, niin voimmehan vaatia, että miehen pitää oleman vaimon vertainen, kumminkin puhtaudessa!

Täten muodostui utu-morsiameni äitini luovan vaikutuksen alla. Tämän morsiamen edestä tein minä työtä, luin minä ja ajatus, että säästin hänen tähtensä, poisti säästäväisyydestä itsekkäisyyden

huonon perusteen. Se oli oleva ystäväni ja neuvonantajani, sen piti minua ihastuttaa, kiihoittaa ja seurata, ei ainoastaan aatteen avarassa maailmassa, vaan myöskin sielun kaikilla aloilla. Sellaisena kuin minä kuvittelin hänet, oli hän minua paljon parempi, sillä, ajattelin minä, itseäni parempaa, ei huonompaa, tahdon minä lempiä. Paljon parempi hänen täytyy olla, voidaksensa vaatia paljon työtä ja suuria pyrinnoita. Näin utu-morsiameni vähitellen muodostui varjelushengekseni, jonka ihana kuva sulki minulta monta vaarallista tietä, monta ovea, joista ei voi mennä sisään jättämättä hyvän enkelinsä oven ulkopuolelle; paras pyrintöni oli nyt pitää sydämeni ja ajatukseni sisimmän pyhyiden niin puhtaana, että se kerran olisi utu-morsiamelleni arvollinen lepopaikka.

VIIDES LUKU

Minä lähden yliopistoon. – Jaakko-enon neuvo.

Vihdoin täytyi kuitenkin tuon jokapäiväisen, terveellisen seurustelemisen äitini kanssa loppua, ja minun oli lähteminen yliopistoon.

Erohetki oli äidilleni varsin katkera, sillä isäni oli edellisenä vuonna kuollut; nyt olisi siis lastensa seura ollut äidilleni tarpeellisempi kuin koskaan ennen.

Isäni kuoli sellaisena kuin hän oli elänytkin, iloiten työstänsä ja hyvin tuntien, että jos hänellä olisi ollut vaikka sata elämää elettävänä, olisi hän kuitenkin pyhittänyt ne kaikki samalle työlle, johon hän oli ainoankin elämänsä käyttänyt, – papin viralle. Äidilleni jätti hän pienen maatilan, jota vanhempi veljeni hoiti; isäni kuolema ei siis vaikuttanut muutosta kotoisessa asemassamme; minä lähdin yliopistoon täyttääkseni isäni sydämellisen toiveen ja äitini hartahimman tahdon, nimittäin papin virkaan valmistautumiseni.

Lastensa kasvattamiseksi olivat vanhempani eroittaneet pienen rahasumman, jonka he suurimmalla säästäväisyydellä ja monella uhrauksella olivat ko'onneet; – näitä ko'otessansa olivat he kärsineet kaikkia uhrauksia ja vaivoja, sellaisella ilolla ja toivolla, että ne pikemmin näyttivät eduilta kuin uhrauksilta. Tämä perheen-kassa oli tätä ennen käytetty kumpaisenkin vanhemman veljeni kasvattamiseksi; mutta oitis kun he saivat omat sisääntulonsa, tuli heidän täyttää vajavuus kassassa.

Tämä kassa ei kuitenkaan ollut niin suuri, ett'ei meidän olisi täytynyt sitä suurimmalla tarkkuudella ja säästäväisyydellä käyttää ja omalla työllämme tehdä menot mitä pienimmiksi.

Lukukaudet muutamissa Uuden Englannin yliopistoissa ovat niin hyvin järjestetyt, että ylioppilaat kolmen talvi-kuukauden ajalla voivat olla koti opettajina ja sillä ajalla hankkia mitä heiltä lukukausien ajalla kuluu. Tällä tavalla, muita opettaessaan, lukevat he itsekkin hartaammin. Heidän arvostelunsa vakaantuu ja he oppivat antamaan arvoa tieteille, nähdessänsä mikä hyöty niistä on, sekä oppivat asettamaan kulunkinsa varojen mukaisiksi.

Tavallisesti tulee nuorukainen yliopistoon miehen ikään astuessansa. Hän ei enään ole poika eikä myöskään vakaantunut mies; hän on olento, puoleksi mennyttä puoleksi tulevaa aikaa. Ystävällisillä sanoilla ja onnea toivottavilla kättelyillä tervehditään häntä tällä uudella elämän alalla.

Ollen "pastorimme poika" luuli koko seurakunta olevansa osallinen minun matkaani yliopistoon ja kukin toivotteli minulle onnea. "Vai niin, Harry, te lähдете nyt yliopistoon! sepä oli oikein", sanoi yksi. Toinen sanoi: "Kyllä teistä tulee yhtä oiva mies kuin isästännekin". "No, jopa nyt! mennettekö tekin papiksi itsenne lukemaan? Onnea vaan, käyköön hyvin!" sanoi kolmas ja niin edespäin, kunnes vanha Jerry Smith, kylän kellonsoittaja ja puunsahaaja sekä monen naapurin lesken puutarhuri, onnitteli minua, lisäten: "kylläpä minustakin olisi tullut tuollainen kuin te, jos olisin saanut oppini tuossa iässä".

Jaakko-enon sanat vaikuttivat toki enin kaikista. Jaakko-enoni, äitini veli, oli lääkäri, ei ainoastaan meidän kylässä vaan koko seudulla kymmenen penikulman laajuudelta. Koko maakunnassa oli hän tunnettu taitavana lääkärinä ja hänen kirjoituksensa lääketieteellisissä aikakauslehdissä olivat herättäneet suurta huomiota. Hän olisi kyllä saanut paremman ja tuottavamman virkaan suuremmissa kaupungeissa, mutta enoni oli filosofi ja rakasti sentähden hiljaista elämää sillä seudulla ja sellaisien ihmisten joukossa, jotka hänelle sopivat, joiden joukossa hän taisi vaikuttaa mielensä mukaan ja jossa hän myös sai toteuttaa omat mietteensä ja lempi-aatteensa, joutumatta riitaan sovinnaisien tapain kanssa.

Hän melkeen jumaloitsi äitiäni salaa, sillä hänen mielestänsä oli äitini kaikkien naisien esikuvaksi sopiva. Mielellään seurusteli hän isänikin kanssa, jota hän käytti kovasimenaan hioaksensa sukkeluuksiansa. Jaakko-eno ei ollut mikään vapaa-uskolainen, mutta kun tuli kysymys uskonkappaleista oli hän ikääskuin virma hevonen laiumella. Suurin huvinsa oli isäni kanssa pitää

uskonnollisella alalla pientä toteennäyttämiskilpailua. Silloin hän lasketteli täyttä laukkaa vääriä päätelmiä, erinomaisella älyllä ja sukkeluudella sinne tänne väännellen ja käännellen ja lopuksi hämmästyttävillä päätelmillä hypäten kaikkein rajain yli; vähitellen hän rauhoittui, sallipa vihdoinkin uskonnollisen satulan ja suitsetkin päällensä pantaviksi, jatkaen sitten hiljaisella juoksulla väittelyään, silminnähävästi raittiimpana näitä viisauksellisia ilmahyppyjä tehtyään.

Jaakko-eno oli kuuluisa ihmeellisten parannustensa tähden. Hän valmisti eräitä pilleriä, joita kehuttiin vallan mainioiksi. Hänen määräyksensä mukaan piti ne otettaman juuri ennen kylpyä, jonka päätettyä piti kävellä ulkoilmassa kauan aikaa. Kun näitä pilleriä kauemmin käytti, oli niiden vaikutus erinomainen; moni joka oli pitänyt itsensä aivan parantumattomana, parani näiden kautta; kun tuli puhe tällaisesta tapauksesta, iski Jaakko-eno silmää niin veitikkamaisesti. Kuiskattiin tosin ett'ei näissä pillereissä ollut muuta kuin sokeria ja vähän vahingoittamatointa nestettä, mutta siinä suhteessa ei Jaakko-enolta saanut mitään selitystä. Hän iski vaan silmänsä ja sanoi tuon seikan olevan hänen salaisuutensa.

Enoni suosilas olin aina ollut; tämän hän osoitti varsin omituisella tavalla. Kun hän lähti sairaita katsomaan, nosti hän minut rattaillensa ja piti mieleni alituudessa jännityksessä omituisilla kysymyksillään, lystillisillä muistutuksillansa ja taruillansa. Kaikessa mitä hän sanoi oli aina joku terävä, hieno ajatus, jotakin kiihoittavaa, niinkuin hengellisessä virkistys-juomassa, jonka vaikutus ei ollut vähempi vaikka siinä olikin vähän pistosanoja joukossa, jotka ainoastaan virkistyttivät ja herättivät itsensä arvossa pitämistä. Seuraa rakasti enoni suuresti ja halusi aina kuulijoita; väliin hän kyllä oli ankara ja katkerakin, mutta kuitenkin olin minä vallan mielelläni hänen seurassansa. Voimaa me ihmettelemme ja kunnioitamme, jospa tuo voiman osoitus väliin on ankarakin, ja sitä, joka näyttää voivansa sekä kynsiä että purra, pidetään hyväntekijänä, jos hän joskus vetää kynnet omaan nahkaansa ja näyttää sävyisyyttä.

Siitä saakka kun omituinen käsikirjoitukseni löydettiin ja minun kirjailija-toimeni tuli ilmi, aina siihen saakka kun lähdin yliopistoon, oli minulla oikea kiihko kirjoittaa ajatelmiani ja monta vuotta loi sieluni omituisimpia mietteitä, joita suurella ilolla ja mielen virkistyksellä kirjoittelin muistoon.

Luonnollisesti löytyi näiden joukossa paljon vaillinaisuuksia, monta sekanaista ja kypsymätöntä mietettä. Minä kirjoittelin tarinoita, kertomuksia, murhe-näytelmiä ja ilveilyksiä; koetin todistaa sielun kuolemattomuutta ja edistin tuota mielipidettä, joka väittää, että elämilläkin on tulevaisuus. Kirjoittelin sonetteja ja veisuja: kirjoittelinpa melkeen kaikesta mitä löytyy taivaassa ja maan päällä.

Äitini neuvoi minua pitämään Jaakko-enoani kirjallisena johtajanani; paraimmat teokseni alistinkin sentähden hänen tuomittaviksansa.

"Pikku laululintu parka!", sanoi hän, iskien ystävällisesti silmää; "mutta olemmehan kaikki aluksi pieniä laululintu-parkoja. Ensimmäiset jyvämme on meidän noukkiminen rikkojen ja roskain joukosta, – meidän täytyy ensin kirjoittaa huonoa, voidaksemme kerran hyvääkkin saada toimeen"; sitte valikoitsi hän jonkun rivin tahi lauseen, joista hän sanoi: "net eivät ole niin varsin huonoja". Sanoipa vielä joskus: "siihen katsoen että sinä olet melkeen lapsi vielä, täytyy myöntää, että joukossa löytyy paljon, joka antaa hyviä toiveita sinusta ja uskallanpa toivoa sinun kerran vielä kyhäävän jotakin kunnollista;" – nämä sanat innostuttivat minua enemmän kuin jonkun muun suurimmat kiitokset. Olemmehan kukin huomanneet, että juuri sen kiitosta haluaa jokainen, joka harvoin ja ainoastaan kiitosta ansaitseville jakelee ylistystänsä, ja hänpä vihdoinkin onkin etevin palkinto-tuomari kilpailussa, Niin vähän kuin enoni lausuikin ky'ystäni, osoitti se kuitenkin ett'ei hän niin varsin huonosti ajatellut taidostani; vaikkapa hän olikin ankara kritikoitsija ja vaikkapa hän hyvin harvoin kiittelikin minua, oli hänen lausuntonsa toki minun vastaiselle kirjailija-toimelleni varsin suuresta arvosta.

Minä lähdin häneltä jäähyväiset ottamaan, tuo omituinen ilon- ja pelvon-sekainen tunne rinnassani, jonka poika tuntee seisoessansa miehuuden iän kynnyksellä.

"Vai lähdet sinä nyt yliopistoon? hyvästi siis, poikaseni! Lienee suotta antaa sinulle neuvoja, sillä sinusta varmaankin tulee juuri samanlainen, kuin kaikki muutkin ovat. Vuoden kuluessa luulet tietäväsi enemmän kuin isäsi, äitisi, minä ja professorisi yhteensä – sanalla sanoen enemmän kuin itse Jumala. Sinä rupeat epäilemään raamattua ja ajattelet: olisinhan minä toki tehnyt paremman! Ajattelet: jospa Luoja vaan olisi neuvotellut minun kanssani, niin olisi hän varmaankin asettanut maailman perusteet paremmin ja järjestänyt luonnon paljoa tarpeen-mukaisemmin; sanalla sanoen sinä luulet olevasi Jumala itse, eroittaen hyvän pahasta; sinä tutkit koko luontoa, arvostellen kutakin asiaa oman mittasi mukaan, – sinä et näe vertaistasi. Kaikki tämä haihtuu kuitenkin; se on tiedon kuumetauti; jos ruumiisi on kyllin vahva, voit ehkä kestää tuon taudin. Minä vakuutin enolleni kaikessa nöyryydessä, että ko'en varoa joutumasta tällaiseen kuumetautiin, kun jo edeltäkäsin tiesin olla varoillani sitä vastaan.

"Älä puhukaan joutavia! sinunkin täytyy läpikäydä hulluuden aikakausi; se on oikea tauti – miehuuden hinku ja tuhka-rokko; kaikki ne sinä saat vielä kokea. Minä toivon vaan ett'et turmellu koko iäksesä. Varmaankin sinä rakastut johonkin puna-poskiseen ja pitkällä silmä-riipseillä varustettuun impyesen, ja Jumala tiesi kuinka monta inhoittavaa sonettia sinä hulluudessasi kirjoittelet. No, eipä se juuri olekaan niin vallan suuri onnettomuus, kunhan et vaan mene kihloihin. Parantele sitä niinkuin hinkua, – pidä kaikki huokokset avonaisina ja varo, ettet kylmety, niin kyllä pian siitä pääset ilman vaarallisempia seurauksia".

"Entäs nainen?" kysyin harmistuneena, "te ette virka mitään miten hänen sitte käy!"

"Mikä lapsi sinä olet! Älä pelkää; hänkin pääsee pian siitä, – mutta, totta puhuen, Harry, minun täytyy sinulle sanoa, että se on avioliitto, joka jalostaa tahi turmelee miehen; se on portti, josta menemme ylös tahi alaspäin; älä sentähden sitou mihinkään ennenkuin oikein tunnet itsesi. Katsele äitiäsi, poikaseni; katso minkälainen vaimo *hän* on. Muista mikä hän oli isällesi, minulle, sinulle ja kaikille joiden seurassa hän on ollut! Sellainen vaimo on kallis-arvoisin helmi ja mies voisi huoletti myydä kaiken omaisuutensa saadaksensa sellaisen vaimon. Mutta tuollainen vaimo ei kiekaile eikä hepsastele ylioppilaiden edessä, sellaisia helmiä ei löydy joka päivä".

Minä vakuutin ett'en ole laisinkaan avioliittoa ajatellutkaan. Enoni jatkoi kuitenkin:

"Asianlaita on sellainen, Harryseni, ett'ei sinulla ole varaa tuollaiseen. Sinun tulee itse raivata tiesi elämässä ja sinulla ei ole muuta kuin pääsi ja kätesi. – Sinun tulee siis tästä hetkestä saakka tarkasti laskea mitä kaikki maksaa. Sinulla on terve ja raitis ruumis; varo ettäs säästät sen terveenä. Jumala antaa meille ruumiin kerran vaan; ei *Hän* sitä hoida puolestamme, ja terveyden kadottaminen on mitä suurin vahinko. Moni nuorukainen tulee yliopistoon terveenä ja voimakkaana ja eroaa sieltä himmeällä katsannolla, köyryisellä selällä, keltaisella iholla ja huonolla ravinnon sulatuksella; itse on hän syypää tähän. Nyt kun tulet ylioppilaaksi, houkuttelevat muut sinua tupakoimaan ja seuran vuoksi pidät sen joutilaisuudessasi aivan välttämättömänä. Mutta ennenkuin alat tupakkia käyttää, niin laske mitä se maksaa. Hyvää sikaria et saa alle 10 cent'in ja suuri tupakoitsija tarvitsee kumminkin kolme joka päivä; se tekee 30 centi'a päivässä, kaksi dollaria ja 10 cent'ia viikossa eli 109 dollaria ja 20 cent'ia vuodessa. Laske seuraavat kymmenen vuotta saman laskun mukaan, niin saat yli tuhatta dollaria, jotka haikuna häviävät ilmaan. Jos nämät tuhatta dollaria ovat pankissa, niin saat niistä korkoa kuusikymmentä dollaria – tämä on varsin soma summa, jonka varmaankin huomaat alottaessasi omaa talouttasi. No, sinun mielestäsi varmaankin tämä on kuivaa proosaa, sinun, joka rakastelet kaunopuheliaita esitelmiä; minä olen vaan tahtonut antaa neuvon, joka sopii tälle maailmalle, jossa kaikki käypi suuretieteellisten sääntöjen mukaan".

"Hyvä, rakas enoni", vastasin hieman vihastuneena, "panenpa sanani pantiksi, ett'en rupea tupakoimaan, enkä juomaan; en ole tähänkään asti sitä tehnyt, enkä ymmärrä miksi nyt siihen rupeaisin".

"Se on oikein poikaseni! Lyö kättä sanasi vakuudeksi! Sinä et tarvitse tupakkaa tahi väkeviä juomia, enemmän kuin märkiä jalkineita ja, usko minua, se ei saata meitä mihinkään vaaraan, jos pidätämme itsemme siitä, mutta on varsin vahingollista, jos totumme noihin tapoihin. Se asia on

siis päätetty. Nyt toisiin. Sinulla on vähän taipumusta sommitella sanoja yhteen, ja suuri halu sitä tehdä. Mutta, usko minua, monesta nuoresta miehestä ei lopuksi ole tullut mitään, juuri sen kautta, että taitavat kirjoittaa joitakuita kauniita koriste-lauseita ja auttavia runoja. Hän luulee tulevansa runoilijaksi, kaunopuhelijaaksi tahi joksikin muuksi neroksi ja laimiin lyö sen kautta omat lukunsa. Mutta muista, Harry, ei tyhjä säkki pystyssä pysy; sentähden jos tahdot kirjailijaksi ruveta niin pitää sinulla olla jotain sanottavaa. Sinun tärkein toimesi siis on hankkia tietoja ja kaivaa niitä, niinkuin kätkeytyitä aarteita. Nero *uutteraan työhön* on neroista suurin. Miehen työt ovat kuvauksia hänen sielunsa sisimmästä, ovat puun kukkia, ja kun mies on täydellisesti kasvanut, ilmautuu tässä kukassa kaikki hänen tietonsa, kaikki hänen oppinsa; sentähden tutki kirjoja, tarkasta luontoa, *tee työtä*. Jos henkinen voimasi hyvin muodostuu, jos puu kasvaa rotevasti, toivon näkeväni siinä sekä kukkia, että hedelmiäkin. Mene nyt, ja Jumala olkoon kanssasi!"

Näin sanoen pisti eno kouraani pienen kääryn, jossa oli rahasumma.

"Ne ovat sinulle tarpeen, kun hankit huonekaluja huoneesesi", sanoi hän, "ja jos joudut rahan pulaan, jolla et tahdo äitiäsi surettaa, niin ilmoita vaan minulle".

Lempeä, sydämellinen oli kättelys, joka seurasi näitä sanoja ja jonkunlainen kosteus himmensi hänen kirkkaat, siniset silmänsä. Nämät varsin vähäpätöiset ja tuskin huomattavat liikituksen osoitteet olivat tuolta suljetulta luonteelta paljon enemmän kuin hyväilytahi ystävälliset sanat joltakin toiselta.

Äitini viimeiset sanat, pitkän keskustelumme loputtua lieden ääressä, olivat:

"Minä toivon, että sinusta tulee *hyvä* ihminen. Moni on koettanut tulla kuuluisaksi mieheksi, mutta ei ole onnistunut; mutta vielä ei ole kenkään, joka todella on koettanut tulla *hyväksi* ihmiseksi, ollut onnistumatta". Minä luulen, että onnellisin aika nuorukaisen elämässä on silloin, kun hän ensikerran lähtee yliopistoon. Tulevaisuus kumoittaa hänelle maisemana, yhdistetty siintävistä, etäisistä valoista ja varjoista, loistoisana kuin italialainen maisema. Raja mahdollisen ja mahdollottoman välillä on niin lumoavasti epävakainen; sen yli kaareilee fantasian taivaankaari niin kirkkaissa valonsäteissä, ja sen äärimäisellä laidalla pilkoittaa aina kullekin vastatulleelle kultainen malja – miespolvet eivät ole vielä sitä tyhjäksi saaneet!

Balzac sanoo romaaniensa kirjoittamisesta, että suloisin tehtävä oli aineen sommitteleminen ajatusmaailmassa; "sillä", sanoi hän, "keksiä on kirjailijalle runoutta, se on samaa kuin lumoavien sikarien polttaminen, mutta pukea sanoihin sen, jonka mielenkuvittelo on luonut, se on – proosaa".

Saman voinee sanoa elämän romaanistakin; uni on suloinen, mutta herääminen, todellisuus on toista.

Luulenpa että jok'ainoa nuorukainen, jolla on ollut hyvät vanhemmat, päättää yliopistoon lähtiesssänsä muodostua oivalliseksi mieheksi. Hän ei tahdo pettää heidän toiveitansa, – ei, tuhatta kertaa ei! Yleensä pyrkii hän kunnan mieheksi, mutta hän ei voi *aivan tyysti* seurata vanhempien neuvoa. Hän ei varmaankaan putoa äkkijyrkkään – ei, ei, miksikä juuri hän; ei suinkaan! Hän vaan kulkee varsin varovasti sen äyräällä, kylmällä, vakavalla katseella mitaten sen syvyyttä, sieltä täältä keräten jonkun näyte-kasvin. Tuo kyllä voisi olla varsin vaarallista heikkopäiselle, mutta hän tuntee itsensä ja lisää – "saammepahan nähdä". Maailma on täynnä mahdollisuuksia ja vastinta kaipaavia kysymyksiä, sentähden, – purjeet ylös ja matkalle, – koetelkaamme – taistelkaamme!

Matkallani yliopistoon yli vuorten, läpi laaksoin, muistelin kaikkia mitä äitini ja Jaakko-eno olivat sanoneet ja tein niistä omia päätelmiäni.

Minä en suinkaan hairahtuisi niille poluille, joista he minua olivat varoittaneet. Minä en ryhtyisi mihinkään tavalliseen ylioppilas-hienostelemiseen – ei, minun silmämääräni oli liian korkea, jalo sellaiseen ruvetakseni, ja muistellen Jaakko-enon neuvoja, täytyi minun naurahtaa, ajatellessani kuinka vähän hän minua tunsu.

Onpa todellakin varsin omituista nuoren miehen ajatella, että jossakin täällä maailmassa elää, hänelle tuntemattomana, se nainen, joka tulee hänen osaksensa ja joka hyväksi tahi pahaksi yhdistyy hänen elämäänsä.

Ken ei ole lukenut satua ruhtinaasta ja ruhtinattaresta, jotka juonikas haltiatar lumotussa unessa näytti toisillensa, ja joiden hän sitten antoi hakea toinen toistansa vuosikausina? Semmoinen on tuon *jonkun* kuva, joka löytyy *jossakin* ja jonka me *jolloinkin* löydämme ja löydettyämme omistamme itsellemme.

"Jaakko-eno on tosiaankin oikeassa", ajattelin, "mutta – — mutta jos minä jo ylioppilaana tapaisin tuon oikean naisen! silloin – niin – — se ehkä todellakin voisi muuttaa kaikki päätökseni".

KUUDES LUKU

Uni-morsiameni.

Kaikki kävi hyvin yliopistossa. Minun huoneeni oli varsin valoisa ja soma, kauniilla näköalalla, ja Jaakko-enoni raha-lahjan kautta tulin tilaisuuteen varustaa sen somilla huonekaluilla.

Eräältä poislähtevältä vanhemmalta kumppaniltani ostin huonekalut alennetusta hinnasta, ja olin kuin isäntä ainakin kodissani.

Minulla oli sängen hyvät perusteet lu'uissani; jatkaminen kävi sen tähden varsin helposti.

Huoneeni minä somistin joillakuilla kivipiirroksilla, suurimmaksi osaksi vaimojen päillä, joista toiset katsoivat ylös mustilla, sähkökyvillä silmillä, toiset taas loivat pitkäripsiset silmänsä maahan.

Ei olekaan niin varsin hullua ja naurettavaa ympäröidä itsensä tällaisilla naisten kuvilla. Kun mies on kau'an pois perhe-elämästä, kaipaa ja ikävöittää hän naisellista vaikutusta ja naisten seuraa.

Näitä pieniä haaveksittuja kuvia pidämme arvossa aivan muista kuin taiteellisista syistä. Jos perin juurin asiaa tutkimme, niin huomaamme, että me valitsemme tuon sentähden että se on "Nella"-siskoni, tämän taas syystä että se on "Bety" näköinen, kolmannen taas ostamme syystä, että "minä tunnen naisen, joka on aivan tämän näköinen". Väliin löytyy joukossa sellaisiakin, jotka näyttävät aivan eläviltä, juuri kuin olisivat muotokuvia, ne siis myöskin ovat ostettavat. Tuo soma kukkakiehkura sievästi asetettuna kähäriin, tuo veitikkamainen silmäys, tuo iloinen hymy noilla pyöreillä huulilla – kaikki vakuuttaa, että taiteilijalla on ollut elävä esikuva edessään. Juuri tuollaisen, elävältä näyttävän, sukkelasilmäisen, ruskeaverisen tytön kuva rippui seinälläni ja katseli minuun juuri kun tahtoisi hän lausua: "etpä voi minua löytää, vaikkapa etsisit ympäri maailmaa". Tämän tyttösen kanssa olin väliin keskustelemani – en juuri sentähden että se olisi ollut uni-morsiameni näköinen – en, mutta se muutoin minua vaan miellytti ja olisinpa pannut melkoisen summan "likoon" jos olisin voinut saada tietää mitä tuo kummallinen olento tahtoisi lausua.

Yliopisto oli eräässä pienessä kaupungissa ja siellä, niinkuin muuallakin ei suhde kaupunkilaisten ja ylioppilaiden välillä ollut juuri ystävällisimpiä.

Luonnollista on, että ylioppilaita tuollaisissa pienissä yhdyskunnissa pidetään jonkinlaisina siirtolaisina, jotka vastustelevat jokaista; ja nämätpä taas puoleltansa tekevät mitä voivat antaaksensa kaupunkilaisille aiheutta tällaiseen otaksumiseen. Yleinen mielipide heistä pakoittaa heidät eroamaan muista, yhdistymään keskenänsä ja muodostamaan "valtion valtion keskellä", yhdyskunnan omilla tunteilla, omilla laeilla, tavoilla ja mielipiteillä – ja vielä lisäksi, valtion – naisista. Kun tämän kaiken huomaamme ja muistamme myöskin, että tämä tapahtuu elämän kiihkeimmässä aikakaudessa, niin emme saa ihmetellä että yliopistolaisten joukossa väliin ilmaantuu tappelun halua ja kaikenlaisia hulluja ilveitä, jotka kulkevat perintönä suvusta sukuun. Emme saa ihmetellä jos joskus tapaamme jonkun omenakärryn kaadettuna jossakin mäessä, jos väliin kuulemme kanunan kuulia äkkiarvaamatta vyöryvän alas oppihuoneen rappusilta tahi jos opettajain ovi joskus onkin jollakin mukavalla tavalla teljettynä luku-tunnin alkaessa. Paremminkin meidän sopii ihmetellä ett'ei kattoja revitä ja akkunoita särjetä, kun niin monta kiihkeätä luontoa on toisiansa kiihoittamassa.

Yhteiskunnallinen henki pyrkii nyt saamaan naisiakin käymään yliopiston lukumäärän läpi, – koettaa saada miehisen ja nais-sukupuolen yliopistossa yhtä terveellisesti vaikuttamaan toisiinsa, kuin kodoissakin.

Tämä ko'e on Uudessa Englannissa näyttänyt varsin edulliselta; yliopistoon valmistelevat nuorukaiset lukevat nim. samoilla luokilla nuorten naisten kanssa.

Tämä on näissä nykyajan suuresti arvossa pidetyissä oppilaitoksissa, jossa nuoret naiset kilpailevat nuorukaisen kanssa opin hankkimisessa, ei ainoastaan tapahtunut ilman mitään epäjärjestystä ja pahennusta, vaan päinvastoin suuremmalla tyyneydellä ja tapain hienontumisella, kuin niissä oppilaitoksissa, joissa naisten seura puuttuu. Jos luennoilla istuisi pari tusinaa

hyvinkasvatettuja naisia, niin poistuisi varmaankin monta kujetta, joita nuorukaiset nyt, tehdäksensä opin hankkimisen hupaisemmaksi, professorien suureksi harmiksi harjoittavat.

Mutta meillä, poika-paroilla, ei ollut mitään naisseuraa, jos nim. en ota lukuun kirjeenvaihtoa äitiemme ja siskojemme kanssa, tahi tuollaisia hetken tuttavuuksia, joita kävellessämme teimme kaupungin nuorten naisten kanssa. Jos se on edullista, että naiset ja miehet tapaavat toisensa jokapäivä, kilpaillen työssä ja tietojen hankkimisessa, niin ei siitä seuraa, että nuot salaman tapaiset tuttavuudet, joita teemme moniaan tyhjän lauseen vaihtamalla, vaikuttavat yhtä paljon hyvää.

Näissä naisten ja nuorukaisten tuttavuuksissa ei löydy mitään todellista ystävyyttä, ei mitään todellista miehen tahi naisen hienouden arvostelemista – ja kuitenkin ovat ne ainoat palkkiot perhe-elämästä, jotka meille tarjotaan ikävinä ylioppilasvuosina.

Usein ei ylioppilaita perheisin kutsuttu ja niitä, joilla sanottiin olevan hyvä menestys naisien luona, niitä katselivat opettajamme karsain silmin.

Väliin kuitenkin, harvinaisena poikkeuksena, onnistuu joku ylioppilas saamaan uuden kodin, jossakin kunnollisessa perheessä, jossa hän löytää miellyttävän, lempeän koti-emännän ja koti-elämän ilmanalan, tahi sattuu hän tutustumaan jonkun vanhemman ja ymmärtäväisemmän naisen kanssa, jonka kanssa hän saattaa keskustella niistä moninaisista aineista, joihin lukunsa antavat aihetta. Mutta sellainen onni on varsin harvalla. Yleensä saapi valita tyhjän lörpötyksen tahi luostarimaisen yksinäisyyden välillä.

Mitä minuun tulee, asetuin jo heti alussa kannalle, joka muillekin olisi kelvannut esimerkiksi, ja muistaen Jaakko-enoni neuvoja katselin elämää filosofin ankaruudella. Minä en ryhtynyt mihinkään tyhjänpäiväiseen ilveeseen tahi juoneen ja sunnuntakisin kirkossakin katselin alas tyttäriin varovasti, ankaralla melkeen ylpeällä katsannolla, niinkuin katselisin kirjavaa parvea pieniä elukoita, jotka eivät ansaitse pienintäkään sijaa ajatuksissani. Plato ja Aristotelo yhteensä eivät olisi voineet katsella elämää ja seurustelemista vähemmin kiihkoisina, eikä suuremmalla tyyneydellä kuin minä. Minä olin hyvässä maineessa opettajieni kesken, mutta nuot vallattomat, nuoret kumppalini, jotka rakastivat vanhoiksi käyneitä ylioppilas-ilveitä, joita he eivät olleet kyllin taitavia muuttamaan rahtuakaan tahi tekemään enemmän vaihetteleviksi, kutsuivat minua "kirjatoukaksi".

Mutta eräänä kirkkaana kesäkuun päivänä, juuri tuollaisena, joka näytti oikein olevan luotukin saattamaan kaiken filosofian hunningolle, tuollaisena kun omenapuut ovat aukaisseet punertavat kukkansa, kun peippo laulaa ja lehdet kuiskavat hiljaa keskenänsä, juuri sellaisena päivänä oli minulla suuri, merkillinen ilmestys.

Kuinka vähän tänä merkillisenä aamuna aavistin mitä tapahtuman piti, kun minä harjasin hapseni, köytin kaulahuivini ja toivoa täynnä katselin kasvavia viiksijäni ja poskipartaani, tuossa nelisnurkkaisessa peililasini kappaleessa, jota käytin hyödylliseksi itseni tuntemiseksi. Katselin kasvojani niinkuin se katselee, joka ei vähintäkään pidä lukua mitä ihmiset hänestä ajattelevat, kaikkein vähin mitä naiset hänestä pitävät – ja menin kirkkoon. Minä istauin tavalliselle paikalleni lehterillä, jossa ylioppilaille oli paikka määrätty, ja josta me, kuin lampaat aitauksesta, otimme osaa yhteiseen Jumalan-palvelukseen.

Luulenpa että voimme oppia siveyttäkin tuosta itsensä kieltämisestä, jonka nuot jokaviikkoiset hartauden hetket ehkä vaativat. Ne ovat pakolliset, se on tosi – ja meidän täytyy määrätty hetki istua hiljaa, vaiti ja levollisina; se ehkä vaikuttaa, että *joskus* saamme halun aatteissamme kohoutua korkeimman olennon luo, ja haluamme luoda silmäyksen ijankaikkisuuteen. Tätä kirkonkäyntiä ei siis saa pitää halpana asiana kasvatuksessa, ja oikeuttaa myös uuden Englannin korkeain-koulujen tarkkaa vaariinottoa tässä suhteessa.

Täytyy myöntääni, että varsin harva löytyi meidän joukossamme, joka hartaudella olisi seurannut saarnaa ja ottanut vaaria tuosta juhlallisesta jumalanpalveluksesta. Korkeintaan voivat he uneliaasti pysyä siivoina käytöksessään, usein ei sitäkään täydellisesti; väliin eivät he halveksineet tuollaisia pieniä kujeita, jotka voivat tapahtua ilman että tarkastelijamme niitä huomasi. Jos tarkasti piti kaikkia silmällä, niin pian huomasi että kaupungin nuoret naiset haastelivat tuttujensa kanssa

meidän joukossamme silmäsihtikösanomilla. Romaaneja jaeltiin, salattiin taitavasti ja luettiin siten, että lukija kumartui edesssänsä seisovaa istuinta vasten, ollen vaipuvinaan syvimpään hartauteen. Toisessa penkissä tehtiin pieniä taiteilijan kokeita pilkka-kuvien piirtämisessä. Minä joka olin kasvatettu hartaassa Jumalan pelvossa, istuin varsin tarkkaavaisena. Vastoin tahtoani vaelsi sieluni kuitenkin väliin mielenkuvittelon hattaralla läpi unimaailman; silloin en kuullut sanaakaan saarnasta enkä edes tietänyt missä olinkaan. Tottumus vaipua unelmiin ja tehdä tuulentupia, jonka määrätyn työn ankara välttämättömyys koko viikon ajalla oli tukehuttanut, sai pyhinä aina voiton.

Pastorimme oli sävyisä mies, joka lausui lausuttavansa varsin kauniilla ja sujuvilla sanoilla ja hänen kauniit loppusointunsa ja liukas kielensä olivat – raamatun sanojen mukaan – "niinkuin kaunisäänisen laulajan miellyttävä laulu ja soma soitto kauniilla soittokoneella". Hänen äänensä sointui silloin korvissani juuri niinkuin olisin sen unessa kuullut, sillä aatteeni matkailivat teillä tuntemattomilla. Minä matkailin vieraissa maissa, katselin suuria maalaus-kokouksia ja kauniita rakennuksia, minulla oli kaikenmoisia kummallisia kohtaloita, joista pääsin suurimmilla vaaroilla, jouduin kummallisiin ja kiihoittaviin tuttavuuksiin, sanalla sanoen, olin sankari tarussa, jonka kohtaukset muuttuivat ja muodostuivat joka silmänräpäys, joiden muoto vaihteli yhtä nopeasti ja keveästi kuin iltapilvi auringon laskiessa. Niin todelliselta ja elävältä tuntui tämä mielenkuvittelon elämä, että usein kyyneleetkin nousivat silmiini näitä liikuttavia, uneksittuja näköjä katsellessani. Kerran kun ajatuksieni juoksu tällaisessa kertomuksessa hiukan pysähtyi, ja sai hetkeksi suloista lepoa, kuulin papin heleällä äänellä vakuuttavan, että itsekkäisyys on suurin siveellinen pahe. Minä nostin silloin silmäni ja huomasin alhaalla kolmannella penkillä, tuon suuren käytävän luona, aivan uudet kasvot. Nuot kasvot eivät varmaankaan ennen siellä olleet sillä luultavasti olisin ne oitis huomannut; juuri tuollaiset kasvotthan olin monesti unelmissani kuvannut eteeni.

Minä tunsin omituisen säpsähdyksen, varmaankin samanlaisen kuin Aatami tunsu unesta herätesssänsä kun hän Evan näki. Tässä nyt näin uni-morsiameni – näkyväsena ja todellisena. – Nämät kasvot, niin hienot, niin tunnokkaat, niin puhtaat; ne olivat välikohtana Vernerin ja neitsy Marian kasvojen välillä. Hänen muotonsa oli niin klassillisesti puhdas kuin Psychen, jonka sittemmin näin Neapelin maalaus-kokouksessa; mutta nuot suuret, vilkkaat, ihanat silmät ilmoittivat, ett'ei tämä ollut kylmä kuvapatsas. Nämät silmät *ajattelevat*, ne katselevat syvästi elämään, kuolemaan, vieläpä ijankaikkisuuteenkin – ajattelin itsekseen pidätetyllä hengähdyksellä ja hartaalla hämmästyksellä tuijottaessani alas hänen. Tuo ilmiö oli valkoisiin vaatteisin puettuna, niinkuin tällaiset näyt tavallisesti ovat, ja tuo hieno tylli-päähine näytti silmissäni pyhältä sädekehältä hänen päänsä ympärillä. En nähnyt muuta kuin hänet yksin, ainoastaan hänet, koko lopun saarna-ajan. Minä tutkin joka ainoaa hänen liikettänsä. Hänen säteilevät silmänsä olivat pappiin kiinnitettyt sellaisella hartaudella, että oikein häpesin omia hajanaisia ajatuksiani ja koetin palauttaa mieleni saarnaan ja niihin totuuksiin, jotka pappi lausui; mutta voih! minä ajattelin häntä enemmän kuin saarnaa. Minä näin kuinka hän etsi virren virsikirjastansa ja toivoin olevani tuolla alhaalla häntä auttamassa. Minä näin hänet nousevan seisomaan ja noilla ihmeen kauniilla silmillä, joita pitkät ripsit varjostivat, katselevan virsikirjaan, laulaen muiden mukaan.

Sanomattomasti törkeä, maallinen ja ansaitsematoin olin mielestäni tällä hetkellä! Suuresti halusin jotakin ylineellistä pyhyttä – jotakin, joka taitaisi tehdä minut mahdolliseksi koskettamaan edes hänen hameensa liepeitä. Siunauksen loputtua kiiruhdin ulos ja asetuin niin, että taisin nähdä hänet, kun hän tuli ulos kirkosta. Minä en ollut ainoa, joka hänet oli huomannut; suuri joukko nuorempia ja vanhempia tovereitani oli myöskin nähneet saman tähden ja nytkös kuiskattiin ja arvattiin tuossa ryhmässä, joka samoin kuin minäkin, oli pysähtynyt kirkon ovelle katselemaan häntä.

Kulkiessansa meidän sivutsemme nosti hän, aivan kuin sattumoilta, hitaasti silmänsä ja ne lankesivat, auringon säteen kaltaisina yhteen meistä – Jim Fellows'iin, joka oitis kumartui. Hieno pune nousi hänen poskillensa, kun hän täynnä suloutta vastaten tervehdystä, kiiruhti edelleen. – Jim oli oitis hetken sankari; hän näkyi olevan tuttu tuon enkelin kanssa.

"Hän oli neiti Ellery, Portland'ista; ettekö ole hänestä kuulleet puhuttavan?" kysyi Jim kopeillen. "Hän on Portland'in suurin kaunotar. Siellä häntä nimitetään: 'pikku jumalattareksi'. Viime kesänä tapasin minä hänet eräässä kylpypaikassa", lisäsi hän tuolla tyytyväisellä katsannolla, joka on niin omituista niille, jotka tietävät hetken hupaisimmasta esineestä enemmän kuin muut. Kotimatalla kirkosta seurasin minä häntä liian ihastuneena yhtyäkseni kumppalieni mielettömiin ja sopimattomiin muistutuksiin. Hän katosi kukkien joukkoon, jotka kasvoivat pastori Brown'in valkoisen huoneen ympärillä ja siitä hetkestä oli tämä talo minun pyhiin-vaelluspaikkana, siellähän oli tuon enkelin tabernakeli. Pastori Brown'in tytär, Thea Brown, jolle edellisellä viikolla olin tullut esitellyksi, tuli nyt vastaani; hän oli varsin soma, punaposkinen tyttö; nyt hän oli paljon suuremmasta arvosta silmissäni kuin ennen, ja sentähden tervehdin minä häntä erinomaisella lämmöllä ja kohteliaisuudella, sillä vaikk'ei hän ollut itse ruusu, oli hän kuitenkin maa, joka sai hengittää ruusun tuoksua; en siis ihmettele jos ihastukseni, hänet nähdessäni, näytti siltä kuin olisin häntä itseä ihmetellyt.

"Mikä ihana sunnuntai!" sanoin vilkkaasti. "Erinomaisen ihana", vastasi hän myöntävästi. "Neiti Brown'illa on erittäin lempeä-ansaitseva ystävä luonansa" lisäsin minä.

"Ken niin? neiti Ellery'kö? Tietäkää herra Henderson, hän on varmaankin maailman suloisin tyttönen", sanoi neiti Thea ihastuksella.

Sitä en minä puolestani tahtonut epäilläkään; halukkaasti kuuntelin minä neiti Thea'n ylistyslauseita ja olin varsin kiitollinen hänen ystävällisestä: "käykää katsomassa". Neiti Ellery tulisi viipymään kau'an heidän luonansa ja neiti Thea sanoi tahtovansa varsin mielellänsä tehdä minut tutuksi ystävänsä kanssa.

Tänä iltana keskusteltiin ylioppilaitten kesken varsin innokkaasti neiti Ellery'stä. Jim Fellows kertoi pöyhkeillen siitä menestyksestä, joka hänellä oli ollut kylpylässä; tämän esitteli hän niin viehättävästi, että olisi voinut otaksua, että "Jumalatar" oli katsellut häntä varsin suopeilla silmillä.

Tunsin sisällisen harmin Jim'iä, muita tovereitani ja yleensä kaikkia kohtaan, sillä olinpa varsin varma ett'eivät he voineet laisinkaan ymmärtää ja arvostella tuota suloisin suloista olentoa.

"No, Harry, miksi et sinä virka sanaakaan?" kysyi eräs toverini kun minä, ollen lukevinani, istuin ääneti; "mitä sinä pidät hänestä?"

"Minä en ole mikään naisten tuntija, sen te hyvin kaikki tiedätte", vastasin minä, väistellen, "ja enhän ole muuta kuin vilahdukselta nähnyt neiti Ellery'ä".

Nyt seurasi viikkoja ja kuukausia, jolla ajalla tämä ihana kuva ei hetkeksikään poistunut mielestäni. Omituinen sisällinen laki sallii jonkun aatteen seurata meitä kaikkialla, laisinkaan muuttamatta ajatustemme tavallista juoksua, tämä aate käypi niiden rinnalla omaa himmeätä polkuansa, ikääskuin näkymätöin olento.

Sille, joka sielussansa on kasvattanut ihanteen, tapahtuu joskus että tämä henkinen kuva laskeutuu alas ja käärii huntunsa jonkun aivan tavallisen henkilön, joka sen kautta hetkeksi ikääskuin kirkastuu silmissämme. Tämän henkilön ominaisuudet eivät anna tälle suhteelle niin vahingollista muotoa, niin vaarallista voimaa, vaan sen tekevät ne aatteet jotka itsissämme ovat syntyneet. Näyttää siltä kuin joissakuissa ihmisissä löytyisi alkuaineet sisällisien into-himojen sytyttämiseen noiden mystillisten pihkain ja yrttien kaltaiset, joita sadun Phoenix luultiin ko'onneen nuotioonsa. Kaikki halu, runollisuus ja romantiki – halu pyrkimään ijankaikkisuuteen, ijankaikkiseen hyvytyteen, jumalaiseen puhtauteen ja rauhaan – voipi meissä pysyä hereillä jonkun aivan tavallisen maallisen käden vaikutuksesta; – mutta jos ne syttyneinä polttavat itsensä, jääpi ainoastaan kokemuksen kylmä tuhka jäljelle.

Neiti Ellery oli hienosti kasvatettu nainen, joka taisi hyvin käyttää itsensä seura-elämässä; ehkä hänen uskonnollinenkin kasvatuksensa oli varsin oivallinen, ei hän kuitenkaan voinut tuntea mitään syvempää mielenliikutusta. Hänen luonteensa oli varsin tasainen, mutta hän oikein kokemalla koki voittaa kaikkien suosiota ja miellyttää kaikkia; – tämäpä hankkikin hänelle tuon nimen "suloinen tyttö", jonka neiti Brown'kin hänelle antoi. Hän oli aina erinomaisen ystävällinen niitä kohtaan, joiden

kanssa hän seurusteli, ja ollessansa heidän seurassa näytti hän oikein mieltymystäkin; mutta hänen sielunsa oli kuin kirkas peilin lasi, jossa ei näy kuva kau'emmin kuin esine on sen edessä.

Luonto oli lahjoittanut hänelle erinomaisen kauneuden – tuollaisen kauneuden, joka miellyttää idealista osaa luonteessamme – ja hänen kohtelias hyväntahtoisuutensa, hänen soma, miellyttävä käytöksensä eivät poistaneet niitä luuloja, jotka kauneutensa herätti. Hän antoi mielellänsä ihmetellä ja lempiä itseänsä järkevästi, mutta ei hän koskaan poistunut "sopivan" rajojen sisältä. Minua kohteli hän erittäin ystävällisesti ja luulenpa melkeen, että hän piti seurustelemisen kanssani miellyttävänä. Minä en ollut muiden ihmettelijäin kaltainen, minun lämpöni ja ihmettelemiseni herätti hänessä aivan uusia tunteita. Minä kirjoittelin runoja hänelle, joita hän luki miellyttävällä syvämielisytydellä, ja jotka hän vihdoinkin pani laatikkoonsa muiden voiton-merkkeinsä joukkoon. Minä kutsuin häntä tähdekseni, kiihoitteekseni ja valokseni; hän hymyili silloin minulle ja hänen kasvonsa säteilivät puhtaasta, sekoittamattomasta ilosta. Usein luin hänelle ääneen suurempien kirjailijojemme teoksia; erittäinkin häntä huvitti kuulla, kun luin Tennyson'in kirjoituksia. Tuo kaikki oli varsin hupaista, mutta sen kautta kulutin monta lukutuntia, kävelen Herra Brown'in vierashuoneissa ja luullen olevani Sir Galahad luin liikutettuna: "hän miekkansa oli terävä sillä hänen sydämensä oli puhdas". Neiti Ellery kuiskasi: "kuinka ihanata!" ja minä olin paratiisissa.

Sitte tuli kirkkaita kuuvalo-illoja, jolloin joka ainoa lehti, joka värähti tuulessa, muodosti hienoja piirteitä ruhostolle. Me kävelimme korkeiden jalavien siimeessä, puhellen runoudesta ja ulkoa lausuen säkeitä kauniista runokappaleista, joita hän kuunteli hyväksyen, tavallisella lempeällä tavallansa. Kaikki toiveeni, mietteeni, unelmani, teoriani ja filosofiani annoin minä hänen säteilevien silmiensä valaistaviksi. Hänen vastauksensa ja lauseensa eivät tosin olleet aivan yhtäpitävät omieni kanssa; mutta minä pidin ne kuitenkin hyvänäni ja muodostin niistä paljon hyvää, aivan samoin kuin muinoin Delphin papit, ennustaja-naisen sekanaisista vastauksista. Täytyihän niissä jokaisessa olla jokin syvä ajatus, sillä papitar häntäkin oli ja mitä niissä puuttui, täytin minä varsin nopsaan.

Usein olen tutkinut mikä sellaisissa luonteissa, kuin neiti Ellery'nkin, voipi miestä so'aista. Luultava on, että tuollaisien luonteiden sisällinen halu kaikkia miellyttää väliin näyttää todelliselta sympatialta: ja niinkau'an kuin he ovat niiden seurassa, joita he tahtovat miellyttää, heijastavat he nopealla toden-näköisyydellä tunteensa ja mietteensä. Kun näemme omat tunteemme ja ajatuksemme heijastuvan toisen sielusta, tunnemme juuri samanlaisen ihastuksen, kuin nähdessämme esineiden kuvastuvan kirkkaassa tyvenessä järvestä. Siinä tosin ei löydy mitään lämpöä, ei mitään todellisuutta, mutta sillä hetkellä, kun me sen näemme joudumme varsin lumottuun tilaan, sillä se heijastaa oman sydämemme hehkun, luuloitellun lämmön – vieläpä kunkin tunnon pienen, oikullisen kukan ja oksankin – erinomaisella todennäköisyydellä.

Mutta tämä ei ole todellista sympatiaa, sillä se löytyy samoin kuin kuva vedessä, ainoastaan sinun läsnäollessasi. Kun sinä poistut, ja toinen astuu sijaasi, heijastuu hänenkin tunteensa aivan samanlaisella todennäköisyydellä.

Tällaiset vaimot ovat aina lumonneet ja tulevat ijäisesti vieläkin lumoamaan miehiä; he pitävät kirkkaaksi silatun pinnan heijastus-voiman sinä myötä-mukaisuutena, jota heidän sydämensä ikävöittää ja kaipaa.

En minä tahtonut epäilläkään, ettei neiti Ellery'llä olisi ollut suuri kirjallinen aisti ja moraalinen urheus, sillä eipä löytynyt ainoatakaan niin korkeata tahi syvää ajatusta niiden runoilijoiden ja viisaiden teoksissa, joita minä hänelle luin, jotka eivät kirkastettuina heijastuneet hänen kauniista silmistänsä.

Väärin on kuitenkin väittää, että tuollaiset ihmiset ovat teko-pyhiä; sillä mitä he heijastavat on sinä hetkenä kyllä todellista, mutta ett'ei sillä ole syvempää perustetta on seurauksena ainoastaan siitä, että heidän luonteensa, vaikka lempeä, on pintapuolinen ja kylmä ilman mitään kestäväisempää pidätysvoimaa. Vika on siinä, että me vaadimme enemmän kuin voimme saada, vika, jota teemme siksi, kunnes esirippu lankeaa.

Minä kirjoitin oitis äidilleni neiti Ellery'stä ja sain vastimeksi tavallisen varovaisen, äidillisen epistolan, jossa hän muistutti minua, että vielä olin kaukana siitä tilasta, jolloin voin toivoa toden perään tarjota käteni naiselle. Hän pelkäsi, ett'en minä vanhemmaksi tultuani enään olisi samasta mielipiteestä kuin nyt ja varoitti minua aikaisesta kihlauksesta – sanalla sanoen, hän lausui kaikki mitä hyvät, hellät ja levottomat äidit tavallisesti lausuvat nuorille pojillensa.

Vastaukseksi tälle kirjeelle kirjoitin minä, ett'ei olisi liiaksi uhrata koko elämäni rakkautta tälle naiselle, jonka nyt olin löytänyt, naiselle, joka oli puhdas ja hurskas, joka taisi kiihoittaa kaikkeen suureen, jaloon ja pyhään, minä vakuutin, että kokisin voittaa hänet vaikka seitsemän kertaisesti täytyisinkin toimittaa Herkuleen vaikeat urho-työt.

Äitini olisi toki hyvinkin voinut olla levollisena. Neiti Ellery oli tosin mielelläänkin, ollessansa muutoin ikävässä, pienessä kaupungissa, minun kiihoitushenkenäni, johtavana tähtenäni ja valonani, toki määrättyjen rajain sisällä. Häntä huvitti suuresti, kun joku luki hänelle ääneen ja hän nautti kun tiesi että löytyi joku, joka aina häntä ihmetteli; mutta yhtävähän kuin joku Walter Scott'in tunnokkaimmista ja järkevimmistä sankarittareista olisi hänkään tahtonut köyhän ylioppilaan kanssa ijäksi liittyä.

Kun muistelen tätä osaa elämästäni, täytyy minun surkutella itseäni yhtä levollisesti ja kiihottomasti, kuin jos olisin joku kolmas henkilö. Niinkau'an kuin harhaukseni kesti olivat ne tunteet, jotka hän herätti niin todelliset, vakaat ja pyhät ett'en voi arvatakaan minlaiseksi tämä nainen olisi voinut muodostaa minut ja jokaisen muun miehen, jos vaan tämä tila olisi ollut elävää todellisuutta. Jos Jumala lähettäisi kokonaisen joukkion tuollaisia olennoita maailmaan, joilla ei ainoastaan olisi ulkonainen, näkyväinen ihanuus, vaan myöskin sisäistä, henkistä suloutta, joka on kaiken sulouden esikuva, mitähän eikö tuollaiset voisi vaikuttaa maamme onnettomien, harhateille joutuneiden lasten kesken! Silloinpa voisi luulla, että vanha kultainen aikakausi jälleen olisi palannut.

Neiti Ellery väisti taitavasti kaikkia tilaisuuksia, jotka voisivat antaa aiheita johonkin keskenäiseen luottamukseen; naiset saavuttavatkin pian erinomaisen ky'yn ja oikein valtioviisaan nerollisuudenkin tässä suhteessa. Hän antoi minun hienostaan ymmärtää että meidän välillämme löytyi mielen-heimolaisuutta ja yllytti, melkeen anteeksi suovalla tavalla, minun romantisen luonteeni ilmauksia sanoissa. Minä en ollutkaan ainoa, jota hän piti vangittuna kultaisilla hämähäkin-lankoillansa. Hän hallitsi kuin ruhtinatar, jonka jalkojen edessä kokonainen hovi kumartelea ja herra Brown'in neliskulmainen, valkoinen, muuten hyvinkin prosaillinen talo oli aivan piiritettynä ja ylösalasin käännettynä neiti Ellery'n innokkailta ihmettelijöiltä.

Niiden joukossa oli erittäin huomattava Will Marshall. Will oli jo vanhempi poika-mies, erittäin rikas ja hyvänluontoinen kuin pitkä, helteinen kesäpäivä, mutta niin laiska ja tyhmä, että hän ainoastaan suuren rahasumman lahjoittamisella erälle professorille, jonka hoidon alla hän oli, sai olla yliopistossa. Olen huomannut että raha voipi tässä matalassa maailmassa tehdä monta kohtaa keveämmäksi, ja muun muassa auttaa väliin kurjan tyhmä-päänkin yliopiston lukumäärän läpi.

Will oli tavallansa kaikkien suosilas. Hänen anteliaisuutensa oli melkeen rajatoin ja täysin käsin hajoitteli hän rahoja ympärillensä. Yleiseen kutsuimme me hänen toverinsa häntä "Will paraksi" ja hyvä poika hän kyllä olikin, ehk'ei hän taitanut kirjoittaa kunnollista kirjelippua ja teki kauheita virheitä joka tutkinnossa.

Will laskeutui kokonansa neiti Ellery'n jalkojen eteen ja peitti hänet aivan kukka-kääriöillä ja makeisilla. Hän vaati kaikki kaupungin ajurit pitämään aina valmiina rattaat, jotka olisivat kyllin arvoisat tämän uuden Venerin käytettäväksi.

Kaiken tämän minä kyllä huomasin, mutta en voinut aavistaakaan, että neiti Ellery silmänräpäystäkään ajattelisi "Will-parkaa", muutoin kuin naisellisella surkuttelevaisuudella.

Kesälupa lähenei ja lukukauden loppuessa päättyi minunkin eidylini neiti Ellery'n kanssa. Aina viimeiseen hetkeen saakka oli hän lempeä ja miellyttävä; hänen ihanat silmänsä katselivat minua kehoittavaisesti ja jäähyväiseksi soi hän minulle kävelyn kuutamossa, jolloin en enään kävellyt maan päällä vaan olin – seitsemännessä taivaassa. Mihinkään varsinaiseen päätökseen emme tulleet; sanoin

kuitenkin hänelle, että jos vaan saisin kantaa hänen kuvansa sydämessäni, olisi se minulla aina pyhänä taikakappaleena ja antaisi voimaa käsivarrelleni. Hän huokasi, oli varsin ihastuttavan näköinen – eikä kieltänyt.

Minä läksin kotia äitini luo, ja koko lupa-ajan kiusasin minä tätä kärsivällistä, paljon kokenutta äitiäni rakkauteeni kuumeen tulella ja vilulla. Kuinka siunattavat eivätkö nämät äidit ole! He synnyttävät meidät maailmaan, valvovat ja kasvattavat meitä, mutta tuskinpa olemme miehiksi päässeet ennenkuin palaamme heidän luoksensa, sydämellä, jonka rakkaus johonkin toiseen naiseen on rikki repinyt – ja ehkä vielä päälliseksi olemme mieltyneet tuollaiseen vähäpätöiseen, turhamaiseen tyttö-riepaleeseen, joka ei koskaan ole ajatellutkaan mitä rakkaus ja hellyys on, ja joka leikittelee sydämiensä kanssa samoin kuin kissanpoika lankakerällä.

Minä kirjoittelin neiti Ellery'lle pitkiä, hellätunteisia kirjeitä ja sain vastimeksi pieniä, somasti kirjoitettuja lippusia, hyvänhajuiseksi paperille piirrettyjä, joissa hän yleisillä lauseilla vaan puhuu ystävyysnälästä.

Mutta ensi uutinen, jonka palatessani yliopistoon sain kuulla, haihdutti tykkänään kaikki unelmani. "Hurraa Harry! tiedätkös ken on kihloissa?"

"En".

"Arvaapas?"

"Enpä voi arvata".

"Etkö? neiti Ellery on kihloissa Will Marshallin kanssa!"

Alnaschar, araapilaisessa sadussa, ei voinut enemmän hämmästyä, kun hänen lasivakkansa rikkoontui ja hajosi tuhansiin kimelteleviin säröihin, kuin minä tämän uutisen kuullessani. Minä seisoin aivan kuin ukkosen lyömänä hämmästyksestä.

"Onko *hän* kihloissa Will Marshall'in kanssa! – mutta varsin narrimainen mieshän Will on".

"Niin hän onkin; mutta hän on rikas. Kaikki on jo selvillä; ensi kuussa ovat häät ja sitten lähtevät he Eurooppaan hää-matkallensa", sanoi Jim Fellows.

Niin lankesi epäjumalani patsaaltansa – ensi unelmani hajaantui ja katosi.

SEITSEMÄS LUKU

Nöyryytyksen laakso.

Neiti Ellery oli kyllin taitava hienoimmalla tavalla lopettamaan meidän pienen lempi-runomme. Minä sain häneltä ruusulle hajahtavan pikku-kirjeen, jossa hän muun muassa lausui: "se erinomainen huoli, jota aina olette pitäneet onnestani ja se sanomattoman suloinen ystävyys, joka syntyi välillämme, vaikuttaa että on varsin mieluista nyt teille ilmoittaa olevani" – — j.n.e. Ja nyt seurasi ilmoitus hänen kihlauksestansa; vielä vakuutti hän: "jospa joutuisin mimmoisiin liittoihin tahansa ja jospa matkustaisin millä uusilla seuduilla tahansa, tahdon aina pitää rakkaassa muistossa ne suloiset hetket, joita olen X:ssä, jalavien alla, viettänyt", – ja lopetti sydämellisesti toivottaen onnea vastaiselle elämälleni ja pyrinnoilleni.

Minä musersin tuon ruusunhajuksen kirjeen rikki kädessäni, niin tragillisella liikunnolla, kuin jos olisin seisonut suru-näytelmässä näyttelijänä; tunsin itseni petetyksi, onnettomaksi! Minä jouduin tuollaiseen katkeraan äreyyteen, jonka nuori mies tuntee, ensikerran huomattessansa syvimmat, todellisimmat tunteensa olevan ainoastaan kuin pieni pisara elämän myrskyvässä meressä.

Tämä on nöyryytyksen laakso, joka useimmiten on ainoastaan päivän matkan päässä ilon lumotusta linnasta.

Moralisen maatiteen kirjoittaja, John Bunyan, jota meidän tulee kiittää monesta terveellisestä ja hyvästä opetuksesta, sanoi, että on varsin vaikeata astua alas tähän laaksoon, sillä siinä usein kompastuu ja kaatuu; mutta jos onnellisesti pääsemme laaksoon, tapaamme siellä edullisemman maanlaadun ja ilmanalan kuin muualla.

Kun meidän ensimmäinen ylineemme murtuu kappaleiksi, liukenee ja hajoaa samalla paljon hyvää ja arvollistakin, mutta silloin häviää meistä myöskin paljon aavistamatointa itsekkäisyyttä, josta vapautuminen on varsin tarpeellista nuorille ihmisille.

Nuoruudessamme tavallisesti luulemme, että omat tunteemme ovat yleisön tunteita paljon paremmat ja luulemme, että ainoastaan me voimme oikein käsittää kaikkea ylevää, korkeata ja jaloa; – mutta tämä otaksuminen on ainoastaan uudestaan syntymättömän ihmisen; senpätähden se ei voikaan kasvaa ja vireillä pysyä.

Tämä otaksuminen on etenkin sellaisille luonteille vaarallinen, joilla on suuri taipumus idealisuuteen. He alkavat elämänsä ympäröimällä itsensä vaiti-olon vahvalla varustuksella ja tämän linnan sisällä pystyttävät he pilarille epäjumalan, jota palvelevat laisinkaan huolimatta muusta ihmiskunnasta.

Mutta, kun joku kylmän todellisuuden puuska paiskaa tämän epäjumalan alas pilariltansa, ja me huomaamme, että tuo kuva, jossa luulimme jonkun jumaluus-voiman löytyvän, on ainoastaan maallinen, lastuista kokoon kyhätty nukke, silloin sortuu koko ihanne-temppelimme tornineen, huippuineen; – sanalla sanoen koko rakennus, josta me niin ylpeilimme, hajoaa kuin Jerikon muurit – ja vielä lisäksi huomaamme kuinka narrimaisia olemme olleet. Tämä, niinkuin muutkin surut, tuntuu ensin sangen katkeralta, mutta se ala sielussamme, joka täten pääsee vapaaksi, voi, paremmin käytettynä, kantaa hyvän-avun hiljaisia hedelmiä.

Minun epäjumalani murtui vastustamatta ja kävi omissa silmissänikin varsin rumaksi ja kurjaksi, sillä huomasin, että neiti Ellery'n aiotusta avioliitosta puuttui ne perusteet, jotka ennen kaikkia ovat aviossa välttämättömät: *rakkaus* ja *kunnioitus*.

Neiti Ellery kyllä huomasi Will Marshall-paran ymmärtämättömyyden ja oli monesti moittimatta kuunnellut, kun me melkeen halveksivalla surkuttelevaisuudella puhelimme hänestä.

Nyt muistui mieleeni, kuinka monesti olin sanonut hänelle, että Will oli byvänluontoinen lellu, heikolla ymmärryksellä; silloin veitikkamaisuus aina välähti hänen silmissänsä. Nyt muistin myöskin kuinka ivallisesti hän loi silmänsä minuun, kun Will haastellessansa hämmentyi sanoihinsa; muistin

monta hänen lausettansa, jotka, vaikka olivatkin yhtä epäselvät kuin raja vesikaaren värien välillä, kuitenkin osoittivat että hän oli sangen huvitettu minun seurastani.

Oliko tämä ainoastaan teeskentelyä, oliko se hyvästi esitelty näytelmän osa? Niinpä luulen. Jos olisin ollut Will Marshall'in rikkauksien omistajana, niin luulenpa varmaan, että hän mieluummin olisi valinnut minut seurakumppaniksensa elämän laakson läpi; eikä lienee liian itserakasta otaksua, että olisin ollut huvittavampi seurakumppali kuin Will. Minä kyllä luulen, että neiti Ellery ensin, kun hän päätti ottaa Will'in mieheksensä, tunsu vähäisen kaipauksen; mutta sen haihdutti häiksi tilatuiden kalliiden kivien loisto niinkuin aamukasteen, ja viehkeä lepo pehmeillä, kalleilla vuoteilla teki unohduksen täydelliseksi.

Katkeralla ylönkatseella kuuntelin Jim Fellows'in lörpötyksiä vähäpätöisimmistäkin seikoista näistä odotettavista häistä. Jim oli kotoisin Portland'ista; siellä hän oli hyvin tuttu morsiamen seurassa oleskelevien kielikellojen kanssa, ja taisi sentähden sulostaa monta hetkeä ylioppilas-seuroissa, kertomalla uutisia siitä erinomaisesta loistosta, jolla näitä häitä ai'ottiin viettää.

"Arvatkaapas, pojat! Häälähja neiti Ellery'lle on kalliista kivistä valmistettu koriste, joka maksaa viisikolmatta tuhatta dollaria. Rob Rivers näki sen Fiffany'n luona. Sitäpaitsi saapi hän vielä kolme kasimirihuvia, joiden vertaisia ei vielä ole maahamme tuotu. Katteini Santelle sai ne eräältä indialaiselta ruhtinaalta, ja mahdotoin on sanoa mitä ne oikeastaan maksaisivatkaan. Komeat lahjat, se täytyy myöntää ja sitäpaitsi vietetään häät 'rumpuilla, huiluilla ja cymbaleilla' sekä tanssilla, niin että vanha Portland hämmästyä tätä nähdessään. Sitten he lähtevät Euroopaan määräämättömäksi ajaksi, matkataksensa kaikissa maissa ja katsellaksensa kaikkia, mitä niissä on nähtävää".

Kukin joukostamme oli vakuutettu, että neiti Ellery olisi ollut yhtä onnellinen, jos ei onnellisempikin, jos hän olisi saanut nuo kalliit kivet, kasimirit ja rikkaudet ynnä kaiken sen loiston ja nautinnon, joka niitä seuraa, ilman Will'ia. Mutta naisen, joka tahtoo tulla rikkaaksi naimisen kautta, täytyy tehdä yhtä kova ehto kuin Faust'kin, liittokirjaa Mefistofelen kanssa tehdessänsä; hänen täytyy panna oman itsensä altiksi – koko iäksensä! Tämä on korkea ja pyhä uhraus, kun se tapahtuu puhtaasta rakkaudesta, mutta kauhistuttava, kun sillä on muita perustelmia. Kun näin, että neiti Ellery meni naimisiin rikkaaksi tullaksensa, katosi lumoukseni kokonaan.

Minä en varmaankaan ole ainoa, jonka hellän äidin johdon alla kasvaneen ylineen nainen on musertanut. Ihanuuden taivaallisella voimalla varustettu nainen herättää nuorukaisessa jalon miehuuden tunteen; – tällainen nainen on hänen silmissänsä puhtauden ja avun esikuva – hän on elämän suuressa taistelussa rohkeuden, uutteruuden, uskollisuuden ja avun korkea palkinto ja kiihoke. Mutta kun näemme, että tämä kaunotar myypi itsensä kalleista kivistä, pitseistä, koristeista ja hajuvesistä, – myypi itsensä saadaksensa astella pehmeillä matoilla ja laulella kultaisessa häkissä ja kun koko maailma nauraa meidän hulluudellemme, että luulemme naisen olevan käyttämättä kauneuttansa hyödyksensä, silloin heräämme katkerin tuntein aatteiden ja tunteiden maailmasta, ulkomaailman todellisuuteen. Neiti Ellery'n naiminen herätti minut unelmistani. Ne henkilöt, joiden seurassa tähän saakka olin oleskellut, arvostelivat kutakin ihmistä heidän luonteensa, ymmärryksensä ja sydämensä mukaan. Kodissani en koskaan kuullut puhuttavan rahasta elämän ehtona, ainoastaan välikappaleena kasvattamaan meitä hyviksi ja hyödyllisiksi ihmisiksi. Isäni oli uuttera, kestäväinen ja innokas, etenkin kaikessa mikä koski hänen virkaansa. Hänen johtonsa alla olivat vanhemmat veljeni tulleet papeiksi; mutta heillä ei koskaan ollut palkat tahi maalliset edut silmämääränä. Ainoa ja tärkein kysymys oli: *mikä työ on tehtävä* ja onko meillä siihen kykyä, sillä he pysyivät raamatun sanoissa: "Etsikää ensin Jumalan valtakuntaa ja sen hurskautta, niin teille muukin hyvin menestyy".

Minun aikaisempi käsitykseni elämästä oli sentähden kultaisen iän viattoman kevään tapainen; silloin jalot miehet pyrkivät puhtaudella, viisaudella ja urhollisuudella voittamaan vaimon suosiota, – ja urhollisin heistä sai palkinnon ihanimman kädestä. Äkkiä riensi tuuliaispään kaltaisena nykyaikainen hieno maailma kaikessa loistossansa sivutseni, ja vei ilveillen mukansa idealini höyhenistä, kalliista kivistä, pitseistä ja sokaisevista koristeista tehdyssä pilvessä; minä jäin tien viereen yksin seisomaan, so'aistuna ja tomuisena, jäin yksin kulkemaan läpi elämän.

Nyt minä häpesin, niinkuin nuori mies tekee, huomattessansa, ett'ei hän tunne maailmaa yhtä hyvin kuin vanha, kokenut mies.

Vasta silloin kun kuulin kumppanieni puhelevan tästä aviosta, sain minä käsityksen kuinka suuri tuo viehätys on, pitää rikkauden elämän kilpailun etevimpänä maalina.

Luonto on määrännyt naisen idealimme ja elämämme poesian varjelijaksi, ylläpitäjäksi, ja sentähden muodostanutkin hänen hienommista aineista, hienoimmilla hermoilla ja nopeammalla käsitysvoimalla kuin miehen; mutta kun hänet voi luusimalla saada jättämään tuon pyhän toimensa, niin mikä toive meille jääpi jäljelle? Jos suola kadottaa makunsa, millä sitten suolataan?

Tuttavuuteni neiti Ellery'n kanssa oli saattanut minut pois skolastisesta yksinäisyydestäni ja tehnyt minut tuttavaksi koko tyttö-parven kanssa X:ssä. Neiti Ellery oli kutsuttu kaikkiin perheisiin ja hänen ihmettelijajoukkonsa seurasi häntä kaikkialla; seurauksena tuosta oli, että nyt tunsin koko naisparven pienessä kaupungissamme. Olipa varsin hupaista nähdä kuinka kukin liehakoitsi, ollaksensa neiti Ellery'n mielen mukaan ja kuinka paljon tästä kihlauksesta juteltiin. Yleensä arveltiin, että neiti Ellery oli saavuttanut loiston, komeuden ja kunnian korkeimman kukkulan. Minun ruusuposkinen ystäväni, neiti Thea, joka oli morsiusneitsyenä ollut noissa komeissa häissä, palasi kunnianloisteella ympäröitynä pienen X:n tavallisiin tee-kesteihin, joissa aina väsymättä puheltiin tästä suuresta tapauksesta; katkerassa mielentilassani oli itsepäinen iloni kuunnella neiti Thean huudahduksia ja kertomuksia.

"Ah tytöt", lausui hän, "te ette voi arvata mimmoisia kalliita kiviä hän sai – ne olivat suuria kuin helmet ja kirkkaita kuin vesi. Will Marshall tilasi ne varten vasten Euroopasta. Will'in äidiltä sai morsian sitäpaitsi vielä helmikoristeen, hänen siskolta ametisteista tehdyn korun, joka kuului hää-aamu pukuun. Ja kaikki muut lahjat sitten! Olipa se oikea näyttelö! Marshallin perhe on varsin rikas ja he olivat kaikki erittäin antelijaita. Vanha setä Tom Marshall lahjoitti kauniit, kullalla koristetut hopea-astiat ja täti Tabetha Marshall lahjoitti sevresposliinisen tee-astiaston, joka ranskan valtionkumouksen aikana ryöstettiin jostakin kuninkaallisesta linnasta. Katteini Atkins oli silloin Ranskassa, kun roskaväki ryösti palatsit ja toi sieltä mukanaan monta kallisarvoista esinettä, jotka sitten ovat säilyneet vanhan Portland'in rikkaimpien perheiden omaisuutena. Marshall'in äidin äiti lahjoitti morsius hunnun, joka oli ennen ollut keisarinna Maria Antoinette'n omana, mutta jonka eräs noista innoittavista vaimoista, jotka Tuileriaa ryöstivät, varasti ja möi katteini Atkins'ille. Mistä tämä huntu on kotoisin, on melkeen sama, tosi on kuitenkin, että se oli mitä hienoimpia voi löytää".

Ajateltakoon noiden somien maatyttöjen huudahduksia ja ihastuneita huokauksia, kun heidän eteensä kuvautui tämä paratiisillinen ihanuus!

"Kaikessa tapauksessa", lausuin minä, "ei nuori nainen voi häpäivänänsä laisinkaan arvostella niiden lahjojen kalleutta, joita hän saapi; sillä varmaankin on hänen sydämensä silloin niin täynnä helliä tunteita, ett'ei hän joudu ajattelemaan koristeita ja turhuuksia. Neiti Ellery'n sydän on luonnollisesti niin täytetty lemmeltä Will Marshalli'a kohtaan, ett'ei hän varmaankaan näitä ajattele, tuskinpa enään muistaakaan, että hän ne on saanut. Mielestäni olisi paljoa sopivampi lahjoittaa nämät kalleudet niille naisille, joilla ei ole sulhasta".

Nämät sanat, jotka minä lausuin todellisella vakuutuksella, saattoi jokaisen naisen huulille veitikkamaisen hymyn; iloisemmat heistä helähtivät makeaan nauruun. "Mutta herra Henderson", sanoi neiti Thea, "te olette liian ankara".

"Ankarako? minä en ymmärrä mitä tarkoitatte, neiti Thea", sanoin minä; "ettehän tahtone väittää ett'ei neiti Ellery lemmi sitä miestä, johon hän nyt on liittynyt?"

"Niin, herra Henderson", vastasi Thea nauraen, "sekä te että me kaikki tiedämme varsin hyvin, ett'ei tämä avio ole sellaisia, joita me nimitämme *lemmen-liitoiksi* sanan täydellisessä merkityksessä; ja minä puolestani kyllä tiedän, että hänellä ensin *oli varsin vaikea* tehdä tuo päätös, mutta hänen sukulaisensa kehoittivat häntä siihen ja Will'in sukulaiset taas pitivät tarpeellisena, että Will pian rupeaisi omiin toimiin – ja seuraus oli, että neiti Ellery myöntyi Will'in naimistarjoukseen". Naiset

tekivät muistutuksiaan tästä avioliitosta. "Onhan Will Marshall varsin hyvänluontoinen mies", sanoi neiti Smith.

"Ja arvaattehan miten matkustus Europaan on viehättävä!" huudahti neiti Brown.

"Kerranhan meidän *täytyy* mennä naimisiin", sanoi vanha neiti Jones, "ja emmehän saa vaatia kaikkia mitä haluamme. Luulenpa varmaan, että Marshall on *kohtelias* vaimollensa ja antaa hänen aina *saada mitä hän vaan tahtoo*".

"Minä puolestani", sanoi pieni neiti Green, "myönnän ett'en moiti jos nainen tekee samoin kuin neiti Ellery, kun rikas avioliitto hänelle on tarjolla. Minä olen aina ollut köyhä, rasitettu ja vaivattu; en ole koskaan päässyt matkaamaan mihinkään, en ole saanut nähdä mitään enkä ole saanut pukeutua niinkuin itse olisin halannut; hullupa olisin jos en myöntyisi sellaiseen aviotarjoukseen kuin neiti Ellery'n oli".

"Eiköhän neiti Ellery", muistutti neiti Black, "olisi voinut odottaa siksi, että olisi saanut nerokkaamman ja sivistyneemmän miehen, jota hän olisi saattanut sekä lempiä että kunnioittaa ja joka samalla olisi ollut rikaskin. Neiti Ellery oli niin erinomaisen kaunis ja soma käytökseltänsä, että hän varmaankin olisi piakkoin saanut sellaisen".

"Niinpä kyllä sekin on", sanoi neiti Thea, "mutta hän oli jo kolmenkolmatta vanha, eikä vielä kenkään tuollaisilla ominaisuuksilla ollut ilmaantunut. Parempi pyy pivossa kuin kymmenen metsässä, sanotaan. Kaikessa tapauksessa luulen minä, että hän rakastaa Will Marshall'ia kyllin".

"Mitä te, sulo neitonen, ymmärrätte *kyllin* rakastamisella?" kysyin minä kummastellen sitä filosofillista kylmyyttä, jolla hän tämän lausui.

"Sillä ymmärrän, että aviopuolisot rakastavat toisiansa niin paljon, ett'eivät riitele keskenänsä ja antavat kummankin seurata omaa tahtoansa", vastasi neiti Thea.

Tuosta seurasta palasin varsin ihmisiä-vihaavalla mielipiteellä ja vetäyin tykkänään kaikesta seura-elämästä X:ssä. Minä ostin mustan merimiehen päähineen, jonka minä rosvojen tapaan painoin silmilleni, kun kadulla tapasin jonkun tuttavan, lemmittävän tyttö-kullan. Äidilleni kirjoitin minä synkkämielisiä kirjeitä, ihmiselämän suuresta turhamaisuudesta ja tyhjyydestä, lu'in Platonin ja Aiskylon kirjoituksia ja olin mielestäni vanha, kuolleista herännyt filosofi. Kaikki lukemiseni ja muut toimeni tapahtuivat varsin synkkämielisesti, ja silmäilin muita nuorukaisia ja vasta tulleita ylioppilaita, niinkuin se tekee, joka jo on käynyt elämän kiirastulen läpi ja on huomannut, että kaikki on paljasta turhuutta.

Olkoonpa vaan totta, että nöyryytyksen laaksossa kasvaa monta ihanaa kukkaa, joita emme muualla tapaa; totta on kuitenkin sekin, että nuorukainen aina kulkee äreänä ja kiukkuisena tämän laakson alku-osan läpi.

Jos olisin ollut ymmärtäväinen, olisin polvillani kiittänyt Jumalaa, että olin hairahtunut. Kaikeksi onneksi huomasin erehdykseni ennenkuin se oli liian myöhäistä, ennenkuin olisin tuomittu läpi koko elämäni turhaan koettamaan saada marmori kuvaa lempeäksi ystäväksi. Tosin kyllä on moni nuori mies saanut ensi-idealinsa, mutta hän on usein sen kautta menettänyt koko elämänsä onnen.

Minä olen elänyt voidakseni tyynenä ja levollisena kuulla puhuttavan rouva Marshall'in iltahuveista ja huvimatkoista, joissa hän, entinen neiti Ellery, valtikallansa hallitsee Newyorkin ylimys-maailmaa ja nähdäkseni hänet yhä vielä, kirkkaan kuvastimen kaltaisena, miellyttävällä suloudella heijastavan jokaisen tunteet, mietteet ja aatteet, samassa unohtaen henkilön, kuin tämä on poistunut hänen luotansa ja olen huomannut että rouva Marshall'in oikea paikka on ruunattuna ruhtinattarena hallita turhamaisuuden markkinoilla.

Nyt suvaitsen paremmin ja nuhtelen vähemmin niitä naisia, jotka samoin kuin neiti Ellery käyttävät kauneuttansa rahan asemesta, hankkiaksensa itsellensä rikkautta ja arvoa. Mitä ne muuta saattavat tehdä? Eikö kaikki portit, joiden kautta nainen omin voimin voisi päästä arvoon ja rikkauteen, ole monet vuosisadat olleet heiltä suljettuna? Ainoastaan naimisiin meneminen avaa heillekin tämän tien. Sama työ ja toimeliaisuus, jota mies käyttää elämän kultaisen avaimen saavuttamiseen, sama työ ja toimi pidetään naisen arvolle varsin sopimattomana; ja se nainen

korkeimmista säädyistä, joka koettaa omin voimin, vapaalla ja itsenäisellä työllä, ko'ota tavaraa, on maailman mielestä väärin käsittänyt naisellisen tehtävänsä. Tuhansien äänet kohoavat häntä vastaan ja maailma osoittaa hänelle pilkallisesti sormea, pitäen häntä varsin eriskummallisena ilmiönä. Sitävastoin ei pidetä laisinkaan epä-naisellisena, jos nainen, jolle luonto on runsaasti kauneutta lahjoittanut, käyttää tätä kauneuttansa, rahaa ja rikkauksia saadaksensa. Luonnollista siis on, että sellaisia avioliittoja, kuin tämä neiti Ellery'n ja Will Marshall'in välillä solmittu oli, pidetään aivan sopivina, niinkauan kuin tämän käsitystavan puolustajia löytyy.

KAHDEKSAS LUKU

Epätoivo.

Ylioppilas aikani päättyi vanhempieni ja ystäväni mieltä myöten. Ahkerasti olin lukenut; olin saanut monta kaunista todistusta ja kauniit arvosanat maisteritutkinnossa; sydämellisellä jäähyväispuheella erosin sitten ystäväistäni.

Kotiini palasin synkeänä, vaikka oppineempana, kuin sieltä lähtiessäni olin; syynä siihen oli, että epätoivo ja alakuloisuus olivat kahtena viimeisenä vuonna juurtuneet rintaani.

Yleensä luullaan, ja totta se onkin, että nuoret miehet varsin paljon luottavat omaan itseensä; kuitenkin tapahtuu väliin, että he saavat kulkea epätoivon sekaisessa vedessä, jossa he usein ovat vajoamaisillaan tuohon lietoiseen mutaan. Viimeisenä vuonna yliopistossa asettui usein kysymys: "mihin sinä kelpaat?" eteeni. Yliopistoon tullessani kumoitti kaikki loistavana hämäräisessä etäisyydessä ja luulin voivani saada toimeen mitä tahansa. Mielestäni ei ollut mitään, jonka kuolevainen voi saavuttaa, minulle saavuttamattomina; rikkaus, kunnia, maine – kaikki jonka ihminen omin voimin voipi itsellensä hankkia – miksi en minäkin niitä voisi saavuttaa? Mutta kun aloin verrata voimiani tosi-työhön, kun huomasin ristiriitaisuuden muiden ja omien aatteideni välillä, ja kun jouduin ylioppilas-elämän vaiheisiin, niin kävin mielestäni aina yhä vähäpätöisemmäksi ja aina useammin luulin, yksin istuessani, kiusaaja-henkeni ilveillen minulta kysyvän: "mihin sinä kelpaat? miksi olet niin paljon työskennellyt ja miksi niin paljon rahaa menettänyt? sinusta ei ikäpäivänä tule mitään, surua vaan saatat äidillesi, joka sinusta on toivonut vanhojen päiviensä tukea, ja häpeätä saatat sinä Jaakko-enollesikin". Löytyykö mitään tähän epätoivon pohjattomuuteen verrattavaa tuskaa? Koko miehen olemus on silloin pelkkää epätoivoa, ja hän ajattelee: "eihän ruumiini eikä sieluni laisinkaan täytä tarkoitustansa, – varmaankin olisi ollut paljoka parempi, ett'en olisi syntynytäkään, kuin elää mitään toimeen saamatta". Silloin rupeaa hän aprikoitsemaan: "mikä on tämän elämän tarkoituksena, ja mitä *minulla* on täällä toimitettavana?" Varsin syvä aate on siinä, että ihmiskunnan jalo edusmies alkoi elämänsä suuret toimet neljäkymmenen vuorokauden yksin ololla erämaassa, paastoten, janoten ja kiusattuna perkeleeltä; sillä sittenkuin kasvatus on eleille kutsunut ja tunnetuiksi saattanut kaikki hyveet, kaiken voiman, joka mieheissä löytyy, ja hänen on päättämisen miten hänen näitä tulee käyttää, joutuu hän usein, tällä itsensä määräyksen rajalla, himmeille poluille, joilla häntä kohtaa monta kiusausta. Rikkautta, kunniaa ja mainetta – kaikkia hän kyllä voi saada, jos hän ei voi vastustaa kiusaajan houkutuksia, jotka hänellä, samoin kuin suurella mestarillakin, on tarjona. Heijastaahan pieni lampikin, samoin kuin aava meri taivaan siintävyyden!

Viime vuoden kuluessa raivosivat kaikki nämät aatteet sisimmässäni. Ken tahtois olla vähäpätöinen tässä maailmassa? Ei suinkaan nuorukainen tällä ijällä, sillä tuo viisaus: "ole vähäpätöinen, niin voit kaikki saavuttaa" on hänellä vielä liian syvä.

Tullessani yliopistoon olin minä vähän vaativainen, iloinen ja onnenheni tyytyväinen; minä olin kyllin rikas saadakseni mitä tarvitsin, ja viattomassa yksinkertaisuudessa oli elämäni polku edessäni.

Läheinen tuttavuuteni neiti Ellery'n kanssa, hänen naimisensa ynnä kaikki sitä seuraava loisto antoi minulle tilaisuuden heittää silmäys rikkauten maailmaan – maailmaan, joka suuresti voipi levottomuuttaa nuorta ylioppilasta, vaikkapa hän kuinkakin teeskentelee sitä halveksivansa ja vaikkapa hän kirjoittaisi kuinkakin ankaroita moraali-saarnoja sitä vastaan. Löytyy seuroja, joissa tunnemme itsemme varsin nöyryytetyiksi, jos meillä on likaiset sormikkaat tahki vaatteet, joista nukka on kulunut pois, samoin kuin Aatami ja Eva paratiisissa häpesivät alastomuuttansa.

Siinä yliopistossa, jossa minä olin, löytyi, samoin kuin monessa muussakin Uuden Englannin opistossa, joukko nuorukaisia samanlaisessa varallisuuden tilassa kuin minäkin; he olivat köyhien mutta kunniallisen perheiden lapsia, jotka uutteralla ahkeruudella hankkivat tietoa ja taitoa itsellensä. Meidän joukossamme pidettiin järjellinen säästäväisyys suurella arvossa.

Kuitenkin on tuolla mukavuudella, jonka rikkaus tuopi mukanansa, vallan suuri lumousvoima. Yliopistossa olin suuresti suosittu; toverien kesken ilmauin puhujana ja kirjailijana, josta sain suuressa määrässä tuota todellista kiitosta, jota ylioppilaat toisillensa antavat. Rikkaimmat toverini, jotka elivät loistossa ja ylellisyydessä, mutta jotka kuitenkin olivat ahkeroita ylioppilaita ja kunnon miehiä, kutsuivat minut seuroihinsa ja kestittivät minua varsin hyvin.

Lupa-ajoilla olin usein kutsuttu heidän kotihinsakin, jossa olin tilaisuudessa nähdä sitä hienoutta ja mukavuutta, jota rikkaus tuottaa niille, jotka sitä oikein hyväksensä käyttävät. Heille on raha välikappaleena sivistyksen enentämiseksi; he ovat tilaisuudessa auttamaan muita ja itsellensä valitsemaan sellaisia olopaikkoja, jotka voivat tyydyttää sekä ruumiin että sielun vaatimuksia, ilman että heidän täytyy laskea ja tuumailla mitä se maksaa. Luonnollistahan on että minäkin mietin: rikkauteen on pyrkiminen!

Tosin kyllä rikkaat ystäväni varsin mielellänsäkin viettävät lupa-aikaansa minun pienessä kodissani vuorien välissä, sillä yleensä ei ihmiset ymmärrä oikein arvostella etujansa, vaan haluavat aina vaan uutta. Sitäpä vasten heitä miellyttikin hiljainen rauhallisuus kodissani, täydellinen vapaus kaikesta pakosta, viljelemättömät vuoriseudut ja maaviljelyksen terveelliset toiminnot. Heitä miellytti heinäsuovat, niiden pehmeä heinä ja nuo oivalliset piilopaikat, joita ne tarjosivat; heitä huvitti hedelmän poimiminen ja leikkuu-ajan hupaisat ilveet; he ylistelivät onneani asua niin miellyttävässä seudussa. Minä ajattelin itsekseni: kyllä teidän kelpaa puhella noin, kun tiedätte että teillä on tuhansittain dollaria taskussa ja taidatte matkustaa ympäri koko maailman, jos vaan haluatte.

Kun lähdin yliopistoon, poistuin kodin voimallisesta vaikutuksesta. Jo pienenä huomasin, että vanhempani elivät Jumalanpalvelukselle pyhitettyä elämää. Minä olin erittäin tunnokas ja viehkeä luonteeltani; senpätähden heijastikin lapsellinen sieluni kaikki vanhempaini tunteet; aivan varmana pidettiin siis, että minä kerran jatkaisin isäni työtä ja virkaa.

Neljä vuotta oli nyt kulunut ja minä palasin äitini luo heikkona, epäilevänä ja melkeen kamoksuen sitä tointa, jota ennen ihastuksella olin ajatellut, – synkeänä ja horjuvana valitessani elämäni suuntaa.

Papin virkaan rupeaminen on antaaminen köyhyyteen, vaivaan ja itsensäkieltämiseen. Tämä virka vaatii, jos emme toimita sitä ainoastaan pakosta, vaan tuolla innolla, joka kaikki esteet voittaa, lujan ja järkähtämättömän uskon ja voiman kohoutua tästä aineellisesta ja maallisesta olostä hengelliseen, ijankaikkiseen. Mutta ruveta papiksi ainoastaan velvollisuutta täyttääksensä, kärsiä köyhyyttä, tuntematta niitä ihania rikkauksia, jotka Kristus siihen virkaan liittää – ken ei vetäytyisi noin vaivaloisesta ja kylmästä elämästä! Jos taas muuttaisin saarna-tuolin asemaksi, josta koettaisin hankkia itselleni kunniata ja mainetta kaunopuheliaisuudella ja runollisessa muodossa esittelemällä uskonnollisia mielteitäni, niin luulen, että väärinkäyttäisin kokonansa papillista virkaa; – suurella pelvolla näin siis sen päivän lähestyvän, jolloin minun oli lähteminen yliopistosta ja lopullinen päätös tehtävänä.

Synkeä oli mieleni ja surullinen sydämeni, kun valmistauin lähtemään yliopistosta ja jättämään hyvästi noille iloisille, uskollisille tovereilleni, joiden seurassa neljä parasta ikävuottani oli kulunut; – nämät vuodet käyvät yhä kirkkaimmiksi ja unhottamattomimmiksi, kuta etemmäksi minä niistä poistun.

Varsin ikävä tehtävä oli tavarani ylös alasin myllistäminen ja sen huoneen tyhjentäminen, joka niin monena vuonna oli ollut kotini; ikävä oli myydä huonekalustoni, järjestää kirjani matka-pussiin ja jättää hyvästi kaikille noille vanhoille, omituisille kuville, joihin tässä pienessä kaupungissa olin mieltynyt. "Alma Mater"ista luopuminen on sama kuin ero kodosta, toisen kerran – mutta nyt avaraan maailmaan lähteäksemme. Elämän taisteluun joutumista ei voi enään välttää, teltit ovat jo koossa, majavalkeat sammuneet – matkalle siis.

YHDEKSÄS LUKU

Silmäys elämään.

Kotiintulostani iloitsi kukin seudulla asuva. Tämä pieni seurakunta piti, näet, minut yhteisenä omaisuutenansa; senpätähden nyt, kun olin laakeriseppeleen voittanut, arvostelivat ja punnitsivat pitäjäläiseni minun tietoni joka haaralta. Highland oli yksi näistä miellyttävistä yankee-uudisasunnoista, joissa joka ainoa koti on todisteena kansan varallisuudesta, siistiydestä ja aineellisesta vaurastumisesta. Ei löytynyt ainoatakaan taloa, joka ei olisi ollut kasvamassa ja vaurastumassa. Yhdessä huomattiin uusi akkuna, toisessa uusi kuisti, kolmas oli saanut uuden aidan pihansa ympäri. Toiset talot olivat uudestansa maalatut, toiset taas parannetut. Kunkin talon luona seisoi soma halko-pino ja kullakin oli kaunis puutarha, täynnä hedelmä-puita ja kirjavia kukka-lavoja, joissa ahkerat kädet viljelivät monta harvinaista kukkaa. Highland oli seutu, jossa mielihalulla oleskeli ainoastaan luonnon ihanuudenkin tähden. Täällä kohouupi maa kukkuloiksi, muuttumatta vielä jylhäksi vuoriseuduksi, jossa korkeat vuoren huiput estävät näkemästä auringon laskua ja jossa ei löydy vihannoita nurmikoita kuin siellä täällä. Highland'in kukkulat ja laksot vaihtelevat kuin merellä aallot. Kesällä kimaltelevat ne kaikissa eri väreissä; syksyllä taas ne hohtavat ja välkkyvät kuin satumaailman taivaankaaret; talvellakin, kun lehti on puusta pudonnut ja ainoastaan niiden, harjaksen kaltainen sinertävä haamu on jäljellä, silloinkin lepää sen yli ruusunhohtava huurre, pehmeän hunnun kaltaisena; kauniimpata maisemaa ei voi toivoakaan.

Kotiin tullessani riensi äitini, ilosta säteilevin silmin, minua vastaan, lausuen sydämellisimmät tervetulleet. Nyt minä olin päivän sankari ja kaikki oli valmistettu hyvin vastaanottamiseksi. Veljeni, joka taloa hoiti, oli jättänyt lukutuumansa ja antautui nyt tykkänään maanviljelykselle, mutta piti minut kuitenkin onnellisimpana kuolevaisten joukossa, syystä että olin saanut lukea ja hankkia tietoja itselleni. Hänen vaimonsa ja kasvava lapsiparvi hoitivat hellästi äitiäni, kaikessa kysyen häneltä neuvoa. Koko kyläkunta piti varsin paljon äidistäni: he onnittelivat sen tähden häntä, kun minä palasin kotiin lukuni kiitettävästi lopetettuani.

"Toivon että piankin näemme teidät isänne saarnas-tuolissa", sanoi vaivashoidon esimies herra Manning, joka jo heti samana iltana, kun minä tulin kotiini, tuli minua tervehtimään. "Ehkä olisi parasta että alkaisitte jollakin iltarukouksella ja sillä ensin herättäisitte meidät hengellisestä torkkumisestamme".

"Luulenpa, herra Manning, että mieluummin vielä pysyn niiden joukossa, jotka ovat vaiti ja kuuntelevat vaan".

"Hyvä, hyvä; tuollainen ujous on todella harvoin tavattava vasta yliopistosta palanneissa nuorissa miehissä! Tavallisesti ovat he niin pöyhkeitä ja ylpeitä kuin kukon pojat, ja laulavat yhtä ankarasti kuin nämät, vaikkapa halkaisisivatkin rintansa", sanoi herra Manning. "Olla vaiti ja kuunnella vaan, tuo sopii hyvin nuorelle miehelle!"

Itsekseni ajattelin: ei herra Manning varmaankaan aavista, että se on uskon puute, joka vaikuttaa tämän ylistetyn ujouteni.

Isäni kuoltua oli äitini muuttanut Jaakko-enon luo asumaan. Hänen terveytensä oli jo heikontunut, jonka tähden hän mieluummin nautti äidin-äidin iloa vähän loitommalta. Jaakko-enolla ei ollut lapsia. Ei voitane toivoa hellempää, miellyttävämpää ja perheellisempää naiskyyhkyistä, kuin hänen vaimonsa, Polly-täti, oli. Minä muistan hänet vielä, puettuna johonkin pehmeään, helmipäärmeiseen silkki hameeseen, kolmi-kolkkainen kaulahuivi sidottuna ristiin hartioillensa. Minä muistan hänen keveän käyntinsä, lempeän äänensä ja säteilevät, ruskeat silmänsä, jotka nuolen nopeudella tunkeilivat jokaiseen soppiin talossa, ja jos joku uskalsi lähettää Polly-tädille väärän rätingin, niin pian huomasi, ett'ei loiste hänen silmissänsä ollut ainoastaan kaunistukseksi. Kaikki

toimitti hän keveästi ja valittamatta. Hän luki mielellänsä ja aina oli hänellä loma-hetki tämän halunsa tyydyttämiseksi.

Äitini ja Polly-täti viettivät nyt yhdessä, levossa ja rauhassa, elämän pitkää iltapuhdetta. He lukivat ahkeraan, ei ainoastaan jokapäiväisen kirjallisuuden tuotteita vaan myöskin suurien filosofien teoksia, joista he mielellään puhelivat keskenänsä. Setäni kirjasto oli suuri ja hyvin varustettu; koko hänen talonsa oli kuin suuri kirjakauppa, sillä kaikki seinät ja nurkat olivat täytetyt kirjahyllyillä ja aina, kun joku uusi arvollisempi kirja ilmaantui painosta, tilasi hän sen oitis.

Suurella tarkkuudella oli äitini, Polly-tädin kanssa, lukenut sekä Buckle'n että Herbert Spencer'in kirjoituksia, mutta ei heidän vahva uskonnollinen vakuutuksensa siitä vähääkään heikontunut. Äitini eleli tuossa taivaallisessa aate-maailmassa, jossa kaikki on ainoastaan valoa ja kirkkautta, tuossa maailmassa, joka on jäykän järjen käsite-piirin ulkopuolella. Mutta tätä rauhaa ei voi antaa kädestä käteen, sillä jos hän sen olisi voinut tehdä, olisi hän varmaankin temmannut rauhan rinnastansa ja tyyneyden sielustansa, lahjoittaaksensa ne minulle.

Mutta vaikkapa toinen ei voikaan toiselle tätä rauhaa lahjoittaa, niin vaikuttaa kuitenkin heidän esimerkki, joilla tämä rauha on, paljon hyvää meihin, joilta tämä puuttuu. Nähdessäni, että äitini, vaikka hän oikein punnitsemalla oli lukenut ja todella ymmärtänytkin samoja kirjoja, jotka minussa olivat herättäneet suurta epäilystä ja levottomuutta, kuitenkin taisi pelotta hymyillä, tunsin minä, niin sanoakseni, virkistysten siveellisissä hermoissani.

Levollisena ja suurella hellyydellä kuunteli hän epäilyksiäni, ja lohdutteli minua sillä, että vielä onnellisesti pääsen tuosta päлкеhestä.

Ennen en ollut ilmoittanut äidilleni, että olin luopunut aikeesta ruveta papiksi; nyt minä sen tein.

"Minä en tahtoisi, että rupeaisit papin virkaan, joll'ei sinulla ole todellista halua siihen, yhtä vähän kuin minä toivon, että menisit naimisiin muusta syystä, kuin rakkaudesta. Ehkäpä vielä tulee aika, jolloin tunnet kutsumuksen ruveta sanan julistajaksi. Puhu kuitenkin Jaakko-enon kanssa tuumistasi; hän on nyt isäsi sijaisena".

Niin hän todella olikin; sillä enoni, jolla itsellensä ei ollut ainoatakaan lasta, oli mieltynyt minuun niin, että hän oli päättänyt tehdä minut kaiken tavaransa ja rikkaan idea- ja aate-varastonsa perilliseksi, jonka hän paljolla lukemisella ja ajattelemisella oli ko'onnut.

Minä seurasin häntä joka päivä hänen matkoillansa.

Eräällä tällaisella matkalla, jonka teimme seuraavana päivänä, kotiin tuloni jälkeen, sanoi hän:

"Harry, mitä sinä nyt ai'ot tehdä? mihin sinä kelpaat? Ai'otko ruveta papiksi?"

"Eno, minä en uskalla ruveta siihen toimeen, enkä luule sopivanikaan siihen", vastasin minä. "Minä kyllä tiedän, että se oli isä-vainajani hartain toivo, ja ett'en voisi saattaa äidilleni suurempaa iloa – mutta – — —"

Enoni katseli minua veitikkamaisesti ja sanoi:

"Luulenpa, että sinun laitasi nyt on sama, kuin monen muun nuoren miehen, joiden kasvatusta on järkähtänyt heidän uskontonsa perusteet, niin että se vyöryy ja pyörii edestakaisin kuni tynnyrit laivassa myrskyssä".

"Tämä vertaus ei juuri sovi minuun; löytyy kuitenkin paljon totuuksia, joita olen koettanut totuuksina säilyttää, mutta jotka sittenkin ovat hajonneet: minä olen liian epäilevä ruvetakseni sielun paimeneksi".

"Ken ei epäile? En tiedä mitään taivaassa tahi maan päällä, josta ei voisi epäillä tahi joista ei voisi tehdä kysymyksiä, joita olisi mahdollista vastata".

"Niinkuin tiedätte, eno, sanoo Tennyson: todellisessa epäilyksessä on enemmän uskoa, kuin meidän uskonkappaleissamme".

"Hm! niinpä niin. Epäily on tosin tarpeellinen tauti nuoruudessa; mutta jos sitä kestää kauemmin, jos se käypi pitkälliseksi, turmelee se vahvimman ja tekee hänet siveellisesti kuihtuvaksi ja kipeäksi. Sillä, joka tahtoo jotakin suurta maailmassa saada toimeen, täytyy olla

järkähtämätöin tositus. Emme saata kulkea maailman läpi, niinkuin kana, joka kaakattaa ja epäillen nostaa jalkansa, tietämättä mihin hän seuraavan askeleensa polkaisee".

"Mutta", sanoin minä, "onnettominta on, että minun täytyy läpikäydä tämä tauti, joksi te sitä kutsutte, juuri sillä ijällä, jolloin minun on päättäminen: rupeanko muille uskoa saarnaamaan, vai enkö. Itse puolestani en tunne halua tuohon toimeen".

"Olkoonpa niin", sanoi eno, "minun puolestani on sama, jos rupeat papiksi tahi et. Kristillisyyden tarvitsee muitakin työntekijöitä, kuin ne, jotka saarnastuolista vaikuttavat, ja paraimmat opetukset saamme hyvistä esimerkeistä. Tuolla asuu vanha Saara", jatkoi hän, piiskan varrella viitaten alas laaksoon; "vähitellen, pitkällisillä tuskilla, kalvaa tauti hänen elämänsä lankaa, ja vaikka hänen ainoana tukenansa on pieni kivuloinen, keuhkotautinen tyttärensä, on hän kuitenkin aina nöyrä, kiitollinen ja onnellensa tyytyväinen. Tämän vaimon elämä on paras saarna koko kyläkunnalle. Samoin oli isäsikin elämä; sinulle, poikaseni, saatan kuitenkin sanoa", lausui hän ystävällisellä äänellä ja veitikkamaisesti iskien silmää, "saarnan muodosta en koskaan sopinut isäsi kanssa, sillä hänenkin systeemissään löytyi heikkouksia, jotka monta monituista kertaa kumosin", lisäsi hän ja muistutti lätkähyksellä hevosta, että piiskakin löytyi mukana.

Suurimpana onnena pidin minä, ett'ei isäni ollut elossa, näitä enon sanoja kuulemassa, sillä varmaankin olisi silloin syttynyt kaksintaistelo, jossa kaikki entiset todisteet olisivat uudestaan käytetyt puolustus-aseina.

"Niin", jatkoi Jaakko-eno, "isäsi suuri vaikutusvoima ei ole etsittävä hänen uskonopissansa vaan hänen lämpöisessä, lempivässä sydämessänsä, kristalli-kirkkaassa puhtaudessa, rehellisyydessänsä ja vilpittömässä yksivakaisuudessa – kas! niistä lähti se voima, joka hänen opetuksellansa oli. Hän oli sekä hurskas että voimakas ja hän kylvi koko seurakuntaamme hyvän siemenen, joka kantaa rikkaat hedelmät; täällä löytyy sadoittain miehiä ja naisia, joista on tullut kunnan ihmisiä, juuri sen kautta että he huomasivat, että isäsi eli, niinkuin hän opetti muita elämään. Missä elävä saarna joutuu ihmisten pariin, siellä sen totuudet aina vastustamatta huomataan. Sinä saatat kumota järjen päätelmiä, saatat väittää opetuksia vääriksi, mutta rehellisen kristityn elämää et voi kumota – se on elävä todiste. No, Harry, tahdotko elää tuollaista elämää?"

"Jumalan avulla ko'en sitä tehdä, rakas enoni".

"Näetsen", jatkoi hän, "nykyajan uskon-opin luulen voivani verrata vastatuuleen kääntyvään laivaan, jonka purjeisin tuuli ei enään toiselta puolen pääse puhaltamaan, mutta joka ei kuitenkaan ole kääntynyt kyllin, että tuuli toiseltakaan puolelta pääsisi purjeisin. Yhteiskunnan laajeneminen, uusien luonnonlakien selvittäminen ja nykyajan tieteet, suunnittelevat ja muodostelevalle vastustamattomasti ihmisten laatimat uskonnolliset systeemit ja uskontunnustukset. Jotkut niistä putoavat pois, niinkuin kukka hedelmän muodostuessa; mutta Kristuksen oppi on aina sama, hänen sanansa eivät menehdy. Kuitenkin, poikaseni, sanon minä: paras lääke uskonnollisille mietteille on, kaikin voimin työskennellä sen edistämiseksi, jota ei epäile, ja sen sinä saatat tehdä, mikä kutsumuksesi lieneekin".

"Olen aikonut ruveta kirjallisuutta harjoittamaan. Kynäni on aina ollut liukas, mutta puhujaksi en minä kelpaa. Nykyaikaan on kirjallisuuden ala varsin laaja ja minulla on siinä jo ollut vähän menestystäkin. Ne harvat kyhäelmäni, jotka ovat yleisön luettaviksi joutuneet, on yleisö suosiollisesti ottanut vastaan ja mieltäni myöten arvostellut; nyt on minulla kahdelta sanomalehden toimittajalta hyvin edulliset tarjoukset lähteä Euroopan heidän kirjeen-vaihtajaksensa; sillä matkalla olisin tilaisuudessa saada harjoitella taipumustani. Ehkä minä, aikaa voittain, pääsisin sanomalehden varsinaiseksi toimittajaksi ja vihdoinkin saisin oman sanomalehdenkin. Sellainen on ura, jota olen aikonut seurata, ja kuitenkin olla loukkaamatta sekä uskontoani että itseäni; tahdon kumminkin rehellisesti koettaa. Sanomakirjallisuudella on meidän aikoinamme varsin suuri vaikutus-ala".

"Todellakin suuri, Harry", sanoi enoni, "sanomakirjallisuus on valta, joka näyttää käyvän kauheaksi, valta, joka on paljon suurempi kuin saarnastuolin. Sanomakirjallisuus vaikuttaa meissä sanomattoman paljon sekä hyvää että pahaa. Se pääsee luoksemme koska tahansa ja kuuluu sinnekin, jonne saarnaajan ääni ei koskaan voi tunkeutua. Sanomalehden toimittajan ei tarvitse ottaa mitään

tutkintoa, ei tehdä mitään valaa, eikä millään tavalla näyttää, että hän kelpaa yleisön palvelukseen, ja kuitenkin saapi hän koska ja missä tahansa ääni-putkensa kautta sanoa mitä hän vaan haluaa, ilman että hän itse siitä on edesvastauksessa, ei hänen nimensäkään edes tarvitse näkyä, sillä voipihan hän kääriytyä tuntemattomuuden huntuun. Dante jakaa sielut tulevaisessa maailmassa kolmeen luokkaan – ne jotka kuuluvat Jumalalle, ne jotka kuuluvat pahalaiselle ja ne, jotka eivät kuulu muille kuin itsillensä. Me olemme, niin minusta kumminkin näyttää, saaneet sanomakirjallisuuteen suuren joukon näitä viime mainittuja, liukkaita kirjallisia onnen etsijöitä, jotka eivät pidä väliä, jos vaikuttavat hyvää tahi pahaa kirjoituksillansa, jos puolustavat sitä tahi tätä mielipidettä ja jotka myyvät sukkeluutensa, älynsä ja kaunopuheliaisuutensa enimmänsä maksavalle. Ja sen minä sanon sinulle, Harry, että minä ennen näen sinut köyhänä nukkavieruna, kovassa työssä puhkuvana maapappina, mieluummin kuin hienoimpana miehenä, joka myypi tosituksensa turhamaisuuden markkinoilla".

"Mutta, rakas enoni", sanoin minä, "ettehän kieltäne, että löytyy kirjailijoita, jotka uskollisesti taistelevat tositteensa puolesta ja joko voittavat tahi kaatuvat sen peri-aatteen kanssa jota ovat puolustaneet".

"Se on kyllä totta", sanoi eno, "mutta luuletko voivasi taistella heidän riveissä horjahtamatta. Sinulla on suuri taipumus satirilliseen kirjoitustapaan; sinulla on myös sujuva kynä ja paljon humoria, leikillisyyttä. Eikö sinun tekisi mieli esiintuoda ja tehdä naurettavaksi hyvänkin asian heikot puolet, jos tietäisit että voisit johdattaa maailmaa mielesi mukaan. Viitsitkö saattaa *totuuden* oikealle tielle, huomattessasi, että se on harhatielle joutumaisillaan ja so'aistuna, vaikka voisitkin saada muut sille nauramaan? Jos yleisö huutaa hurmaavia juomia, etkö sinä heille niitä anna? Etkö sinä kirjoita huonoja, kiihoittavia romaneja, jos saat niistä hyvän maksun? Sanalla sanoen, etkö sinä ai'o lisätä huonoa kirjallisuutta, jos vaan voit rikastua sen kautta?" "En, Jumalan avulla, sitä en ai'o tehdä". "Sitten sinun onkin alkaminen elämäsi korkeammalla pyrinöllä, kuin jokapäiväisen leivän hankkimisella ja sinun on valitseminen myrkyllisten lauseiden, joista saat hyvän palkan, ja suoran totuuden välillä, jota ei kenkään tahdo ostaa, ja jos vaalisi lankeaa tuon korkeamman pyrinön eduksi, niin täytyy sinun oppia muuan varsin tärkeä asia, nimittäin: olla tyytyväinen ja elää onnellisena vähällä".

"Siihen on kasvatukseni minua totuttanut. Minä en ole tuhleri; en minä polta tupakkaa enkä ole juomari; minä olen tottunut aina tarkastamaan mitä kukin esine maksaa, teen mielellänikin uuteraa työtä ja ai'on alkaa portaiden alimmaiselta kapulalta. Aina ko'en säilyttää omantuntoni puhtaana ja autan aina mielelläni oikeata asiata, missä vaan voin".

"Hyvin sanottu, poikaseni, mutta tähän tarvitset kaksi apulaista; Jumalan ja hyvän vaimon. Sä tiedät mistä Jumalan apua saat, mutta hyvän vaimon pitää sinun *hakeman* itsellesi".

Tunsin hyvin että enoni kosketti vielä kirvelevään haavaan; tahallani en ollut häntä ymmärtävinäni, vaan vastasin:

"Häntäkään minun ei tarvitse etsiä – äitini – —".

"Niin, niin todella", keskeytti enoni. "Kiitä Jumalaa että sinulla on sellainen äiti; mutta, Harry, häntä et sinä taida viedä mukasi. Hän on, niin sanoakseni, juurtunut täällä, hän on kasvanut kiini tälle paikalle, jossa kaikki hänen muistonsa ovat, sentähden häntä ei voi muuttaa toiseen maanlajiin. Sitä paitsi, Harry, katsahda hänen elämänsä kelloon; lue sen napsahdukset – viisi seitsemättä, kuusi seitsemättä, seitsemän seitsemättä – aika yhä vaan vierii eteenpäin, ei se koskaan seiso hiljaa! Hänen hapsinsa ovat jo valkoiset, vähitellen haihtuu hän pois, muuttaa toiseen maailmaan – — suokoon Jumala että minä pääsisin sinne edeltäpäin, Harry!" lisäsi hän liikutettuna.

"Ja minä myös", lisäsin innostuneena, "hänet en voisi elää!"

"Sinun pitää hankkia itsellesi vaimo, joka on hänen kaltaisensa, sillä 'miehen ei ole hyvä yksin olla'. Me miehet tarvitsemme kaikki äidillistä hoitoa, ja sitä on meidän hakeminen vaimoilta. Äidin aistin löytyy kunkin naisen sydämessä, ja pikemmin tahi myöhemmin muuttuu *oikea* vaimomme omaksi äidiksemme, joka johtaa, holhoaa ja kasvattaa meitä hellätuntoisimmalla tavalla. En ymmärrä

kuinka tulisin toimeen ilman Pollyani, joka nuhtelee minua, kun menen ulos kaulahuivitta, joka muistuttaa minua aikanansa ottamaan villapaitani päälleni, joka alituisesti kehoittaa minua pitämään huolta yskästäni, joka kääntää nurin taivaan ja maan, jos menen ulos pohjoistuulella; – tämä koskee ainoastaan ruumiisen. Mitä taas henkiseen elämään tulee, niin luulen, että se tykkäänään *sammuisi, jos ei nainen ylläpitäisi tuota pyhää tulta*. Muuan aasimainen kirjailija on joskus lausunut, että kukin nainen tarvitsee herran ja että nainen, miestä paitsi, on yhtä puoletoin, kuin herratoin koira. Paljoa todempi on, että kukin mies tarvitsee äidin, sillä mies on paljon enemmän hyljätty, ilman naisellista huolenpitoa, kuin koira ilman herraa. Katsahda kotiin, jonka yksinäinen nainen saattaa itsellensä valmistaa – kuinka soma, kuinka miellyttävä, kuinka valoisa ja vilkas eikö se ole? Ja katsopas sitten vanhan pojan tuumia. Mutta seikka on se, että nainen jo kehdestä saakka on varustettu taidolla tehdä elämän suloiseksi; senpätähden voipikin hän paljon paremmin hoitaa itseänsä, kuin me miehet".

"Tämä kaikki on kyllä hyvin", sanoin minä; "mutta luultavasti jään minä naimattomaksi. Jos joskus tapaan naisen, joka on äitini kaltainen, niin – silloin en tiedä kuinka kävisi. Mutta ajat eivät enään ole samat kuin ennen; nykyajan naiset haluavat ainoastaan komeutta, arvoa ja rikkautta. Nyky aikaan ei löydy enään sellaisia naisia, kuin enon nuoruuden aikana löytyi".

"Älä puhukaan sellaisia, Harry. *Nuoren miehen pitää, niin pian kuin mahdollista, hankkia itsellensä vaimon ja oman kodin*. Katolinen kirkko on mielestäni varsin lähellä totuutta, tehdessään avion sakramentiksi. Niin, avio onkin elämän suuri sakramentti, ja minä puolestani luulen, että se valtio olisi kaikkein onnellisin, jossa kaikki nuoret miehet ja naiset olisivat oman mielensä mukaan aviossa ja, Jumalan säädännön mukaan, rakastaisivat toisiansa myötä ja vastoin käymisessä. Usko minua, Harry, ei sinusta ikinä tule täydellistä miestä, ell'et hanki vaimoa itsellesi".

"Setä kulta, siihen kyllä vielä on aikaa", sanoin minä. "Jos vaimo minulle on suotu, niin kyllä sen löydän, päästyäni omaan leipääni".

"Elä, Harryseni, odota kunnes rikastut. Hanki itsellesi uskollinen ja reipas tyttönen, joka sinut ottaisi, vaikka oletkin köyhä; niin sinunkin vanhempasi tekivät, ja ken oli onnellisempi ja iloisempi kuin he! Niinpä teki Polly-tätisi ja minäkin, ja emmepä ole koskaan sitä katuneet, sillä vaikkapa kaikkea muuta katuukin, niin ei nuorena naimista tarvitse koskaan katua. Aina löytyi kourallinen jauhoa vakkasessa ja vähän öljyä astiassa; ja jos se polku, jota me olemme kulkeneet, on köyhyyden polku, niin voinpa vakuuttaa, että köyhyys on varsin suloinen".

"Niin!" sanoin katkerasti. "Eno puhuu entisestä kultaudesta. Nykyajan naiset ovat hemmiteltyjä muotinukkeja vaan. Kaikki mitä he toivovat on: mukavuutta, loistoa, komeutta ja ylöllisyyttä ja he eivät pidä laisinkaan väliä kenen kautta he sen saavuttavat; toinen mies on yhtähyvä, kuin toinenkin, kunhan vaan on rikas".

"Hyi, poikani; miten olet raamattusi lukenut? Jo aikaisena Salamonin aikana kirjoitettiin: 'joka saapi siveellisen vaimon, saapi aarteen, kalliimman kuin kaikki rubiinit ja kalliit kivet'. Löydämmekö etsimättä kalliita kiviä ja löytyykö timantteja kylvettyinä kaduilla? Kuule nyt tarkkaan mitä minä sanon: jalot ja rohkeat miehet muodostavat yleviä naisia ja ylevät naiset muodostavat oivallisia miehiä. Ole *mies*, sanan täydellisessä, ihanimmassa merkityksessä ja saatpa varmaankin kerran hyvän ja lemmittävän vaimon, niin, vaimon, jonka hyvä ajatus sinusta pitää voimasi vireillä, vaikka koko maailmakin sinua vastustaisi, ja jonka kiitos kodissasi on paljon parempi kuunnella kuin maailman järjettömät hurraa huudot, jotka tänään kohoavat yhden, huomenna toisen kunniaksi".

Samalla ajoimme pienen kaupungin katua pitkin ja pysähdyimme Jaakko-enon talon eteen, jossa äitini seisoi ovella hymyillen, meitä vastaan ottamassa.

Minä katselin hänen hopeakarvaisia hiuksiansa, jotka kuun vaalean renkaan tavoin ympäröivät hänen päänsä, ja rukoilin sydämessäni, että taivahinen soisi hänelle vielä pitkää ikää, minun ilokseni.

KYMMENES LUKU

Karolina serkkuni.

"Sinun täytyy nyt mennä tervehtimään Karolina serkkuasi", sanoi äitini, kotiintuloni jälkeisenä päivänä; "etpä voi arvata kuinka sieväksi hän on kasvanut".

"Hän on oikea malli kaikille tytöille", sanoi Jaakko-eno; "hän on tyttö, joka saattaa tehdä paljonkin elämän sulostamiseksi".

"Hän on erittäin säästäväinen ja taitava perheenemäntä", sanoi Polly-tätini; "hän on malli perheen emännillekin".

Kun Polly-täti sanoi jostakin työstä, että hän kelpaisi malliksi perheen-emännille, oli tuo lause saman arvoinen kuin tohtori-diplomi miehelle, ehkäpä vähän enemmänkin, sillä Polly-täti punnitsi aina tarkoin sanansa eikä sanonut mitään ainoastaan "tavan vuoksi", itse asiaa ensin arvostelematta.

Vanhat ihmiset, jotka kauan ovat eläneet onnellisessa aviossa, tahtovat mielellänsä, – hyvässä aikomuksessa luonnollisesti – ruveta avion välittäjiksi. Jos he ovat niin ymmärtäväisiä, kuin ne, joiden seurassa minä oleskelin, eivät he anna tämän halun kovin selvään ilmaantua, eivätkä suorastansa kehoita nuorta miestä koettamaan onneansa, sen tahi sen tykönä, hyvin tietäen että tämä keino useimmiten saattaa nuoren miehen tuumat tykkänään raukeamaan. Äitini vähäinen viittaus, Jaakko-enon ylistys-lauseet ja Polly-tädin vakuutukset olivatkin ainoastaan luonnollisia muistutuksia. Karolina serkkuni oli toisen enoni ainoa tytär. Hänen isällänsä, joka oli muuan noista yhteiskunnalle niin hyödyllisistä miehistä, oli suuressa määrässä *miehen* avuja ja ominaisuuksia. Hän oli voimakas, teräväjärkinen ja järkähtämättömästi rehellinen, mutta erittäin ankara. Tämä epätasainen kallio, läpensä kova kuin kivi, oli vaimoksensa saanut hellän naisen, jonka oli onnistunut tunkeutua hänen sydämeensä ja kukoistaa sen monessa aukeamassa ja lomassa. Hän oli lahjoittanut miehellensä koko sarjan poikia ja kukoistavia tyttäriä. Kun hän pari vuotta sitten kuoli, otti Karolina perheen ja isänsä talouden hoidettavaksensa. Karolina muistui aina mieleeni hyvänä koulu-toverina; aina hän oli hyväntahtoinen, vakava ja terävä-järkinen; ja jos koska tarvitsin apua vaikeissa käännoksissä tahi suuretieteellisten problemien ratkaisemisessa oli hänen apunsa aina tarjona. Siihen aikaan ei hän toki ollut mielestäni laisinkaan kaunis; tosin löytyi hänen kasvoissansa joitakuita piirteitä ja vähän haamua mahdolliseen kauneuteen, mutta silloin hän vielä oli laiha ja kalpea ja häneltä puuttui ruumiin kaarevuus ja somuus.

Ylioppilaana ollessani tapasin Karolinan ani harvoin, ja viime kerran kotona ollessani oli hän pois kotoansa. Eipä siis ihme jos suuresti hämmästyin, kun seuraavana pyhänä kirkossa näin Karolinan seisovan lehterillä, muiden laulavien naisien joukossa, kirkkaassa päivän valossa, joka pyhänä valona ympäröi koko hänen olentonsa. Minä hieroin silmiäni, sillä hämmästyin suuresti, kun näin edessäni täydellisen kaunottaren, aivan omituista laatua, joka näytti pysyvän muuttumattomana kauemmin kuin Uuden Englannin naisien kauneus yleensä. Minä näin edessäni pään ja vartalon Venus'en muotoiset, ruumiin soman ja täyteläisen ja poskilla hehkuvan punan, joka ilmoitti terveyttä ja voimaa löytyvän tuossa ruumiissa ja joka antoi suuremman loisteen noille silmille, joita aina olin ihaellut, jo silloinkin kun ei Karolina mielestäni ollut laisinkaan kaunis. Hänen luonnollista kauneuttansa kohoitti vielä tuo syntyperäinen taito, joka muutamilla naisilla on aistintapaisena omituisuutena, pukeutua ulkomuotonsa mukaisesti. Hänen puvussansa ei löytynyt mitään liikanaista koristetta, eikä mitään silmäänpiistävää, niinkuin useilla maaseudun kaunottareilla on; päinvastoin oli hän varsin yksinkertaisesti puettuna, mutta hänen pukunsa soveltui niin täydellisesti hänen ulkomuotoonsa, että se osoitti hänellä löytyvän täydellisen "pukeuma-taidon".

Eno Ebenezer Simmons asui noin kaksi englantilaista penikulmaa kotoani; ja mainittuna iltana, teen juotuamme, sanoin äidilleni, että ai'on mennä enoni luo, Karolinaa tervehtimään. Minä kyllä huomasin, että kotolaiseni mielellänsäkin näkivät minun lähtevän tällaiselle matkalle; ja, rupesinpa

aavistamaan, että heidän ajatuksensa kulkivat samaa suuntaa kuin tavallisesti maalla, kun nuori mies, palatessansa yliopistosta seppelöidyillä otsalla, tapaa nuoren neidon, joka on seudun kaunotar ja naisellisen täydellisyyden malli. Eihän heillä ole muuta tehtävää, miettivät he, kuin rakastua toisiinsa ja päättää yhdessä kiivetä "vaivaloisuuden vastamäkeä" ylös. Otaksun ett'eivät kielikellot syntymäkylässäni voineet keksiä muuta sopivampaa ja mahdollisempaa keinoa päättää meidänkään tulevaisuudestamme.

Mutta – samahan se on, jos minä sanon sen nyt heti tahi vasta myöhemmin, me emme laisinkaan rakastuneet toisiimme, ehkä olimmekin parhaimmat ystävät, mitä saattaa olla ja vaikkapa olin yhtä paljon enoni luona kuin kotonani, joten olimme alituisesti toistemme seurassa – ja tilaisuutta rakastumiseen siis ei puuttunut. Mutta suhteemme oli vakava ja tyyni, kuin jos olisimme olleet sisarukset.

Vaikka Karolina olikin kaunis nainen, en minä koskaan huomannut hänessä vähintäkään n.k. *luvallista keikailemista*, kokehteriaa. Löytyy naisia korkeimmissakin säädyissä, joiden luonnollisin ja viattomin huvi on kietoa kahleisinsa joku mies, jonka sydäntä he eivät tahdo voittaa, sillä lumous voimalla, jonka tietävät omaavansa miesten yli. Jos ovat järkeviä ja hyvin kasvatettuja, koettavat he hillitä tätä haluansa, mutta kietovat kuitenkin, vasten tahtoansakin, mies-parkoja monella tuhannella tavalla, johon en tiedä muuta syytä, kuin että se on heidän luonnossansa eivätkä voi sille mitään. Mutta jos heidän perusaatteensa, prinsipinsä, ovat huonot, niin muuttuu tämä taipumus voimaksi, jolla anastavat miehen tykkänensä käyttäöksensä hänet ainoastaan oman turhamaisuutensa tyydyttämiseksi.

Tätä voimaa – mikä se lieneekin – ei Karolinalla ollut laisinkaan. Päinvastoin kohteli hän miehisiä ihailijoitansa varsin kylmäkiskoisesti, väliin melkeen epäkohteliaastikin. Jo heti ensi hetkestä oli Karolina ollut minua kohtaan ystävällinen, lempeä, kohtelias ja vilpitöin, sekä puhellut kanssani niin suoraan ja ilman minkäänlaista liikaturnteellisuutta, että kaikki perusteet todelliseen rakastumiseen tykkänään meiltä puuttuivat. Viimeisenä iltana ennen Euroopan lähtöäni olin hänen seurassansa ja hän antoi minulle jäähyväislahjaksi erään taidokkaasti neulotun matkalaukun, jossa löytyi eri kotelo kullekin esineelle, joita nuori mies mahdollisesti voipi tarvita matkoillansa.

"Tahtoisinpa mielelläni seurata kanssasi", sanoi hän innolla ja elävyydellä, joka suuresti poikkesi hänen tavallisesta tyyneydestänsä.

"Tahtoisinpa minäkin, että voisit seurata kanssani", sanoin liikutettuna osaksi tuolta luonnolliselta viehkeydeltä, joka valtaa nuoren miehen, hänen lähtiessänsä pois kotoisen lieden luota ulos maailman myrskyyn ja osaksi tuolta harvinaiselta hohteelta, joka ilmaui Karolinan kasvoissa hänen puhuessansa; ja liikutettuna lisäsin minä, hellästi suudellen hänen kättänsä: "oi Karolina, miksi emme tätä ennen ajatelleet!"

"No, no, Harry! älä millään muotoa käy herkkätuntoiseksi", vastasi hän nopeasti ja veti pois kätensä. "Sanoillani en totisesti tarkoittanut muuta, kuin että tahtoisin olla mies, niinkuin sinä, ja että saisin, laukku selässä ja keppi kädessä, lähteä ulos avaraan maailmaan. Miksi ei minua luotu mieheksi?"

"Sinäkö Karolina?" sanoin minä; "sinä ihanuudellasi ja nerollasi toivot olevasi mies! Mielestäni pitäisi sinun oleman tyytyväinen naisen osaan elämässä".

"Naisen osa elämässä! mimmoinenkas se on, jos saan kysyä? Ehkä istua kädet ristissä katsellen maailman menoa – olla nollana, joka sallii hyvän ystäväin aika-välin parjata itseänsä ja antaa heidän uskoa, että me todellisella tyytyväisyydellä loistamme nais-maailmassa".

"Mutta tiedäthän, Karolina", sanoin minä, "että naisella on toinenkin toimi elämässä, – kumminkin niin somalla naisella, kuin sinä olet".

"Sinä varmaankin tarkoitat avioa. Niin, jos minä, niinkuin sinä, saisin kulkea maailman ympäri, hakien ja etsien tuota ainoata oikeata ja myöskin löytää hänet, silloin ehkä olisi seikka toinen. Mutta nyt olen tilaisuudessa valita ainoastaan niiden joukosta, jotka tulevat itse tarjoutumaan. Tosin kyllä olen lukenut kirjassa 'Tuhatta yksi yötä' ruhtinattarista, jotka olivat niin ihanoita, että niiden luo vaelisi

parvittani kosijoita, saadaksensa heidät omaksensa; mutta tuollaisia ihmeitä ei tapahdu nykyaikaan Uuden Englannin pienissä kaupungeissa. Minun vaali-listassani ei siis löydy muita, kuin ne miehet tällä seudulla, jotka ovat vaimoa vailla, jotka pitävät vaimon ja kyökin yhtä-arvoisina, ja jotka *ehkä* pitävät minut sopivana itsellensä. Mutta tuostapa muistuu mieleeni, että kumminkin yksi niistä, jotka minua ovat tuumailleet, on päättänyt olla minusta *huolimatta*. Silas Boordman on tosittanut sekä itseänsä että sisariansa, että minä rakastan liian paljon komeutta ja vielä lisäksi olen liian vapaa ja itsepäinen. Tämäkin tie on siis, niinkuin näet, minulta suljettu; Silas ei huoli minusta!"

"Luulokas narri!" huudahdin minä.

"Sehän on nuorissa miehissä täällä yleinen luulo, että kaikki naima-ikään tulleet naiset tällä seudulla löytyvät ainoastaan sentähden, että heillä olisi suurempi joukko valita. Jos en inhoaisi jo ajatellakin avioa heidän kanssansa, niin tekisipä mieleni antaa jonkun heistä kosia, ainoastaan saadakseni sanoa heille, kuinka luuloittelevia he ovat. Mutta sinut, Harry, sinut olen aina eroittanut tuosta mies-parvesta, syystä että olet minun serkkuni ja että ajattelen sinua ainoastaan niinkuin veljeäni".

"Mutta, Karolina, sinä et saa olla liian idealistinen; et saa vaatia liian paljon miehiltä".

"Vaatia? Minä en vaadi keltään mieheltä mitään, toivon vaan että he antavat minun olla rauhassa. Minä en tahdo odottaa miestä, joka valmistaisi minulle aseman elämässä, – minä tahdon itse sen valmistaa. Sinulla on omat ideasi, joita sinä tahdot toteuttaa – minulla myös on omani. Samalla kuin sinua kehoitetaan itsenäiseen ja vapaasen vaurastumiseen, kielletään minulta tämä vapaus. Olisikohan sinulle mieluista istua hiljaa perhe-piirissäsi, lukea ääneen äidillesi, kohentaa valkeata pesässä, lakaista keitto-piisiä ja orvokin kaltaisena ainoastaan hajoittaa perheellisyyden ihanata tuoksua ympärillesi, siksi kuin joku nainen sattumalta tulisi antamaan sinulle rikkautta ja aseman elämässä ja kehittämään taipumuksesi hellyyteen ja uskolliseen lempeen. Minä olenkin todella, niinkuin äsken mainitsit, liian idealistinen ja itsepäinen tuumissani, voidakseni koskaan joutua naimisiin; ja kuitenkin tarvitsen minä oman talon, oman kodon, oman vaikutus-alan ja oman piirin vapaalle toiminnalle. Niinkauan kuin äitini vielä eli, oli se lohdutuksenani, että olin kaikki hänelle. Äiti parka! hänellä ei ollut paljon iloa elämästä, ja minä olin hänen uljuutensa, hänen ainoa ilonsa. Nyt on hänkin poissa ja isälleni en voi toimittaa muuta kuin sen, minkä kelpo palkka-piika tekisi; mutta tuohan olisi menekki, jota nyt vältetään ja ne rahat, jotka sen kautta säästyvät, käyttää isäni, neuvoani kysymättä, uusien kivikko-maiden ostamiseksi, vaikka meillä jo on niitä niin kyllin, ett'emme tiedä mitä niillä teemme. Minä luovun nyt kaikista omista mielen-teoistani, sieluni estyy kehittymästä polkiessani talouden ja karjan-hoidon polku-myllyssä, ja kuitenkin ei minulla ole ainoatakaan cent'iä, joita voisin omikseni kutsua. Minä olen palkollinen, joka tekee työtä ainoastaan ruokaa ja vaatteita ansaitaksensa, ja sentähden, että olen tytär talossa, vaaditaan, että tekisin tämän mielelläni ja tuskastumatta. Ainoa keino, tästä asemasta päästäkseni, on, että rupean samaan toimeen jonkun miehen luona, jolloin minun tulisi, samalla kuin hoidan hänen talouttansa, myöskin ottaa päälleni vaimon erityiset velvollisuudet – mutta tätä keinoa, sen voin sinulle vakuuttaa, *en koskaan* käytä. Siispä voit olla varma, että kun kymmenen tahi parinkymmenen vuoden kuluttua palaat jälleen tänne, tapaat sinä minut jonkinmoisena koto-tavarana täällä, ja kuulet minua jokapäiväisessä puheessa mainittavan vanhaksi neiti Karolinaksi, ulkokullatuksi vanhaksi piiaksi, josta puhutaan varoittavana esimerkkinä itsepäisille, nuorille kaunottarille, jotka eivät suostu ensimmäiseen armolliseen naimistarjoukseen. 'Karolinakin oli kaunis tyttö aikanaan', sanovat he silloin; 'mutta hän oli liian itsepäinen ja vaativainen. Nyt hänen aikansa on ohi ja vanha-piika hänestä tuli kuin tulikin, sillä hän kantoi aina päänsä liian korkealla ja sanoi *ei* liian usein. Sentähden, tytöt, on parasta, että pidätte varman epä-varmana".

"Kuitenkin, serkkuni", sanoin minä, "vaikkapa me miehet olemmekin ansaitsemattomat syntiset, taivutte te naiset toki joskus armeliaisuudesta ottamaan jonkun meistä".

"Sitä en minä saata tehdä; tosin kyllä minäkin olen sitä *koettanut*, mutta se oli aivan mahdotointa. Tämä pakon ja velttouden tila, joka painajaisen tapaisena vaivaa naista, voipi kyllä

joskus houkutella hänet hurjaan päätökseen, ja enpä saata kieltää, että olemme suuressa kiusauksessa, kun mies tarjoaa meille rikkautta, rikkautta, joka valmistaa meille mukavuutta, joka antaa meille tilaisuuden seurata omaa mieltämme ja jonka kautta tulemme muista rippumattomiksi, tämä tila, joka naimattomalta naiselta puuttuu, – se on suuri kiusaus – mutta – —".

"Mutta sinä sen voitit?"

"Niin, minä voitin sen, ehkä kiusaus olikin suuri. Minä kyllä halusin komeata kartanoa Bostonissa, halusin maalauksia, vaunuja, palvelijoita, halusin nähdä ympärilläni tuon loiston, joka seuraa rikasta naimista; mutta en sittenkään voinut suostua naimisiin. Se joka minulla oli tarjona oli liian kunnan mies leikitelläkseni hänen kanssansa. Jos hän olisi tahtonut ruveta minulle hyväksi sedäksi, olisin minä sydämellisesti häntä lempinyt, pitänyt hänen kotinsa parhaimmassa kunnossa ja nöyränä tyttärenä hoitanut häntä; olisin luenut hänelle ääneen, olisin laulellut ja ollut hänen paras *ystävänsä*, mutta hänen *vaimoksensa* en voinut ruveta. Kun vaan tällaista ajattelinkin kävi tuo kunnan mies vallan inhoittavaksi silmissäni".

"Oletko koskaan puhunut isäsi kanssa tunteistasi?"

"Mitäpä minä siitä hyötyisin? Maailmassa löytyy ihmisiä, jotka eivät laisinkaan voi ymmärtää toisiansa, ja jos minä isäni kanssa haastelin tunteiden maailmasta, niin emme ymmärtäisi toisiamme enemmän kuin jos puhuisimme vieraita kieliä. Isäni kunnioittaa käytännöllistä kykyäni, uutteruuttani ja taitavuuttani toimissa; joissakuissa aate-piireissä olemme sentähden sangen yksimieliset. Hänen mielestänsä tein toki varsin tyhmästi, kun en suostunut tuohon avioliittoon, ja hän ei voi ymmärtää muuta, kuin että olen vähän kieropäinen; mutta hän ei virka mitään. Hänen mielestänsä olen laskenut käsistäni ainoan tilaisuuden päästä edulliseen avio-liittoon; mutta kun olen suureksi avuksi kotonakin, on hän jo unhottamaisillansa koko asian. Varmaankin kaikki ystäväni nyt surkuttelevat salaa hulluuttani; jos minä sitävastoin olisin avioon suostunut, niin kaikki ylistäisivät ja kiittelisivät minua. Eiköpä kuitenkin ole paljon rehellisempää, viisaampaa ja tosi-naisellisempaa, jos minä itse raivaan tieni elämässä ja itse valmistan itsenäisyyteni, niinkuin sinä aiot tehdä? Eipä todellakaan ole kunniallista ja oikein, antautua asemaan, jossa emme voi täyttää mitä meiltä pääasiallisesti vaaditaan, kun samalla ehkä estämme siitä jonkun toisen, joka on sopivampi sillä paikalla kuin me. Hyljätty kosijani on jo kyllin onnellinen; hän on valinnut itsellensä vaimon, joka häntä jumaloitsee, ja jonka pitäisi olla kiitollinen minulle, ett'en pitänyt kosijatani kiini sanoistansa".

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.